

เมื่อยหลวง: ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลังสมัยใหม่

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มีนาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์	
วันลงทะเบียน.....	10 ส.ย. 2552
เลขทะเบียน.....	14496565
เลขเรียกหนังสือ.....	HA 518

4504 2

2551

อาจารย์ที่ปรึกษา และหัวหน้าสาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ได้พิจารณาการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study) เรื่อง "เมื่อยหลวง : ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลังสมัยใหม่" แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์และ
รัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

จีพี อด

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักร์ พันธุ์เพชร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

อนงค์ อนงค์

(อ.ดาริน คงสัจวิวัฒน์)

หัวหน้าสาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณา ความร่วมมือและความช่วยเหลืออย่างดีจากอาจารย์ ผศ.ดร.จักร์ พันธุ์ชูเพชร อาจารย์ประจำสาขาวิชา รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร อาจารย์ที่ปรึกษาตลอดเวลาของการศึกษาและทำวิจัยให้คำชี้แนะที่ดีมาโดยตลอด

ขอขอบคุณบุคคลในกรณีศึกษาทุกท่านที่ยินยอมให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยจนกลายเป็นงานวิจัยชิ้นนี้ อีกทั้งขอขอบคุณพี่น้องๆในบริษัททุนมนุษย์จำกัดที่คอยให้กำลังใจตลอดจนให้คำปรึกษาและที่ไม่อาจจะกล่าวข้ามไปได้คือ กลุ่มเพื่อนอันเป็นที่รักในสาขาวิชา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ที่คอยเอาใจช่วยและได้ร่วมใช้ชีวิตการศึกษามาด้วยกันหรือแม้กระทั่ง เพื่อนๆจากโรงเรียนนารีรัตน์จังหวัดแพร่ ห้อง 6/10 ที่คอยลุ้นและส่งเสริมใจขอให้งานวิจัยสำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี

กราบขอบพระคุณ คุณแม่และคุณพ่อที่ให้การดูแลเป็นกำลังใจที่สำคัญในการต่อสู้ทำวิจัยจนสำเร็จ ขอขอบคุณน้องสาวทั้งสองคนที่คอยอยู่เคียงข้าง เอาใจช่วยเหลือ เป็นยาชูกำลังใจที่ดีในการที่ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึก ซาบซึ้งในความกรุณาของทุกๆท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือจนกระทั่งงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ หากแม้ว่างานวิจัยชิ้นนี้มีข้อผิดพลาดประการใดผู้วิจัยขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว

นางสาวนิตยา ไชติพงษ์

รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

มีนาคม 2551

ชื่อเรื่อง : เมียหลวง: ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลังสมัยใหม่

ผู้วิจัย : นางสาว นิตยา โชติพงษ์

ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักร์ พันธุ์เพชร

ประเภทสารนิพนธ์ : การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร , 2551

บทคัดย่อ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “เมียหลวง : ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลังสมัยใหม่” เรื่องนี้เป็น การศึกษาถึงแนวคิดหลังสมัยใหม่ตามกรอบแนวคิดของ ฟูโกต์ ผ่านการศึกษาโดยกลุ่มกรณีศึกษา คือ กลุ่มเมียหลวง ภายใต้วัตถุประสงค์ 3 ประการ ประการแรก เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่มีต่อกลุ่มเมียหลวงในสังคมหลัก ประการที่สอง เพื่อศึกษาการต่อต้านชัดเจนของกลุ่มเมียหลวงที่มี พฤติกรรมฝ่าฝืนถึงข้อห้ามกระแสหลักในเรื่องผัวเดียวเมียเดียว ประการสุดท้าย เพื่อศึกษาถึง ความคิดที่ถูกกดทับและเป็นการรื้อประกอบสร้างวาทกรรมให้สามารถเปิดเผยถึงอัตลักษณ์ที่ แตกต่างของกลุ่มเมียหลวง สำหรับการวิจัยในชั้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในเชิงคุณภาพ

โดยเป็นการศึกษาผ่านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มเมียหลวง ใช้ลักษณะของ ความสัมพันธ์ที่มีอยู่ก่อนที่จะทำวิจัยเป็นตัวสนับสนุนให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลอย่างครบถ้วน ก่อให้เกิดบทพิสูจน์แห่งวัตถุประสงค์ทั้งสามประการว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม เมียหลวง คือภาคปฏิบัติการแห่งอำนาจที่มุ่งกระทำการต่อร่างกายมนุษย์เป็นการชี้ให้เห็นช่องของ การผลิตซ้ำที่สังคมได้กระทำขึ้นก่อให้เกิด คำ เช่นคำว่าเมียหลวง เป็นการตีตราต่อตัวผู้หญิงที่สามี ไปมีเมียน้อย เป็นผลจากภาคปฏิบัติการของอำนาจที่ได้กระทำต่อผู้หญิง จนพวกเธอตกอยู่ใน สถานะเมียหลวง การต่อต้านชัดเจนที่ผู้ที่เป็นเมียหลวงต่อต้านต่อสังคมหลัก ในเรื่องผัวเดียวเมียเดียว การวางเฉยต่อกระแสหลัก โดยไม่ยินยอมหย่าร้างกับสามี เป็นผลมาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ สอดประสานเข้ากับความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ อาทิ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ ทางความรู้ กรอบคิดเรื่องครอบครัว การแต่งงาน ที่ส่งผลต่อทัศนคติของกลุ่มเมียหลวง สังคมหลัก ได้กำหนดเรื่องของผัวเดียวเมียเดียวไว้เพื่อให้คนในสังคมปฏิบัติตาม แต่เมื่อเกิดกลุ่มเมียหลวงขึ้น จึงเป็นการรื้อประกอบสร้างให้เห็นถึงอำนาจในกระแสรองที่ถูกกดทับจากกระแสหลัก ที่สังคมหลัก มีอาจครอบงำผู้คนที่อยู่ในสังคมได้ทั้งหมด อีกทั้งเผยถึงความคิดที่ถูกกดทับจากกระแสหลักโดย

บริบทที่แฝงอยู่ในแนวคิดสิ่งที่เปิดเผยออกมานั้นคือ กรอบคิดในเรื่องของครอบครัว บทบาทของ ผู้หญิง และลูก ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่อำนาจ ได้มีภาคปฏิบัติกรต่อร่างกายพวกเธอทั้งสิ้น

ท้ายที่สุดแห่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจ กลุ่มเมียหลวงกลับเลือกให้สถานะดังกล่าวของพวก เธอคงอยู่ เนื่องจากกฎ ระเบียบเรื่องผัวเดียวเมียเดียวที่สังคมหลักประกอบสร้างขึ้น พวกเธอมองว่า ไม่ได้มีอิทธิพลเหนือความรู้สึก นึกคิดของพวกเธอ อีกทั้งพวกเธอมิได้สร้างความเดือดร้อนให้กับ ผู้อื่นจึงเป็นการยืนยันถึงจุดยืนของพวกเธอ และบริบทนอกเหนือคือตรรกะของการมีอำนาจนั้น สังคมได้มอบให้กับเพศชาย มากกว่าเพศหญิง จึงทำให้พวกเธอมีโอกาสมีชีวิตอยู่ภายใต้บริบทของเรื่อง ผัวเดียวเมียเดียวอย่างปกติภายในสังคมได้ จึงต้องจำยอมทนต่อสถานะเมียหลวงต่อไป

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อ.....	ข
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.ความเป็นมาและสภาพปัญหา.....	5
2.สมมุติฐาน.....	5
3.วัตถุประสงค์ในการทำวิจัย.....	6
4.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
5.ขอบเขตการวิจัย.....	7
6.วิธีการเก็บข้อมูล.....	7
7.นิยามศัพท์ในการวิจัย.....	9
บทที่ 2 กรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย.....	11
1.กรอบแนวคิดเรื่องอำนาจ.....	11
2.การปฏิบัติการเชิงอำนาจ.....	14
3.การต่อต้านขัดขืน.....	17
4.ครอบครัว.....	18
5.การแต่งงาน.....	24
6.ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
บทที่ 3 ข้อเท็จจริง : บทสำรวจเชิงข้อมูล.....	28
ข้อมูลเบื้องต้นรายการณี.....	28
กรณีศึกษาที่1"วาส"กับ "หมู"	28
กรณีศึกษาที่2 "ดวง" กับ "เงิน".....	36
กรณีศึกษาที่3 "จิต" กับ "พล".....	42

บทที่ 4 วิเคราะห์กรณีศึกษา.....	49
1. พัฒนาการของเมื่อยหลัง.....	49
กรณีศึกษาที่ 1 “วาส” กับ “หมู”.....	49
การรับรู้.....	49
การต่อต้านขัดขืน.....	53
ระยะเวลาแห่งการต่อสู้.....	56
สู่การยอมรับ.....	59
การเปลี่ยนแปลงบทบาท.....	60
ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ.....	60
กรณีศึกษาที่ 2 “ดวง” กับ “เงิน”.....	63
การรับรู้.....	63
การต่อต้านขัดขืน.....	64
ระยะเวลาแห่งการต่อสู้.....	66
สู่การยอมรับ.....	67
การเปลี่ยนแปลงบทบาท.....	68
ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ.....	69
กรณีศึกษาที่ 3 “จิต” กับ “พล”.....	71
การรับรู้.....	71
การต่อต้านขัดขืน.....	71
ระยะเวลาแห่งการต่อสู้.....	71
สู่การยอมรับ.....	72
การเปลี่ยนแปลงบทบาท.....	72
ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ.....	73
2. สิ่งที่ค้นพบจากการวิจัย.....	76
บทที่ 5 ข้อพิสูจน์วัตถุประสงค์.....	82
5.1 บทสรุป.....	82
5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย.....	87

บรรณานุกรม.....88

ภาคผนวก.....91

 บทความที่เกี่ยวข้อง.....92

ประวัติผู้วิจัย.....95

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
แผนภาพที่ 1 แสดงพัฒนาการของเม็ยหลวง	78
แผนภาพที่ 2 แสดงบทสรุปที่ได้จากการศึกษา	79

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

สัตว์ทุกชนิดย่อมต้องมีการผสมพันธุ์ เพื่อเป็นการสืบเผ่าพันธุ์ให้ดำรงอยู่ มนุษย์ก็เช่นเดียวกัน มีความต้องการทางเพศ การมีความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชายหญิง ทำให้มีการสืบเผ่าพันธุ์ สร้างสังคมของมนุษย์ขึ้น (เกศริน เตียวสกุล, 2542 : 1) เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม จากรุ่นสู่รุ่น ความสัมพันธ์ทางเพศของชายหญิง จึงไม่ใช่เรื่องแปลก หรือน่าอาย แต่สังคมกระแสหลักกลับปิดกั้น และทำให้เรื่องเพศสัมพันธ์ต้องอยู่ภายใต้กรอบของการแต่งงาน/ การสมรส

สังคมโดยส่วนใหญ่ยอมรับถึงการมีพิธีแต่งงาน/ พิธีสมรสก่อนที่จะมีการอยู่กินกัน เพื่อเป็นการบอกกล่าวให้สังคมรับรู้ว่า ชาย หญิง ยินยอม สม่ครใจในการที่จะสร้างครอบครัวโดยสังคมอาจไม่ได้มองว่าชายหญิงได้จดทะเบียนสมรสหรือไม่ เพราะในขณะที่คู่บ่าวสาวมีการจัดงานแต่งงาน หรือการสมรสกลับไม่มีการจดทะเบียนสมรส กระนั้นชายหญิงบางคู่มีการจดทะเบียนสมรสแต่ไม่มีการจัดพิธีแต่งงาน หรือทั้งจัดพิธีแต่งงานและจดทะเบียนสมรสก็มีอยู่มากมายในสังคม

การจดทะเบียนสมรสจึงเป็นเพียงกรอบความรู้เรื่องของกฎหมาย เพื่อให้รัฐสามารถควบคุมและวางแผน เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรัฐ จึงทำให้รัฐต้องเข้ามาควบคุมดูแล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และให้รัฐดำรงอยู่ได้

การแต่งงาน/สมรสย่อมต้องเกิดจากความสมัครใจของชายหญิงว่าจะตกลงกันเช่นไร โดยที่สังคมไม่ได้มีเส้นขีดตายตัวว่าทุกคู่จะต้องมีการจัดงานแต่ง หรือต้องมีการจดทะเบียนสมรส หรือ ทั้งจัดงานแต่งและจดทะเบียนสมรส สังคมมองแต่เพียงว่าการอยู่กินก่อนการแต่งงานหรือจดทะเบียนสมรสนั้นเป็นเรื่องที่ไม่สมควรกระทำถูกจำกัดให้เป็นเรื่องชายขอบ จึงไม่สามารถกล่าวได้ว่าแท้จริงแล้วสังคมยอมรับในเรื่องเหล่านี้เช่นไร

กระแสหลักมองว่าชายหญิงจะมีความสัมพันธ์ทางเพศได้นั้นต้องผ่าน ประเพณี และ/หรือ วัฒนธรรมการแต่งงานก่อนจึงจะสามารถมีเพศสัมพันธ์ได้ แต่เป็นเพียงเรื่องของสังคมในอดีตที่ให้การยอมรับกับเรื่องดังกล่าว แต่แท้จริงแล้วร่างกายของมนุษย์กลับมีความต้องการสิ่งเหล่านั้นโดย

ปกติ วิสัย สังคมสมัยใหม่จึงนิยมเรื่องของการอยู่ก่อนแต่งและความสำคัญของการแต่งงานจึงเป็นสิ่งที่ถูกลดความสำคัญลงเรื่อยๆ การมีอยู่ของเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัยสามารถป้องกันการตั้งครรภ์จึงทำให้มุมมองเรื่องเพศของมนุษย์สมัยใหม่เปลี่ยนแปลงจากอดีต ก่อเกิดเป็นกระแสรณรงค์ที่สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมและถือว่าเป็นเรื่องปกติ ของชายหญิงที่มีการอยู่ก่อนแต่ง เป็นเหตุนำไปสู่สถาบันครอบครัวที่เริ่มล้มเหลว เพราะคนไม่นิยมการแต่งงาน ซึ่งถือว่าการแต่งงานเป็นพื้นฐานของการสร้างสถาบันครอบครัว หากสถาบันครอบครัวล้มเหลว รัฐก็จะรับผลกระทบเนื่องจากสถาบันครอบครัวเชื่อมโยงกระทบต่อสังคมส่วนรวม รัฐจึงต้องเข้ามาควบคุม ดูแล (เกศริน เตียวสกุล, 2542 : 20) เพราะครอบครัวเป็นตัวถ่ายทอด ความรู้ ค่านิยม ลงสู่มนุษย์ หากประชากรของรัฐมีประสิทธิภาพ รัฐก็จะเติบโตได้อย่างเข้มแข็งเช่นกัน ดังนั้นรัฐจึงต้องประกอบสร้างกฎหมายขึ้นก็เพื่อการควบคุมประชากรให้เป็นไปตามที่รัฐต้องการ

เพื่อเป็นการให้ 'ครอบครัว' ดำรงอยู่ต่อไปลักษณะของความสัมพันธ์ของครอบครัวในสังคมไทยที่เป็นมาแต่อดีตการอยู่กินกันฉันท์สามีภรรยาเป็นลักษณะของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวแบบขยาย มิได้หมายถึงครอบครัวใหญ่ที่อยู่อาศัยกันฉันท์เครือญาติ แต่ ครอบครัวขยายในที่นี้หมายถึงการอยู่ร่วมกันของภริยาหลายคนโดยมีสามีเพียงคนเดียว ตามกฎหมายลักษณะผัวเมียแต่เดิมที่ได้ยินยอมให้ชายสามารถมีภริยาได้มากกว่าหนึ่งคนโดยแบ่งลำดับชั้นของภริยาออกเป็น เมียกลางเมือง(เมียหลวง) เมียกลางนอก(เมียน้อย) สถานภาพของทั้งเมียหลวงและเมียน้อยต่างเป็นภริยาโดยชอบของชายทุกคน (พิชัย นิลทองคำ, 2548 : 442)

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ พบว่าเพศชายมีอิทธิพลเหนือเพศหญิงอย่างมากนอกจากการที่ชายสามารถมีภริยาได้หลายคนแล้ว แต่ยังเกิดกฎหมายให้ผัวชายเมียได้ในขณะที่เมียอาจไม่ได้เต็มใจ ประดุจเมียเป็นทรัพย์สินไม่ใช่คนแสดงชัดถึงความไม่เท่าเทียมทางเพศที่เกิดขึ้นในสังคมที่เป็นมาแต่อดีตที่ได้ประกอบสร้างให้เพศชายมีบทบาทเหนือกว่าเพศหญิงในทุกด้านผ่านการถ่ายทอดทางครอบครัวโดยให้เพศหญิงเป็นฝ่ายถูกกระทำและรองรับการกระทำของเพศชาย (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 13)

ภายหลังการเข้ามาของกระแสตะวันตกในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปีพ.ศ. 2475 ทำให้เกิดปรากฏข้อเรียกร้องต่างๆตามหน้านิตยสารผู้หญิงที่ได้รับการศึกษาในยุคนั้นได้เกิดให้มีข้อเรียกร้องความต้องการกฎหมายเรื่องผัวเดียวเมียเดียวขึ้น(เสนาะ เจริญพร, 2548 : 442) ซึ่งเป็นกฎหมายประมวลแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยกฎหมายครอบครัวการเกิดฉบับแรก ในปีพ.ศ. 2478 และมีการแก้ไขเรื่อยมาจนถึงปีพ.ศ. 2533 ถูกใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และกฎหมาย

รัฐธรรมนูญมาตรา 30 ว่า "บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายหญิงมีความเท่าเทียมกัน"(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 : 16)

ในความจริงแล้วนั้น ชาย หญิง ไม่อาจเท่าเทียมกันได้อย่างแท้จริง ในสังคม ชายยังสามารถมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคนในขณะที่ยังมีภรรยาอยู่ก่อน โดยหากมองถึงเบื้องลึกของกฎหมายบรรพ 5 ว่า กฎหมายครอบครัว ทั้งในเรื่องการหมั้น การแต่งงาน สิทธิต่างๆชายหญิงมิได้มีความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง "มาตรฐานที่แตกต่างในเรื่องเพศของชายหญิงถูกอธิบายโดยปัจจัยทางเศรษฐกิจ การที่ผู้หญิงถูกบังคับอย่างเข้มงวดให้ปฏิบัติตามกฎของผัวเดียวเมียเดียว แต่ผู้ชายไม่ถูกคาดหวังให้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงคนเดียวที่ตนแต่งงานด้วย อาจมีรากฐานมาจากความต้องการของผู้ชายที่จะส่งผ่านทรัพย์สินส่วนตัวที่ตนเองทำมาหาได้ไปสู่เลือดเนื้อเชื้อไขของตน เพื่อให้สามีมั่นใจได้ว่าลูกเกิดมาจากภรรยาของตน และลูกก็มีชื่อของชายอื่นแต่เป็นของตน"(ชลิดาภรณ์ สงสัมพันธ์, 2549 : 32) อีกทั้งการมีกฎหมายเรื่องผัวเดียวเมียเดียวเข้ามายังก่อให้เกิดความยุ่งยากและอาจทำให้สถาบันครอบครัวที่ต้องพึ่งการแต่งงานมีปัญหาโดยมากหากชายไปมีผู้หญิงอื่นแต่ยังรับผิดชอบครอบครัวของตนเองโดยส่งเสียเลี้ยงดู ลูก เมีย สังคมมองว่าไม่ใช่ปัญหาใหญ่ จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งที่ว่า กฎหมายทั้งสองฉบับแท้ที่จริงแล้วนั้นสามารถใช้ได้จริงกับสภาพสังคมไทยหรือไม่

การที่มีกฎหมายบรรพ 5 เข้ามา และเรื่องสิทธิความเท่าเทียมของชายหญิงจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดของผู้หญิงมีการต่อต้านชัดเจนแนวความคิดเรื่องปิตาธิปไตยเห็นได้ชัดจากการเกิดกฎหมายที่ต้องการถึงความเท่าเทียมระหว่างเพศชายกับเพศหญิงตามกระแสหลักเมื่อเกิดกฎหมายผัวเดียวเมียเดียวขึ้นจากระบบครอบครัวร่วมสามีมีภรรยาได้หลายคนจึงกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่แต่ละครอบครัวสามีต้องมีภรรยาได้เพียงคนเดียวดังเช่นที่เห็นได้จากปัจจุบันการประกอบสร้างของสังคมได้เปลี่ยนแปลงโดยเพศหญิงเริ่มมีบทบาทเด่นชัดขึ้น

ในความเป็นจริงการเกิดขึ้นของกฎหมายผัวเดียวเมียเดียวจึงเป็นการรับจากตะวันตก เข้ามาโดยไม่ได้มองถึงสภาพสังคมที่แท้จริงว่าเป็นเช่นไรของไทย จึงก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาคือ ฝ่ายชายยังไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นที่มีภรรยาตนที่ถูกต้องตามกฎหมาย จึงก่อให้เกิดปัญหาตกอยู่กับฝ่ายหญิง นั่นคือเรื่องของเมียหลวง เมียน้อย หากมีการแก่งแย่ง รัชยา ฝ่ายชายกลับมองว่าเป็นเรื่องของอารมณ์ มีกิเลส ตัณหา โดยที่ฝ่ายชายไม่ได้ถูกมองในฐานะคู่กรณีในการแย่งชิงนี้(ชลิดาภรณ์ สงสัมพันธ์, 2549: 55-90) กฎหมายจึงไม่อาจควบคุมพฤติกรรมของคน

ในสังคมได้อย่างแท้จริงและกลับมองว่าเป็นปัญหาเล็กน้อย หากเทียบกับปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคม

แต่การเกิดกฎหมายลักษณะผัวเดียวเมียเดียวนั้นมิได้เป็นเครื่องชี้วัดว่าเพศชายและเพศหญิงจะต้องสมัครรักใคร่อยู่ด้วยกันเพียงสามีเดียวหรือภรรยาเพียงคนเดียว ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีอยู่บ่อยครั้งคือทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต่างฝ่ายต่างไปมีคนอื่น กล่าวได้ว่าฝ่ายชายมีเมียน้อย ฝ่ายหญิงก็ไปมีผัวน้อย เช่นกัน

จากปัจจัยแวดล้อมในปัจจุบันที่ผู้หญิงสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากเพศชายเพียงอย่างเดียว การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมหรือแม้แต่ () วิธีชีวิตของผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่ต้องมีหน้าที่ทำงานนอกบ้าน เพื่อเป็นกำลังสำคัญอีกหนทางหนึ่งเพื่อช่วยเหลือให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้ นอกเหนือจากผู้ชายที่ต้องเป็นกำลังหลักในการทำงานเพื่อจุนเจือครอบครัว การที่ผู้หญิงสามารถทำงานนอกบ้านได้ หาเลี้ยงตัวเองได้เป็นสิ่งที่ผู้หญิงในปัจจุบันกระทำจึงอาจเป็นเหตุให้ผู้หญิงกล้าที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้ชายอื่นที่มีเชื้อสามีของตนและต่อต้านหากผู้ชายไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงอื่นหรือเมียน้อย

การที่จะกระทำการดังกล่าวได้นั้นเป็นอาจมาจากหลายสาเหตุ อาทิ ผู้ชายไปมีผู้หญิงอื่น () การเบื่อหน่ายในชีวิตสมรส หรือแม้กระทั่งการที่ผู้หญิงสามารถหาเลี้ยงตัวเองได้ก็เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมให้เพศหญิงมีความเข้มแข็งขึ้น จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงสาเหตุเบื้องต้นย่อมนำไปสู่การหย่าร้างที่มีมากมายในปัจจุบันเพราะปัญหาการหย่าร้างของผู้คนมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างมาก การหย่าร้างจึงเกิดได้จากผู้หญิงไม่ยอมรับสถานะของตนที่ต้องเป็นเมียหลวง หรือผู้ชายก็เช่นเดียวกันอีกทั้งการที่ผู้หญิงสามารถทำงานหาเงินได้ จึงทำให้ผู้ชายรู้สึกที่ตนเองถูกลดบทบาทลงไป ต่างฝ่ายต่างเกิดการต่อต้านซึ่งกันและกัน จึงไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ของคู่สามีภรรยา ดังนั้นการหย่าร้างที่เกิดขึ้นจึงต้องขึ้นอยู่กับตัวของคู่สามีภรรยาหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสิทธิทางเพศที่ทั้งสองฝ่ายพึงมี

แต่กระนั้นแล้วยังมีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยเช่นกันที่ไม่ต้องการหย่าร้างและไม่ต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้ชายอื่นในขณะที่สามีไปมีเมียน้อย หรือผู้หญิงคนอื่น พวกเขาต้องตกอยู่ในสถานะของเมียหลวง ภายใต้บริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในปัจจุบัน เพศหญิงมีความเท่าเทียมกับเพศชาย มีสิทธิ์ในการเลือกตัดสินใจ แต่แล้วเหตุใดพวกเขาจึงไม่ตัดสินใจหย่าร้าง แต่เลือกที่ยอมรับถึงพฤติกรรมของสามี กระนั้นแล้วการยอมรับนั้นมีมากน้อยสักเพียงใด และ

บริบทแวดล้อมอะไรเป็นตัวกระทำให้พวกเขาต้องยอมรับต่อการเป็นเมียหลวง จึงเป็นสิ่งที่ต้องการคำตอบ หรืออาจเป็นเพราะพวกเขายอมรับต่ออำนาจในความเป็นปิตาธิปไตยของเพศชายที่พวกเขาอาจหลีกเลี่ยงได้ จึงทำให้พวกเขาต้องยอมรับสถานะเมียหลวง

จึงนำไปสู่ข้อสงสัยนำพาถึงประเด็นการทำวิจัยซึ่งเป็นการศึกษาถึงวาทกรรมทางอัตลักษณ์ที่พวกเขาเหล่านั้นยึดถือและสะท้อนมุมมองของผู้ที่ต้องอยู่ในสถานะเมียหลวงจากการแสดงออกมาในรูปแบบที่ชัดและแย้งต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงการประกอบสร้างกระแสสังคมของอำนาจตามกระแสสมัยใหม่ ที่ให้สิทธิทางเพศต่อเพศหญิงที่มากขึ้น ภาพที่สังคมมองกลุ่มคนเหล่านี้ย่อมเป็นความต่างที่เกิดขึ้นภายในสังคม ถ้าหากพวกเขากระทำตามกระแสอำนาจของสังคมแล้ว พวกเขาจะไม่ได้รับการประทับตราว่าเป็นเมียหลวง

ดังนั้นการศึกษาในเรื่องนี้จึงเป็นการตีแผ่การตีแผ่การต่อสู้เชิงอำนาจที่ปลายสุดแห่งอำนาจอันเป็นภาพของอำนาจการเมืองหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การเมืองเรื่องเพศผู้หญิงที่มีได้ขึ้นอยู่กับกระแสการเปลี่ยนแปลง เมียหลวงจึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่กระแสเรื่องสิทธิทางเพศกำลังรุนแรงและเข้มข้นในสังคมไทยอย่างมาก

เมียหลวงจึงเป็นตัวแทนบริบทของกลุ่มคนที่อาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความแตกต่างแต่อาศัยอยู่ในสังคมที่มีกระแสอันแตกต่างก็เป็นได้

การศึกษาในเรื่องเมียหลวงซึ่งเป็นกระแสรองที่เกิดขึ้นจริงในสังคมจากสมมติฐานความเชื่อที่ว่าผู้หญิงที่ต้องตกอยู่ในสถานะเมียหลวงมีรูปแบบการคิดที่รับเอากระแสสากลเข้ามาในเรื่องของสิทธิทางเพศ เช่น วัฒนธรรมการมีผัวเดียวเมียเดียว โดยที่ลักษณะการอยู่ร่วมกันกับสามีเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยว ชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน เมียหลวงจึงเห็นว่าการที่ตนเองต้องตกอยู่ในสถานะดังกล่าวอาจเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องทำใจยอมรับต่อการต้องอยู่ในสถานะดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีต่อกลุ่มเมียหลวงในสังคมหลัก
2. เพื่อศึกษาการต่อต้านขัดขืนของกลุ่มเมียหลวงที่มีพฤติกรรมฝ่าฝืนถึงข้อห้ามกระแสดหลักในเรื่องผัวเดียวเมียเดียว
3. เพื่อศึกษาถึงความคิดที่ถูกกดทับและเป็นการรื้อประกอบสร้างวาทกรรมให้สามารถเปิดเผยถึงอัตลักษณ์ที่แตกต่างของกลุ่มเมียหลวง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ภายหลังจากการที่ได้ทำการศึกษาเพื่อหาคำตอบในเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจกรณีศึกษาเมียหลวง ในกรณีที่ฝ่ายสามีไม่มีภรรยาหรือผู้หญิงคนอื่น แต่ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นเมียหลวง อาจต้องทำใจยินยอม ยอมรับต่อเหตุการณ์ดังกล่าวแล้ว ประโยชน์ที่จะได้รับในข้อแรกคือ เกิดการรับรู้ถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมหลักที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มเมียหลวง

ข้อที่สองทำให้เราทราบถึงการต่อต้านขัดขืนของกลุ่มเมียหลวงที่มีพฤติกรรมฝ่าฝืนต่อต้านขัดขืน ถึงข้อห้ามกระแสดหลักในเรื่องผัวเดียวเมียเดียว เป็นการโต้แย้ง ผ่านจากคำบอกเล่าของพวกเธอที่ได้ถ่ายทอดออกมา

ข้อที่สาม เกิดการค้นพบถึงความคิดที่ถูกกดทับจากอำนาจและเป็นการรื้อประกอบสร้างอำนาจกระแสดหลักให้สามารถเปิดเผยถึงความคิดที่แตกต่างของกลุ่มเมียหลวงเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับกรอบความคิดที่แตกต่างของกลุ่มเมียหลวงให้สามารถมีพื้นที่ในสังคมเช่นเดียวกับแนวคิดกระแสดหลักอีกทั้งในเรื่องของกฎหมายผัวเดียวเมียเดียวที่อาจต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของผู้ชายที่มีภรรยาหลายคนในสังคมไทย เพื่อให้กฎหมายมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

ข้อสุดท้าย ภาพลักษณ์ในเรื่องเพศที่สังคมต้องการสะท้อนออกมาเป็นรูปแบบที่ชัดเจนแน่นอน และเป็นสิ่งตายตัว ดังที่ได้ออกกฎหมายผัวเดียวเมียเดียวเพื่อควบคุม ถึงพฤติกรรมดังกล่าว แต่แท้จริงแล้วมุมมองในเพศ' ไม่อาจมองในรูปแบบที่ตายตัวได้ จึงควรเปิดใจยอมรับรับรู้ และควรเปิดใจมองในรูปแบบที่แตกต่าง

ขอบเขตการวิจัย

ใช้วิธีศึกษากรณีกลุ่มเมียบลวงที่เกิดจากการที่สามีไปมีภรรยาอื่น 3 กรณี โดยการวิเคราะห์ผ่านกรอบอำนาจยุคหลังสมัยใหม่ ด้วยการวิเคราะห์ว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจในกลุ่มของเมียบลวงว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สังคมกระแสหลักมองว่าเป็นสิ่งที่ผิด หรือเป็นความผิดในส่วนของพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมในเรื่องของเพศ โดยวิธีการศึกษาใช้กลุ่มภรรยาที่สามีไปมีเมียน้อย เพื่อเป็นการถ่ายถอดมุมมองจากผู้มีประสบการณ์จริง ได้บอกเล่าถึงเรื่องราวและการต่อต้านชัดเจนต่อกระแสหลักในเรื่องผัวเดียวเมียเดียว

วิธีการเก็บข้อมูล

จากคำถามที่เกิดขึ้นต่อการยอมรับถึงสถานะของพวกเขาเหล่านั้นเป็นการศึกษาภายใต้ประชากรที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลนั้นสำหรับการศึกษาเรื่องเมียบลวงย่อมต้องมุ่งไปที่ประชากรที่แต่งงานแล้วเป็นสำคัญ กลุ่มตัวอย่างต้องเป็นผู้หญิงและต้องอยู่ในสถานะของเมียบลวง ที่สำคัญจะต้องไม่ย่ำแย่กับสามีมีฉะนั้นสถานะของผู้หญิงจะเปลี่ยนแปลงกลายเป็นสถานะอื่นทันที

✓ เนื่องจากการเก็บข้อมูลในเรื่องนี้ถือว่าการเก็บข้อมูลที่เจาะลึกจึงต้องมีการมุ่งสู่กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาให้แน่ชัดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการหาคำตอบ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในเรื่องเมียบลวงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ต้องให้ความสนใจต่อการเก็บข้อมูลในเชิงเจาะลึก เพื่อให้สามารถค้นหาคำตอบจากสิ่งที่ต้องการได้ง่ายขึ้น ฉะนั้นจึงใช้ความสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยมีต่อกลุ่มตัวอย่างและจากกลุ่มบุคคลรอบตัวของกลุ่มตัวอย่างเป็นจุดเชื่อมโยงให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่ายขึ้น อีกทั้งการวิจัยนี้มาจากกลุ่มตัวอย่างที่สนใจ ที่พร้อมจะให้ข้อมูล ไม่ได้บังคับโดยการฝืนใจใดๆทั้งสิ้น กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเป็นเพียงการนำเสนอจากกลุ่มประชากรจำนวนน้อย เป็นเพียงความรู้สึกจากกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น การศึกษาเรื่องนี้ไม่ได้ถือว่าเป็นสิ่งที่ใช้เป็นข้อสรุปถึงประชากรทั้งหมดที่มีอยู่ในสังคม เป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนเพื่อสะท้อนถึงปัญหาที่มีอยู่ในสังคมเท่านั้น

✓ จากการเก็บข้อมูลแบบเจาะลึกวิธีการเก็บตัวอย่างข้อมูลจึงต้องมุ่งเน้นที่ตั้งแต่ข้อมูลในภาพรวมตลอดจนข้อมูลที่สามารถโยงให้เห็นถึงประโยชน์ของการวิจัยเรื่องเมียบลวง โดยมุ่งเน้นวิธีการสังเกตพฤติกรรม ลักษณะสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียงการพูด พฤติกรรมการแสดงออกทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาผู้วิจัยมุ่งเน้นการศึกษาแบบกึ่งมีส่วนร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง ไม่เฉพาะแค่การสังเกตการณ์เท่านั้น แต่ต้องมีการพบปะพูดคุยตามสถานที่นัดพบต่างๆ อันได้แก่ ที่บ้านของกลุ่มตัวอย่าง หรือแม้กระทั่งร้านอาหารตามสั่ง หากมีเวลาว่างผู้วิจัยจะติดตามกลุ่มตัวอย่างไปดู

กิจกรรมในแต่ละวันของพวกเขา การประกอบอาชีพ ตลอดจนกระทั่งการยอมรับฟังข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการได้รับความไว้วางใจ จนสามารถที่พูดคุยและเป็นพื้นฐานสู่ประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการทราบได้

✓ วิธีการในการศึกษามุ่งเน้นการศึกษาในส่วนของกระบวนการที่ทำให้เกิดการต่อต้านชัดเจน ต่อกระแสหลักในเรื่องผิวเดี่ยวยุคเดียวและเป็นการเปิดเผยถึงความคิดที่แตกต่าง ของพวกเขาที่ตกอยู่ในสถานะเมียหลวงโดยมุ่งสู่การวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลโดยการเปิดเผยสถานะจริง คือเป็นผู้วิจัย

✓ การเก็บรวบรวมข้อมูลมุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มบุคคลที่ตกอยู่ในสถานะของเมียหลวงผ่านการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มเพื่อน และคนรู้จัก ถึงกลุ่มบุคคลดังกล่าว และการติดต่อสัมภาษณ์มุ่งติดต่อผ่านทางกลุ่มเพื่อน และคนรู้จักที่สนิทสนมกับบุคคลเหล่านั้นโดยการเข้าไปคลุกคลีสนิทสนมกับกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการดังกล่าวผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับความไว้วางใจ และส่งผลให้ได้รับข้อมูลตรงตามสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการทราบ เมื่อมีการพูดคุยและพบปะกันบ่อยครั้งขึ้น วิธีการสัมภาษณ์มุ่งเน้นการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึกตามแบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการมุ่งเน้นในรูปแบบของพูดคุย โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ เทปบันทึกเสียง และการจดบันทึก

✓ ประเด็นคำถามที่ใช้นั้นแบ่งออกเป็นสองส่วน ในส่วนแรกเป็นคำถามทั่วไป ภูมิหลังและการแต่งงาน ส่วนที่สองเป็นคำถามเจาะลึกที่มุ่งเน้นถึงการที่ต้องตกอยู่ในสถานะเมียหลวง การยอมรับต่อสถานะดังกล่าว โดยต้องอาศัยความสนิทสนมคุ้นเคยเป็นส่วนประกอบเพื่อให้ได้ข้อมูลดังกล่าว การวิจัยนี้มุ่งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพียงกลุ่มบุคคลจึงไม่สามารถที่จะเก็บข้อมูลเป็นจำนวนมากได้ ผู้วิจัยจึงต้องการเก็บข้อมูลเพื่อเป็นตัวอย่างกรณีศึกษาเพียง 3 ตัวอย่างเท่านั้น โดยขอบเขตของระยะเวลาในการทำวิจัยเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 ตุลาคม 2551 – 20 มกราคม 2552 ซึ่งในระยะเริ่มต้นเป็นการศึกษาตามเอกสาร หนังสือถึงทฤษฎีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาในเรื่องเมียหลวง

✓ การเก็บตัวอย่างข้อมูลต้องมุ่งเน้นที่การติดต่อผ่านทางกลุ่มเพื่อนสอบถามข้อมูลหรือจากการติดต่อคนใกล้ชิดตัวของกลุ่มตัวอย่างก่อนแล้วจึงพบปะกับกลุ่มตัวอย่างเป็นการส่วนตัวในภายหลังเพื่อเป็นการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับกรณีศึกษา

นิยามศัพท์ในการวิจัย

ครอบครัว หมายถึง การที่สังคมมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดจึงไม่สามารถที่จะ

นิยามถึงความหมายของครอบครัวอย่างชัดเจนได้ กระนั้นสามารถที่จะสรุปลักษณะความสำคัญของครอบครัวได้ดังนี้ ครอบครัวถือเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดเมื่อเทียบกับสถาบันอื่นในสังคม และเป็นตัวเชื่อมโยงเข้ากับทุกความสัมพันธ์ในสังคม ทั้ง เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม สามารถเรียกได้ว่าครอบครัวได้ถูกนิยามให้กลายเป็นพื้นฐานของสถาบันต่างๆ ในสังคม ครอบครัวเป็นตัวสร้าง กำหนด ใส่นิยม ความเชื่อ ลงในตัวของคน ซึ่งคนทุกคนย่อมมีพื้นฐานมาจากครอบครัว

การแต่งงาน/สมรส หมายถึง การที่ชายหญิง 2 คนได้มีการตกลงยินยอม ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาโดยทั้งสองคนต้องจดทะเบียนสมรสเพื่อให้มีผลทางกฎหมาย

เมียหลวง หมายถึง สตรีที่แต่งงานแล้วและสามีได้มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นในชั้นที่คู่สาว และยังไม่ได้เกิดการจดทะเบียนอย่างกับสามี

เมียน้อย หมายถึง ผู้หญิงที่มีความสัมพันธ์กับผู้ชายที่แต่งงานและจดทะเบียนแล้วแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนอย่างกับภรรยาของตน ลักษณะของความสัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์เชิงคู่สาวโดยผู้ที่เป็นเมียน้อยไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้หญิงคนที่ 2 แต่จะเป็นคนที่ 3,4,5 ก็ได้

สิทธิทางเพศ หมายถึง สตรีมีสิทธิในความเป็นอิสระทั้งในด้านการเจริญพันธุ์ การมีเพศสัมพันธ์ การตัดสินใจในร่างกาย การเคารพความเท่าเทียมระหว่างชายหญิง การรับรู้และสามารถศึกษาเกี่ยวกับเพศได้อย่างอิสระ ตลอดจนอยู่บนพื้นฐานของความปลอดภัย ไม่ถูกปฏิบัติโดยความรุนแรง

ระบบปีศาจไทย หมายถึง การที่สังคมให้ผู้ชายเป็นใหญ่โดยไม่เล็งเห็นความสำคัญของผู้หญิง หรือการที่ทำให้ผู้หญิงถูกลดความสำคัญลง

อัตลักษณ์ หมายถึง การแสดงออกถึงพฤติกรรมของบุคคลอันเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงตัวของปัจเจกบุคคลนั้น ไม่ว่าจะมีความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด

อำนาจ ไม่สามารถกล่าวได้ว่าอำนาจหมายถึงอะไร กระนั้นสามารถกล่าวได้ว่าประเด็นสำคัญของอำนาจคือ อำนาจอยู่กระจัดกระจายในสังคม เป็นกลไกขนาดเล็ก ที่มีอยู่ทุกความสัมพันธ์ในสังคม ไม่มีสถาบันใดที่มีอิทธิพลเหนืออำนาจ เนื่องจากอำนาจมีการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีการปกปิดถึงกลไกของอำนาจได้มากเท่าใดอำนาจยิ่งมีความสำเร็จมากขึ้น อีกทั้งอำนาจมีความแตกต่างกันในละพื้นที่ เพราะอำนาจมาจากทุกๆ พื้นที่ในสังคมที่มีความแตกต่างกัน

ปฏิบัติการเชิงอำนาจ หมายถึง การปฏิบัติการของอำนาจที่ก่อให้เกิดวาทกรรมและกรอบความรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อการยอมรับในสังคม เป็นการมองถึงอำนาจในระดับที่เล็กที่สุดมุ่งสู่การให้ความสนใจถึงอำนาจที่กระทำต่อมนุษย์

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หมายถึง การที่อำนาจฝังตัวเป็นรากลึกของทุกความสัมพันธ์ในสังคม ที่มีอาจแยกออกจากความสัมพันธ์ชุดอื่นในสังคม จึงเกิดเป็นความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างอำนาจกับทุกความสัมพันธ์ในสังคม การเชื่อมโยงแบบโครงข่ายที่มีไขความสัมพันธ์จากบนลงล่าง จึงทำให้อำนาจต้องมีเป้าหมาย จุดประสงค์แต่ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องเป้าหมายหรือ ทำให้ต้องเกิดทางเลือกทุกครั้งไป จึงทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจสามารถที่จะมีไขเพียงที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของปัจเจกแต่ยังสามารถสร้างโครงสร้างอื่นจึงมีการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงเกิดขึ้นแทบจะทันทีเมื่อเกิดความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์ในสังคม แต่กระนั้นอำนาจก็สามารถที่จะทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในสังคมเช่นกัน ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงมีอยู่ในทุกสังคมและมีอาจแยกจาก

การต่อต้านขัดขืน หมายถึง ความคิด ความเชื่อของปัจเจกอันส่งผลถึงการมีพฤติกรรมที่ต่อต้านขัดขืนต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสังคม ที่ได้รับการยอมรับจากคนหมู่มากที่อยู่ในกระแสหลัก เพื่อผลักดันให้ กรอบคิดของตนที่ถูก กดทับ ปกปิด เบียดเสียดที่ทำให้กลายเป็น 'ชายขอบ' สามารถยืนอยู่ในกระแสหลักได้เช่นเดียวกับกรอบคิดหลักอื่นๆที่ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ของสังคม

บทที่ 2

กรอบแนวความคิดการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ : เมียหลวง เป็นการเปิดโอกาสให้กับวาทกรรมที่แตกต่างจากการยอมรับของกรอบคิดหลัก เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดหลัก ทฤษฎี และผลงาน ที่เกี่ยวข้องมาประกอบนอกเหนือจากการศึกษาถึง กรณีกลุ่มตัวอย่างเมียหลวง มีดังต่อไปนี้

1. กรอบแนวคิดเรื่องอำนาจ
2. การปฏิบัติการเชิงอำนาจ
3. การต่อต้านขั้วขึ้น
4. ครอบครัว
5. การแต่งงาน
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. กรอบแนวคิดเรื่องอำนาจ

ในอดีตมองว่าอำนาจ (Power) คือ พลังควบคุม หยั่งรากลึกอยู่ในความสัมพันธ์ของสังคม ไม่มีสาระในตัวของมันเอง เป็นสิ่งที่ถูกรวมศูนย์ไว้โดยที่มนุษย์สามารถมีอิทธิพลเหนือ และ/หรือครอบครองอำนาจได้ (สุภาวดี จันทวานิช, 2551: 277) หากมองเรื่องของอำนาจตามกระแสหลักย่อมเห็นว่าอำนาจเกิดจากการที่บุคคลหนึ่งเหนือกว่าบุคคลหนึ่งในการที่บุคคลหนึ่งยินยอมทำในสิ่งที่ผู้มีอำนาจกำหนดให้กระทำ เพื่อประโยชน์ของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า

ตามแนวคิดของฟูโกต์ (Michel Foucault, ๑๙๒๖-๑๙๘๔) ไม่ยอมรับถึงอำนาจตามกระแสหลักแต่มองอำนาจว่ามีอยู่ทุกหนทุกแห่งและผู้ที่อยู่ในอำนาจกลับถูกรอบคลุมโดยอำนาจและเกิดขึ้นในทุกๆส่วนของสังคมตามลักษณะเฉพาะของสังคมนั้นๆโดยที่อำนาจมีลักษณะที่แตกต่างขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่อำนาจสามารถเข้าครอบงำ จึงทำให้อำนาจไม่สามารถบ่งชี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะมีความเป็นนามธรรมอย่างสูงสุด และไม่สามารถสัมผัส จับต้องได้ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543 : 39) อำนาจไม่สามารถแบ่งปันได้เหมือนสิ่งของแต่สามารถเปลี่ยนแปลงเคลื่อนย้ายและเป็นโครงข่ายที่มีอยู่ในสังคมมีปริมาณมากจนนับไม่ถ้วน เปรียบอำนาจเป็นเสมือนละอองที่มีอยู่บนพื้นผิวของสังคมไม่มีว่างเว้น ชับซ้อนเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา อำนาจอยู่ในทุกที่มีได้หมายความว่าอำนาจนั้นห้อมล้อมทุกสิ่งแต่อำนาจเป็นสิ่งที่มาจากทุกๆ แห่งเป็นความหลากหลาย

ดังนั้นอำนาจจึงไม่สามารถถูกครอบครองไว้ได้โดยปัจเจกบุคคลเพียงคนเดียวและ/หรือสถาบันใดสถาบันหนึ่งกระทั่งรัฐใดๆ ก็มิสามารถที่จะดำรงไว้ซึ่งอำนาจเพียงเพื่อให้อำนาจอยู่เฉพาะแต่เพียงกับปัจเจก สถาบันและรัฐใด เนื่องจากอำนาจมาจากทุกภาคพื้นของสังคม (Martin 1998) อ้างใน วารุณี ภูริสิริสิทธิ์, 2545:166-167) โครงสร้างอำนาจจึงเป็นสิ่งไม่ตายตัวแน่นอนและเกิดขึ้นทันทีหากมีความไม่เท่าเทียมอีกทั้งไม่สามารถแบ่งแยกจากความสัมพันธ์ในสังคมได้เพราะอำนาจเป็นส่วนหนึ่งของทุกแง่มุมของชีวิตในสังคม แม้แต่ปริมาณทลส่วนตัวหรือร่างกายของมนุษย์ที่เป็นส่วนย่อยในสังคมที่สุดก็ไม่สามารถหลุดพ้นจากอำนาจไปได้

การศึกษาถึงอำนาจที่มีความต่างจากอำนาจตามแนวคิดเดิมจึงต้องอาศัยแนวคิดของฟูโกต์ที่มองอำนาจตามกระแสหลังสมัยใหม่ โดยอำนาจของฟูโกต์ตั้งอยู่บนสมมติฐาน 5 ประเด็น คือ (Foucault, อ้างใน จักร์ พันธุ์ชูเพชร, 2546 :147-148) ไม่ใช่อำนาจฟูโกต์

1. อำนาจมิใช่สิ่งของที่ใครสามารถครอบครอง แบ่งปัน เปลี่ยนผ่านให้กับใคร หรือแสวงหามาเพื่อมีอภิสิทธิ์ควบคุมเหนืออำนาจได้ เพราะอำนาจมาจากทุกจุดพื้นที่ของสังคมที่มีมากมาย จึงมีการโยกย้าย เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้อำนาจมีความแตกต่างด้วยบริบทแห่งจุดกำเนิด เนื่องจากความต่างของความสัมพันธ์ในทุกๆ สังคม

2. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นความสัมพันธ์ที่แทรกอยู่กับทุกความสัมพันธ์ในสังคมจึงไม่สามารถแยกจากความสัมพันธ์ทั้งหมดหรืออันหนึ่งอันใดได้ อำนาจเกิดขึ้นทันทีเมื่อเกิดความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์ทางสังคม แต่อำนาจก็เป็นตัวที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์อื่นด้วยเช่นกัน ความสัมพันธ์เชิงอำนาจสามารถสร้างสิ่งอื่นขึ้นมาได้ อีกทั้งยังไม่ได้จัดว่าอยู่ส่วนบนของโครงสร้างความสัมพันธ์ ดังนั้นอำนาจจึงมีอยู่กระจัดกระจายและไม่มีตำแหน่งแห่งที่ระบุชัดเจนตายตัว

3. อำนาจเกิดจากพื้นที่ที่เป็นรากฐานของความสัมพันธ์ เกิดเป็นความสัมพันธ์แห่งพลังที่สร้าง และหยั่งรากลึกลงในสังคม อำนาจมีอยู่ทุกพื้นที่ในสังคมเพราะมาจากทุกพื้นที่ในสังคมก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของอำนาจอยู่เสมอจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ดังนั้นอำนาจจึงมิใช่การบงการจากภายนอกแต่เกิดจากการฝังรากลึกที่อยู่ภายในของสังคม ฉะนั้นการครอบงำของอำนาจจึงมาจากปฏิบัติการของเครือข่ายอำนาจที่มาจากภายใน

4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะต้องมีเป้าหมาย (Target) และจุดมุ่งหมาย แต่ไม่ได้หมายความว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะต้องเกิดทางเลือกและการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลเสมอไป จึงมีอาจกล่าวได้ว่าอำนาจนั้นเป็นตัวส่งเสริม หรือกีดกันปัจเจกแต่เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง แต่อำนาจสามารถริเริ่มโครงสร้างอื่นๆ ขึ้นมาได้ด้วยตัวของมันเอง

5. ที่ได้มีอำนาจที่นั่นต้องมีการต่อต้านชัดเจน และการต่อต้านชัดเจนสอดแทรกอยู่ในความสัมพันธ์ทางอำนาจเสมอ อาจกล่าวได้ว่า เราอยู่ภายใต้อำนาจและไม่สามารถหลบหลีกจากอำนาจได้ การมีอยู่ของอำนาจขึ้นอยู่กับโครงสร้างประเด็นการต่อต้านต่างๆ ซึ่งการต่อต้านชัดเจนอาจแสดงบทบาทเป็นการขัดแย้งกับเป้าหมาย หรือแม้กระทั่งเป็นตัวจัดการควบคุมความสัมพันธ์ทางอำนาจ การต่อต้านชัดเจนจึงมีอยู่ทุกหนทุกแห่งในพื้นที่เครือข่ายอำนาจ อีกทั้งยังมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ โดยที่ทราบได้ที่อำนาจมีอยู่ การต่อต้านชัดเจนก็มีอยู่เช่นกัน

เมื่ออำนาจหลักเกิดความเปลี่ยนแปลง ตามแนวคิดของฟูโกต์ จึงเกิดการเข้าใจถึงอำนาจในมุมมองที่แตกต่างจึงสามารถสรุปประเด็นสำคัญของอำนาจได้ดังนี้

อำนาจอยู่อย่างกระจัดกระจายเป็นกลไกขนาดเล็กสอดประสานในทุกความสัมพันธ์ของสังคม การกระจัดกระจายนั้นมาจากสาเหตุที่อำนาจนั้นมีจุดกำเนิดอันแตกต่าง เนื่องจากความสัมพันธ์ในสังคมนั้นหลากหลาย อำนาจจึงอาจมีความเหมือนในทุกๆ กรณี ทุกความสัมพันธ์จึงก่อให้เกิดการผลิตซ้ำ ลอกเลียนแบบของอำนาจ แต่ยอมอยู่ที่การนำไปใช้ถึงจะเป็นเพียงอำนาจจุดเล็กที่กระจัดกระจายหากมันเป็นไปในทิศทางเดียวกันก็จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ การมีอยู่ของอำนาจเราจึงไม่อาจรู้ได้ เพราะอำนาจมาจากทุกพื้นที่ของสังคม ยิ่งมีการปกปิดถึงปฏิบัติการของอำนาจมากเท่าใด ยิ่งก่อให้เกิดพลานุภาพของอำนาจมากขึ้นเท่านั้น อำนาจในรูปแบบนี้จึงมีการฝังรากลึก และถูกปกปิดไว้อย่างดีเยี่ยม การศึกษาอำนาจต้องมุ่งสู่การศึกษาอำนาจที่กระจัดกระจายเหล่านั้น ไม่สมควรที่จะตีตราอำนาจไว้กับสถาบันที่อยู่ในสังคมใดเนื่องจากปฏิบัติการของอำนาจเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนตายตัว

นอกจากนั้นอำนาจยังเป็นตัว สร้างกฎ ระเบียบ วาทกรรมโดยใช้ความรุนแรงเข้าไปเบียดเสียดยึดเยียด วาทกรรมที่แตกต่างแต่ขณะเดียวกัน วาทกรรมชุดดังกล่าวก็จะเก็บกด ปิดบัง ซ่อนเร้น ทำลาย สิ่งที่แตกต่างกันไปจากวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้น เช่น การเหยียดสีผิว ความเป็นเพศออกมาในรูปแบบของการห้ามกระทำในสิ่งต่างๆ ถึงแม้อำนาจจะถูกมองว่ามีด้านลบ คือการเกิดขึ้นแทบจะทันทีในขณะที่มีความไม่เท่าเทียมเกิดขึ้น แต่อำนาจก็ถูกทำให้กลายเป็นด้านบวกนั้น

ก็คือ อำนาจถูกทำให้กลายเป็นความรู้ ซึ่งเป็นการขจัด ชักฟอกอำนาจที่ถูกมองในแง่ของการใช้ ความรุนแรง ไม่มีสิ่งใดมากระทำการโค่นล้ม วัตถุประสงค์ที่ถูกใช้เป็นความรู้ถือว่าการเสียสละที่ยิ่งใหญ่ กระนั้นมนุษย์เองก็ถูกทำให้กลายเป็นวัตถุแห่งความรู้เช่นกัน แต่แท้จริงแล้วหากมองเรื่องของอำนาจในชุดความรู้อาจเป็นเรื่องของการทำลาย เพราะความรู้คือสิ่งที่สูงสุด

ดังนั้นอำนาจจึงมีลักษณะเป็นจุลภาค ขนาดร่างกายมนุษย์ที่ถือว่าเล็กที่สุดในระบบ ความสัมพันธ์ของสังคมยังถูกอำนาจเข้าปฏิบัติการโดยที่อาจเรียกได้ว่าเป็นจุลภาคแห่งอำนาจ อำนาจมีการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงไม่สามารถที่จะถูกครอบครองโดยผู้หนึ่ง ผู้ใด สถาบันใดหรือแม้แต่รัฐหนึ่งๆ จึงทำให้อำนาจนั้นมีความแตกต่างหลากหลาย ตามพื้นที่ที่แตกต่างกันในสังคม จากการที่อำนาจกระจุกกระจายอยู่เต็มพื้นที่ในสังคม การศึกษาในเรื่องของอำนาจจึงควรมุ่งศึกษาอำนาจอันกระจุกกระจายนั้น เพื่อเป็นการเปิดเผยถึงการมีอยู่ของอำนาจในความสัมพันธ์ของสังคม เพราะอำนาจไม่สามารถวิเคราะห์แต่เพียงมุมของกระแสหลักอย่างเดียว สำหรับกระแสหลักมุมมองของอำนาจนั้นเป็นเพียงการวิเคราะห์และผ่านการอธิบายอันเป็นสากล การหาคำตอบว่าอำนาจคืออะไร ดีกรอบของอำนาจไว้เพียงแต่การดำรงอยู่ที่มุ่งเน้นแต่เรื่องของปัจเจกจึงมีอาจทำได้ เนื่องจากอำนาจเกิดและ/หรือเป็นได้ในทุกสิ่งอย่าง จึงควรมุ่งศึกษาที่การปฏิบัติการเชิงอำนาจมากกว่าการมุ่งหาคำตอบในสิ่งที่เป็นกระแสหลัก อีกทั้งการศึกษาปฏิบัติการเชิงอำนาจยังช่วยให้ความกระจ่างเกี่ยวกับตัวของอำนาจได้เป็นอย่างดี

อำนาจในแนวคิดหลังสมัยใหม่จึงเป็นแนวคิดที่นอกเหนือขอบเขตของอำนาจในกระแสหลัก การที่แนวคิดของฟูโกต์มองอำนาจต่างออกไปเป็นเสมือนการเปิดช่องทางแห่งวิถีทางความคิดในกรอบคิดเรื่องของอำนาจขึ้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้วิเคราะห์ ดีความ ผ่านมุมมองในเรื่องของ อำนาจ แนวคิดหลังสมัยใหม่ตามหลักของฟูโกต์ ดังที่ได้กล่าวถึงอำนาจในข้างต้นนี้

2. การปฏิบัติการเชิงอำนาจ

เมื่อทำความเข้าใจในอำนาจตามแนวคิดของฟูโกต์ เราสามารถรับรู้ได้ว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคม ก่อให้เกิดการกระทำ (Action) เพราะอำนาจไม่ใช่สิ่งที่มาจากภายนอกแล้วมาบังการ แต่เป็นสิ่งที่มาจากทุกจุดพื้นที่ในสังคม อำนาจจึงมีความยุ่งยากพร้อมกับความสลับซับซ้อน ทำให้การเข้าถึงตัวตนแห่งอำนาจอาจเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากแต่ก็มีความหมายความว่าจะไม่สามารถกระทำได้เลยเช่นกัน ถึงแม้ว่าอำนาจเป็นตัวริเริ่มให้เกิดการกระทำ แต่อำนาจนั้นไม่ใช่เรื่องความรุนแรงและคล้อยตามเสมอไป แต่อำนาจกลับได้สร้างโอกาส ความ

เป็นไปได้ให้เกิดขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้ตัวตนแห่งอำนาจย่อมมีการเปลี่ยนแปลง โดยมีอาจมีสถานะที่แน่นอนตายตัว จำกัดอยู่แต่เพียงวาทกรรมแห่งความรุนแรง อำนาจยังมีวาทกรรมในด้านดี ที่เป็นวาทกรรมที่คงอยู่ในกระแสหลักใช้การยอมรับของมนุษย์ที่ดำรงอยู่เป็นเครื่องมือยืนยันแห่งการมีอยู่แห่งอำนาจเป็นการปฏิบัติการแห่งอำนาจที่มุ่งเข้ากระทำต่อร่างกายมนุษย์ ครอบงำเคลือบอยู่บนตัวตนของมนุษย์จนมีอาจปฏิเสธได้ การศึกษาถึงปฏิบัติการแห่งอำนาจจึงไม่สามารถศึกษาผ่านการใช้อำนาจผ่านทางสถาบันใดๆ ได้ อาทิ สถาบันการเมือง การที่รัฐมีอำนาจเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันเป็นการที่ใช้อำนาจ อันมีอยู่อย่างกระจัดกระจาย โดยรัฐสามารถรวบรวมความสัมพันธ์เชิงอำนาจเหล่านั้นให้มาอยู่ร่วมกัน จึงทำให้รัฐมีอำนาจ โอกาส สามารถที่จะผลิตซ้ำ ควบคุม การกระทำต่างๆ ให้เกิดขึ้นภายในสังคมได้ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2544 : 109-110)

การศึกษาประเด็นแห่งอำนาจจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องมุ่งศึกษาปฏิบัติการเชิงอำนาจ เนื่องจากอำนาจนั้นไม่สามารถกล่าวอธิบายอย่างแน่ชัดได้ว่าแท้จริงแล้ว อำนาจคืออะไรตามกรอบคิดของกระแสหลักที่มีการตีกรอบในอำนาจให้เป็นแต่เพียงเรื่องของความไม่เท่าเทียมของปัจเจกบุคคล ปฏิบัติการเชิงอำนาจจึงเป็นเสมือนคู่มือสำหรับการทำความเข้าใจถึงตัวตนแห่งอำนาจ เนื่องจากอำนาจเกิดจากทุกพื้นที่ที่ความสัมพันธ์ในสังคมจึงเกิดวาทกรรม อำนาจที่มีความแตกต่างหลากหลาย การลดทอนหรือการรวบรัดอำนาจให้อยู่ใน การวิเคราะห์และการอธิบายลักษณะทั่วไปแบบสากลที่มองอำนาจแต่เพียงด้านเดียว คือการมองอำนาจในด้านลบ ในรูปของอำนาจที่ใช้แต่ความรุนแรงจึงไม่สามารถที่จะอธิบายความเป็นจริงที่เกิดขึ้นของอำนาจได้ทั้งหมด ทำให้ขาดการครอบคลุมและไม่ครบถ้วนในประเด็นของอำนาจ เนื่องจากอำนาจแท้จริงแล้วนั้นมิได้มีความเป็นรูปธรรมจึงมิได้อยู่ภายใต้การครอบครอง การยึดครอง หรือเป็นอภิสิทธิ์ของใคร ฉะนั้นการมุ่งศึกษาถึงวาทกรรมที่แตกต่างต้องใช่วิธีการที่แตกต่างในการศึกษา

การมุ่งศึกษาที่ปฏิบัติการเชิงอำนาจจึงเป็นการค้นหาแก่นแท้ของอำนาจมากกว่าที่จะใช้ความเป็นสากลเข้ามาอธิบาย หรือใช้ความจริงมาเปิดเผยตัวตนแห่งอำนาจ เพราะการที่มองอำนาจด้วยกฎหมาย อาจทำให้มองข้ามข้อเท็จจริงบางประการ หรือทำให้ไม่สามารถเข้าใจถึงปฏิบัติการแห่งอำนาจได้ทั้งหมด การศึกษาถึงอำนาจจึงเป็นการศึกษาในระดับภูมิภาค (Region) ซึ่งเป็นการมองเห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มุ่งกระทำในระดับจุลภาค (จักษ์ พันธุ์ชูเพชร, 2546 : 150) ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของอำนาจในระดับที่เล็กที่สุดถึงการกระทำต่อร่างกายและมนุษย์ ที่มีอาจหลีกเลี่ยงพ้นจากอำนาจ อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์อาศัยอยู่ในความสัมพันธ์ของสังคม การที่อำนาจยังมีอาจหลีกเลี่ยงพ้นการเข้ามามีกระทำต่อจุลภาคของสังคม จึงเป็นสิ่งยืนยันได้เป็นอย่างดีว่าอำนาจนั้นมาจากทุกหนทุกแห่งของทุกๆ ความสัมพันธ์ในสังคมอย่างจริงแท้

การศึกษาที่เป็นระดับจุลภาคของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในกรอบคิดเรื่องครอบครัว ร่างกายของมนุษย์ หรือแม้แต่เรื่องเพศจึงเป็นการสำคัญที่ทำให้เข้าใจต่อปฏิบัติการของอำนาจได้ เป็นอย่างดี เพราะอำนาจเปรียบเสมือนประตูที่คนทุกคนต้องผ่านเข้าไปแล้วถูกทำให้ต้องรับ บทบาททั้งเป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำหมุนเวียนเปลี่ยนผ่านสลับกันเรื่อยไป ไม่มีวันจบ

ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับความรู้ X *บริจจิน มงเฮียง*

การที่อำนาจได้มีปฏิบัติการในระดับที่เล็กที่สุดนั้นก็คือการกระทำต่อร่างกายมนุษย์ โดยที่อำนาจได้ทำให้ตัวของอำนาจสามารถดำรงอยู่ได้ จึงมีการสร้าง 'กรอบความรู้' ขึ้นมาเพื่อเป็นการ ประกอบสร้างต่อร่างกายของมนุษย์ ที่เป็นจุลภาคของอำนาจ เพื่อเป็นการจัดระเบียบให้กับสิ่ง ต่างๆ กรอบความรู้ที่อำนาจได้สร้างขึ้นเพื่อควบคุมมนุษย์นั้นอาทิ โรงพยาบาล โรงเรียน (สุภางศ์ จันทวานิช, 2551: 282) เป็นสิ่งที่ถูกอำนาจสอดแทรกในมนุษย์ ในมองเป็นเรื่องที่ต้องกระทำ เมื่ออำนาจได้สร้างความรู้เพื่อตัวของอำนาจเอง ความรู้จึงกลายเป็นสิ่งที่ถูกทำให้รองรับอำนาจให้ กลายเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อสนองตอบความต้องการของอำนาจ อำนาจกับความรู้จึงเป็นสิ่งไม่ สามารถตัดขาดจากกันได้ อาจกล่าวได้ว่าอำนาจกับความรู้มีอาจแยกออกจากกันได้ แต่ก็มีอาจ กล่าวได้ว่าจะเป็นการยากเกินกว่าที่จะมองว่าอำนาจกับความรู้นั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เลย โดยที่ความรู้นั้นจะกระทำการ เข้าครอบงำ ควบคุม แ่่งชิงพื้นที่กับความรู้ที่มีความแปลกแยก แต่จะสนับสนุนอำนาจหรือชุดความรู้ที่มีชุดความรู้ที่เป็นคู่ตรงข้ามกับตน (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2546:151)

รุจีรัต

โดยที่กรอบความรู้ที่ได้อธิบายได้ว่าเป็นความเชื่อ วิธีคิด วิธีเข้าใจสิ่งต่างๆ ในยุคหนึ่งๆ หรือ สามารถเรียกได้ว่า กรอบความรู้ถูกสร้างโดยแนวคิดของยุคสมัยนั้นๆ (มิเชล ฟูโกต์ คำนำเสนอน พพร ประชากุล, 2547:9-10) กรอบความรู้จึงเป็นตัวสร้างความจริงขึ้น เพื่อให้คนสยบยอมต่อ อำนาจที่ถูกต้อง แต่ทั้งนั้นอำนาจกลับไม่ได้เป็นเสมือนสิ่งน่ากลัว กตซี ปิดทับอย่างเดียวแต่เพราะ อำนาจยังได้สร้างกรอบความรู้ที่เป็นปฏิบัติการในด้านบวกด้วย อาทิการที่อำนาจควบคุม กระบวนการสร้างบรรทัดฐาน ระเบียบวินัย เพื่อกำกับให้ผู้คนมีบรรทัดฐานเดียวกัน (มิเชล ฟูโกต์ คำนำเสนอน พพร ประชากุล, 2547:13) ดังนั้นการศึกษาอำนาจจึงต้องมองในแง่บวกมิใช่มองแต่ เพียงอำนาจในด้านลบเพียงอย่างเดียว เพราะอำนาจมาจากทุกความสัมพันธ์และมีความเกี่ยวข้องกับ ทุกความสัมพันธ์ ในการศึกษาควรมองที่ตัวของอำนาจในการสร้างวาทกรรมหรือกรอบความรู้ นั้นๆ ขึ้นมาว่าเพื่อการอันใด จึงเป็นการเข้าใจถึงอำนาจได้อย่างแท้จริง

3. การต่อต้านขั้วขึ้น

อำนาจเป็นตัวสร้างชุดความรู้โดยการประกอบสร้างจากวาทกรรมเป็นการแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างอำนาจ วาทกรรม ความรู้ มีความสัมพันธ์ยึดแน่นโดยไม่สามารถแยกออกจากกัน อำนาจเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังวาทกรรมและเป็นตัวสร้างชุดความรู้คือความจริง (Truth) ตัวประกอบสร้างความรู้จึงเกิดข้อจำกัด ข้อห้ามต่างๆ กระนั้นข้อห้าม ข้อจำกัดเหล่านั้นกลับเป็นตัวสร้างความจริงขึ้นมา เพื่อควบคุม ถ่ายทอดกระบวนการความรู้ของอำนาจ เพื่อให้เกิดข้อแยกแยะว่าความรู้ใดเป็นจริง ความรู้ใดไม่เป็นจริงขึ้นเพื่อก่อเกิดการยอมรับ ค่านิยมจากทุกความสัมพันธ์ในสังคมทำให้ชุดความรู้ที่แตกต่างถูกเบียดเสียด กดทับให้กลายเป็นชุดความรู้ที่ไม่ได้รับการยอมรับ เพราะการที่ไม่สามารถแย้งชิงพื้นที่และ/หรือ ครอบครอง การยอมรับจากสังคมให้กลายเป็นชุดความรู้ที่เป็นมาตรฐานความจริงความรู้ที่กดทับ (Foucault, อ้างในจักร์ พันธุ์เพชร, 2546:162) จึงกลายเป็นความรู้ชายขอบและเป็นความรู้ที่ไม่ถูกต้อง ก่อให้เกิดการผลิตซ้ำผ่านทางชุดความรู้ ภาษา กฎเกณฑ์และตั้งมาตรฐานของเกณฑ์ปกติในสังคมอาทิคำว่า เมียหลวง เป็นการบ่งบอกถึงสถานะทางสังคมที่ผู้หญิงมีว่ามีมากกว่าเมียน้อย เมียน้อยย่อมเป็นการผลิตซ้ำของภาษาที่เป็นการตอกย้ำถึงความไม่ถูกต้อง ของผู้หญิงที่ตกเป็นภรรยาอีกคนของผู้ชายในขณะที่ยังมีภรรยาอยู่ก่อน

มุมมองในเรื่องของความขัดแย้งหรือการต่อต้านขั้วขึ้นที่เกิดขึ้นจากการมองถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นการมองถึงความขัดแย้งที่รวมเอาเรื่องเพศ (Gender) เชื้อชาติ (Race) ศาสนา (Religion) และวัฒนธรรม (Culture) มิใช่การต้องแย้งชิงพื้นที่อำนาจของรัฐ แต่เป็นการเคลื่อนไหว หรือเรียกร้องในกฎเกณฑ์หรือกฎกติกา ขึ้นมาใหม่เพื่อให้ตัวเองสามารถมีพื้นที่ในสังคมมากกว่าที่จะโดนปิดทับ กดขี่ ปกปิด เป็นการทำให้เรียกร้อง เคลื่อนไหวให้กับตัวเอง (ความนำไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์, 2545 : 3-4) วาทกรรมที่มุ่งตรงสู่ตัวของมนุษย์นั้นแฝงไปด้วยอำนาจที่ครอบงำจนเกือบจะปกปิดการเกิดการต่อต้านต่อวาทกรรมหลักที่เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งยืนยันได้ดีต่อตัวตนแห่งอำนาจที่มีอาจครอบงำมนุษย์ได้อย่างแท้จริง กระทำได้เพียง เบียดเสียด ปิดทับ มิให้วาทกรรมอันแตกต่างแห่งตนได้มีโอกาสยื่นหยัดในพื้นที่สาธารณะ

อาทิจการต่อสู้ต่อกระแสความเป็นปิตาธิปไตยของผู้หญิงในสังคมที่ไม่ต้องการเข้าสู่สถาบันหลักหรือความเป็นแม่โดยแนวคิดสตรีนิยมบางกลุ่มมองว่าเรื่องเพศ ไม่ใช่ความพอใจหรือรสนิยมส่วนตัวแต่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นการแสดงออกถึงการครอบงำและการกดขี่จึงทำให้ผู้หญิงมีการขั้วขึ้นต่อความสัมพันธ์แห่งอำนาจในเรื่องของเพศโดยต้องการปลดปล่อยตนเองออกจากกรอบแนวคิดเดิมๆที่มองว่าผู้ชายเป็นใหญ่ และไม่สยมยอมต่อความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นต่อระบบปิตาธิปไตย (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2549: 34-40)

101
Foucault
และ

ดังนั้นมนุษย์จึงถูกครอบงำจากอำนาจจนกระทั่งอาจรู้สึกถึงการที่ไม่อาจต่อต้านต่ออำนาจที่เข้ามา แต่เนื้อแท้แห่งอำนาจแล้ว "ที่ใดมีอำนาจที่นั่นย่อมมีการต่อต้านชัดเจน" หากไม่มีการต่อต้านชัดเจนอำนาจก็จะไม่สามารถถูกพยุงเอาไว้ได้เพราะการต่อต้านชัดเจนกลับเป็นปัจจัยในโครงสร้างของอำนาจเป็นสิ่งที่ช่วยให้อำนาจเกิดขึ้นได้ (มิเชล พูโกต์ คำนำเสนอนพพร ประชากุล, 2547:13) เป็นการทำให้ อำนาจไม่สามารถเด่นชัดได้ว่าสามารถครอบคลุม ครอบงำ อยู่เหนือทุกสิ่งอย่างได้ เพราะยังมีการต่อต้านชัดเจนของมนุษย์ต่อสิ่งที่ได้ถูกครอบงำ และทำให้อำนาจถูกเคลื่อนย้ายการปฏิบัติการไปได้ทุกที่จากการที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายของอำนาจ เพื่อสร้างพื้นที่อันชอบธรรมให้กับตัวของมันเอง การที่ชุดความรู้ชายขอบถูกกดทับ จึงเป็นการที่ถูกวาทกรรมจากชุดความรู้ที่เป็นมาตรฐานจากสังคม การถูกกระทำจากสังคมยอมก่อให้เกิดการต่อต้านชัดเจนอย่างแท้จริง เนื่องจากเกิดจากมนุษย์ที่ถือได้ว่าเป็นจุดที่เล็กที่สุดของสังคมที่ถูกอำนาจกระแสหลักกระทำมิได้เกิดจากอำนาจกระแสหลักเป็นตัดสินใจให้เกิดขึ้นมาของการต่อต้านชัดเจน

4. ครอบครัวยุคใหม่

ถือได้ว่าเป็นสถาบันที่เล็ก และมีความสำคัญอย่างมากที่สุดในสังคมจากการที่บุคคลต้องมีความผูกพัน ตั้งแต่เกิด จนกระทั่งตาย เรียกได้ว่าครอบครัวยุคใหม่เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของสังคม เพื่อการสร้าง "คน" ให้เป็นบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้น เพราะครอบครัวยุคใหม่เป็นสถาบันที่กลมกลืน ปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อต่างๆ หล่อหลอม วัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมให้กับคนๆ นั้นตั้งแต่เกิด จนกลายเป็นวัยรุ่น และเป็นผู้ใหญ่ สามารถเรียกได้ว่าคนๆ นั้นจะมีพฤติกรรม ความเชื่อ ค่านิยมเช่นไรย่อมเกิดจากการได้รับการเปลี่ยนแปลงผ่านจากคนรุ่นก่อนๆ ที่ดำรงอยู่ในครอบครัวยุคใหม่

4.1 วิวัฒนาการของครอบครัวยุคใหม่

(คณะ 2511)

กุหลาบ สายประดิษฐ์ (<http://www.onec.go.th/Act/6.31/conception.htm> วันที่ 20 พ.ย. 2551) ได้มีการกล่าวถึงการกำเนิดของครอบครัวยุคใหม่โดยศึกษาถึงผลงานของเมอร์แกน (Lewis Henry Morgan, 1818-1881) นักมนุษยวิทยา ชาวอเมริกัน สรุปได้ดังนี้

สรุป

- ครอบครัวยุคใหม่คือครอบครัว เป็นรูปของการสมรสหมู่ (Groups marriage) ในระหว่างกลุ่มคนที่รวมตัวกันอยู่เป็นหมู่ โดยที่ผู้ชายและผู้หญิงทั้งหมดต่างก็เป็นผัวเมียของกันและกัน โดยลูกที่เกิดมาถือว่าเป็นลูกของพวกเขาทั้งหมด

-จากการสมรสหมู่ แบบสมรส ส่ำสอนไม่มีกฎระเบียบข้อบังคับกลายเป็นครอบครัวแบบเครือญาติโดยนับเอาผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมกันถือว่าเป็นวงศ์วานและเครือญาติกันทั้งหมด เริ่มมีกฎเกณฑ์เข้ามาโดยห้ามชาย-หญิงต่างรุ่นสมรสกัน แต่พี่น้องทั้งหมดยังคงเป็นผิวเมียกัน โดยอยู่ประกอบกันเป็นครอบครัวใหญ่รวมทั้งหมด

-ขั้นตอนมาของครอบครัวได้เกิดมีข้อห้ามพี่น้องชายและพี่น้องหญิงสมรสกัน แต่ยังคงเป็นการสมรสหมู่ โดยเริ่มมีการแยกตัวจากวงศ์วานเดิม เกิดครอบครัวแบบมีคู่ (Pairing Family) มีการจัดกฎระเบียบให้การสมรสหมู่เป็นเรื่องถูกต้องมากขึ้นและความสัมพันธ์เริ่มแคบลงโดยที่ฝ่ายชายสามารถเลือกผู้หญิงหนึ่งคนเอามาเป็นเมียได้ กระนั้นการสมรสหมู่และสมรสคู่ยังคงมีอยู่ควบคู่กันไปในยุคนี้

-เมื่อมีการสมรสคู่ทำให้ลูกที่เกิดสามารถรับรู้ได้ว่าใครคือพ่อที่แท้จริงของตนเอง ขนบตามการสมรสคู่นั้นผู้ชายเป็นฝ่ายหาอาหารเป็นหลักข้าวของเครื่องมือจึงตกเป็นของผู้ชาย ทั้งฝูงสัตว์และทาส โดยที่ยังไม่มีการในสิทธิแต่ลูกในการรับมรดกต่อจากพ่อ เนื่องจากการสืบสายชาติวงศ์ฝ่ายหญิงคงอยู่ เมื่อฝ่ายชายตาย ทรัพย์สินสมบัติจึงตกเป็นของชาติวงศ์ จึงเกิดการต่อต้านโดยฝ่ายชายได้ทำการยึดอำนาจโดยเป็นจุดเริ่มของระบบชายเป็นใหญ่ เกิดรูปแบบของครอบครัวพ่อบ้าน ขึ้น(Patriarchal Family)

จุดกำเนิดของครอบครัวเป็นสิ่งที่ยากแก่การจะอธิบายให้เป็นสากลได้ว่าแท้จริงแล้วคนมีวิวัฒนาการของครอบครัวดังที่กล่าวมาในตอนต้น เนื่องจากเป็นเพียงข้อสรุปที่มอร์แกนศึกษาจากชนพื้นเมือง เผ่าเอียโรควาเท่านั้น

ปัจจุบันมีการเกิดการสมรสแบบผิวเดียวเมียเดียว การสมรสหมู่หายไปแต่กระนั้นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทางสังคมกลับเป็นเครื่องยืนยันได้ดีว่า ยังคงมีการสมรสที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากกระแสหลักคือการสมรสนอกเหนือจากคู่ที่ตนได้มีการสมรสด้วย

ครอบครัวจึงมีความหลากหลายในเรื่องของความหมายว่าครอบครัวหมายถึงอะไร แต่สามารถสรุปได้ดังนี้

ครอบครัวหมายถึง การที่ชายหญิงมีการสมรสกัน หรือมีความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยาโดยมาอาศัยอยู่ร่วมกันในสถานที่เดียวกันโดยอาจมีการสืบสายโลหิตหรืออาจรับบุตรบุญธรรมมาเลี้ยง โดยที่ในแต่ละครอบครัวอาจมีกลุ่มเครือญาติอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งปัจจุบันความสัมพันธ์ในครอบครัวได้มีการเปลี่ยนแปลงอาจเกิดจากสภาพของสังคมที่มีความสลับซับซ้อน สับสนและแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้เกิดครอบครัวที่มีรูปแบบที่มากมายและที่เห็นได้ชัดคือ ในรูปของโครงสร้างที่มีการเปลี่ยนแปลงนอกเหนือจากพ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย แล้วสามารถจำแนกตามที่มาของความจาก วิทยุ โทงติจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (<http://www.human.cmu.ac.th> วันที่ 20 พ.ย.2551) ในเรื่องประเภทของครอบครัวดังต่อไปนี้

4.2 ลักษณะครอบครัว

1. จัดลำดับครอบครัวตามลำดับการก่อตั้งและขนาดของครอบครัว ของคนรุ่นต่างๆ

-ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) หรือ (Conjugal family) มีวงสืบทอดสายโลหิตเพียงทอดเดียว คือ พ่อ แม่ ลูก การมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวเพราะต้องอาศัยอยู่ในสังคมเมืองหรือสังคมสมัยใหม่ ลักษณะของโครงสร้างครอบครัวจึงมีจำนวนสมาชิกไม่มาก

-ครอบครัวขยาย (Extended family) หรือ (Consanguine family) เป็นครอบครัวที่มีการเพิ่มจำนวนของกลุ่มคนเข้ามานอกเหนือจาก แกนเดิมที่มีพ่อ แม่ เป็นแกนหลักมีการเพิ่มเครือญาติหรือสมาชิกที่เป็นบุคคลอื่นเข้ามาสมทบ โดยอาจขยายจำนวนเพิ่มด้วยการสืบทอดตามสายโลหิตจากรุ่นต่อรุ่น ลักษณะของครอบครัวนี้มีลักษณะเป็นครอบครัวร่วม โดยมีสมาชิกตั้งแต่ 2 ช่วงอายุ ขึ้นัน อาทิ ปู่ ย่า ตา ยาย ลูกสะใภ้ ลูกเขย หลาน

2. การแบ่งโครงสร้างตามลักษณะของการสืบสายโลหิต มี 2 ประเภทดังนี้

-ประเภทสืบสายโลหิตจากทางฝ่ายบิดา (Patrilineal family) ปู่ ย่า พ่อ อา

-ประเภทสืบสายโลหิตจากทางฝ่ายมารดา (Matrilineal family) ตา ยาย แม่ น้ำ

3. ครอบครัวที่จัดแบ่งประเภทตามที่อยู่อาศัยของคู่สมรส จัดแบ่งได้ 3 ประเภทคือ

-ครอบครัวที่อยู่อาศัยกับฝ่ายหญิง (Matrilocal family) ลูกที่เกิดมาจึงมีความสัมพันธ์เฉพาะญาติฝ่ายแม่เท่านั้นทำให้ความสำคัญของญาติฝ่ายพ่อถูกลดลงและอาจเกิดช่องว่างของความสัมพันธ์ได้

-ครอบครัวที่อยู่อาศัยกับฝ่ายชาย (Patrilocal family) ลูกที่เกิดมาจึงถือได้ว่ามีความสัมพันธ์กับญาติฝ่ายพ่อเท่านั้น

-ครอบครัวที่แยกอาศัยอยู่เป็นเอกเทศหรือครอบครัวอิสระ (Independent family) ลูกที่เกิดมามีความสัมพันธ์กับญาติทั้งสองฝ่ายเพราะไม่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกับญาติของพ่อและแม่เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

4. ครอบครัวที่จัดแบ่งตามอำนาจของผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว แบ่งได้ดังนี้

-ครอบครัวที่ยกให้สามีเป็นใหญ่ (Matriarchal authority family)

-ครอบครัวที่สามี และภรรยามีอำนาจเท่าเทียมกัน (Equalitarian authority)

5. ครอบครัวที่จัดแบ่งลักษณะของการสมรสเป็นการจัดแบ่งประเภทของครอบครัวตามลักษณะของการร่วมใช้ชีวิตแบบสามีภรรยาแบ่งเป็น

-ครอบครัวผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) ถือได้ว่าเป็นครอบครัวที่ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต่างยึดมั่นในการครองคู่กับชีวิตคู่ของตน โดยในปัจจุบันตามกระแสหลักแล้วลักษณะของการแต่งงานอยู่ร่วมกันของผัวเมียมุ่งที่การใช้ชีวิตแบบต่างฝ่ายต่างต้องไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายหญิงอื่นที่นอกเหนือจากคู่ของตน

-ครอบครัวหลายผัวหลายเมีย (Polygamy) มีลักษณะที่ผัวมีเมียหลายคน และเมียก็มีผัวหลายคนแล้วมาอาศัยอยู่ร่วมกันในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยา

-ครอบครัวหนึ่งชายหลายหญิง (Polygyny) การที่ผัวมีเมียหลายคน โดยฝ่ายชายเป็นผู้มีอำนาจในบ้านสามารถเรียกได้ว่าเป็นระบบปิตาธิปไตยคือชายเป็นใหญ่และอาจทำให้ค่าในตัวฝ่ายหญิงลดลง โดยลูกที่เกิดมาจากเมียทั้งหลายในครัวเรือนที่อยู่ร่วมกันนั้นใช้นามสกุลของผู้เป็นพ่อ โดยที่เมียแต่ละคนอาจเป็นพี่น้อง ญาติ หรือต่างครอบครัว

-ครอบครัวหนึ่งหญิงหลายชาย (Polyandry) การที่ฝ่ายหญิงมีผู้หลายคนและลูกที่เกิดมาใช้ชื่อนามสกุลของฝ่ายหญิง โดยฝ่ายชายอาจเป็นพี่น้อง ญาติหรือต่างครอบครัวเป็นกรณีเช่นเดียวกับหนึ่งชายหลายหญิง

-ครอบครัวหลายหญิงหลายชาย (Promiscuity) เป็นในลักษณะของความสัมพันธ์แบบหลายผู้หลายคน มี การอยู่ร่วมกันโดยที่ความสัมพันธ์ทางเพศไม่จำกัดอยู่ที่เฉพาะคู่ของตน

โดยจากลักษณะของโครงสร้างความสัมพันธ์ทั้งหมดนั้นสามารถกล่าวได้โดยสรุปว่าในกระแสสมัยของสังคมมุ่งเน้นที่ความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นครอบครัวเดียวโดยมีการสืบสายเลือดเพียง 1 ช่วงอายุซึ่งมีจำนวนมากเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และลักษณะของครอบครัวเป็นลักษณะของผู้เดียวเมียเดียวเนื่องจากการที่สังคมประกอบสร้างให้มีกฎระเบียบขึ้นมาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนที่อยู่ในสังคม ภายใต้พื้นฐานของวาทกรรม อำนาจ ความรู้ การเกิดขึ้นของชุดความรู้ กระแสของเรื่องของ หลายผู้หลายคน หนึ่งชายหลายหญิง หนึ่งหญิงหลายชาย หลายชายหลายหญิง จึงต้องถูกกระแสหลักกดทับไว้ โดยทำให้กรอบความรู้เรื่องผู้เดียวเมียเดียวเป็นเรื่องของอำนาจที่ถูกต้อง และทำให้เรื่องของผู้เมียลักษณะอื่นๆ เป็นความสัมพันธ์ที่ผิดและคนส่วนใหญ่ในสังคมไม่ยอมรับ แต่แท้จริงแล้วนั้นความสัมพันธ์ดังกล่าวกลับไม่ได้เลือนหายไปจากสังคม

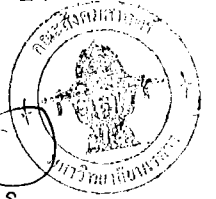
๑๑๓ 4.3 กฎหมายครอบครัวกับสังคมไทย

ความสัมพันธ์ทางเพศของชายหญิงซึ่งถือเป็นพื้นที่ส่วนตัวได้ถูกเข้ามาควบคุมโดยพื้นที่ของรัฐ ตั้งแต่สมัยอยุธยา ซึ่งมีการกำหนดกฎหมายครอบครัวขึ้น ในระบบของผู้เดียวหลายเมีย โดยผู้ชายสามารถที่จะแต่งงานกับผู้หญิงหลายๆคนได้ในเวลาเดียวกันมีการแบ่งลำดับลำดับชั้นและประเภทของภรรยา โดยที่ภรรยาทุกคนต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของสามี ในปี 2478 ได้มีการยกร่างกฎหมายบรรพ 5 ว่าด้วยกฎหมายครอบครัวโดยการเทียบเคียงกับกฎหมายของตะวันตกในเรื่องผู้เดียวเมียเดียว แต่อำนาจในการตัดสินใจเรื่องกิจกรรมภายในครอบครัวอำนาจยังคงเป็นของสามี โดยที่สามีเป็นหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สิน และเริ่มมีวิธีการเริ่มต้นและสิ้นสุดความสัมพันธ์เข้ามา การหมั้น การแต่งงาน โดยที่รัฐได้ควบคุมความสัมพันธ์ทางเพศไว้ได้กรอบของการแต่งงาน เพื่อการดำรงเผ่าพันธุ์

การแก้ไขบรรพ 5 เริ่มมีมาตั้งแต่พ.ศ.2498 จนถึงพ.ศ.2519 โดยมีการยกเลิกสิทธิในการมีภรรยาหลายคน และยกเลิกในส่วนที่กำหนดให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือสถาบันครอบครัว โดยที่การเปลี่ยนแปลงกฎหมายเป็นผลมาจากกระแสประชาธิปไตย ในเรื่องสิทธิความเท่าเทียมในพื้นที่ส่วนตัวของเพศหญิง (ชลิตาภรณ์ สงสัมพันธ์, 2549 : 51-52) แต่กระนั้นแล้วจนถึงปัจจุบันกฎหมายก็ยังสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะของความสัมพันธ์นอกเหนือกฎหมายของคนในสังคมจนอาจต้องมีการนำบรรพ 5 มาปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ในสังคมอีก อาทิ การแก้ไขและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพที่ 5 ประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ วันที่ 27 กันยายน 2533 จนถึงปัจจุบัน มีหลักการที่ได้แก้ไขใหม่ ดังนี้

1. กำหนดเงื่อนไขการหมั้นชัดเจนขึ้นกว่ากฎหมายเดิม เช่น การหมั้นต้องมีของหมั้น สิทธิในของหมั้นกรณีคู่สมรสตายก่อนสมรส และอายุความสำหรับการเรียกร้องค่าทดแทน
2. กำหนดนิติกรรมที่เกี่ยวกับสินสมรสสำคัญให้สามีภริยาต้องจัดการร่วมกัน การจัดการสมรสในกรณีอื่น สามีหรือภริยาสามารถจัดการได้โดยลำพังข้อยกเว้นที่คู่สมรสสามารถจะยึดหรืออายัดทรัพย์สินของอีกฝ่ายตลอดจนผลภายหลังการแยกสินสมรส
3. เรื่องความเป็นโมฆะของการสมรสได้เพิ่มหลักการใหม่ให้ผู้มีส่วนได้เสีย สามารถกล่าวอ้างการสมรสซ้อนได้และตัดสิทธิฝ่ายที่สมรสซ้อนโดยสุจริต มิให้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของคู่สมรสอีกฝ่าย
4. กรณีบิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบโดยกฎหมาย หากนายทะเบียนแจ้งการขอจดทะเบียนไปแล้ว เด็กหรือมารดาเด็กนิ่งเฉยต้องสันนิษฐานว่าไม่ให้ความยินยอม
5. ได้มีการลดอายุของบุคคลที่จะรับบุตรบุญธรรมจากเดิม 30 ปี ให้เหลือเพียง 25 ปี บริบูรณ์ (เกศริน เตียวสกุล, 2542 : 3-4)

เมื่อมีการเข้ามาของกระแสตะวันตกย่อมมีการกำหนดวาทกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องนั้นๆ เป็นการทำให้ครอบครัวมีสถานะที่สมบูรณ์โดยคนที่ดำรงอยู่ในสังคมมีโอกาสปฏิเสธถึงข้อปฏิบัติที่กำหนดขึ้นได้

5. การแต่งงาน

การแต่งงานถือเป็นการก่อรูปความสัมพันธ์ของครอบครัวในระดับสุดท้ายของสังคม เริ่มตั้งแต่การเกี้ยวพาราสี การทำความรู้จักมักคุ้น การหมั้น จนมาถึงขั้นตอนการแต่งงาน โดยกระบวนการดังกล่าวมีการริเริ่มตั้งแต่อดีตจนมาถึงปัจจุบัน

การทำความรู้จัก เป็นการที่ชายหญิงคู่หนึ่งต้องการริเริ่มความสัมพันธ์ ว่าใครเป็นใคร โดยอาจเป็นคนที่รู้จักกันในโรงเรียน มหาวิทยาลัย สถานที่ทำงาน ในตอนนี้อาจเริ่มความสัมพันธ์ในรูปแบบของความเป็นเพื่อนทั่วไป แล้วเพิ่มความสนิทสนมจนกลายเป็นเพื่อนสนิท อาจไปไหนมาไหนด้วยกันบ่อยครั้ง หรือเป็นประจำ

การเกี้ยวพาราสี (Courtship) เมื่อชายหญิงมีความรู้จักคุ้นเคย อาจเกิดก่อให้เกิดความรัก ความรู้สึกฉันท์คู่สาว โดยฝ่ายชายเริ่มปรารถนาที่จะใช้ชีวิตคู่โดยการเกี้ยวพาราสีเปลี่ยนแปลงและกันไปตามกรอบของสังคมตามแต่ละสมัย เพราะสังคมได้มีบรรทัดฐานกำหนด ทำให้ทราบได้ว่าสิ่งไหนคือความพอควร

คู่รัก (Going steady) เป็นระยะสุดท้ายก่อนที่จะมีการตัดสินใจหมั้นหมายหรือแต่งงานโดยที่คู่รักอาจไม่ต้องจบความสัมพันธ์ลงที่การแต่งงานแต่อาจจบลงโดยไม่มีความผูกพันกันก็เป็นไปได้ โดยในระยะนี้คู่รักจะเป็นการทำความรู้จักเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยว่าจะสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้หรือไม่ (นามแฝง J.Punch, 2543 : 44-45)

การหมั้นหมาย การที่คู่รักมีความสัมพันธ์ และเชื่อมั่นในกันและกัน ผู้ชายส่งผู้ใหญ่ (โดยมากจะต้องมีญาติผู้ใหญ่หรือคนที่เคารพของครอบครัวพร้อมพ่อแม่) ไปทาบทามพ่อแม่ฝ่ายหญิง ว่าลูกชายของตนมีความสมัครรักใคร่ลูกสาวของท่าน โดยมากผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายได้เฝ้าดูความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวมานานพอสมควร ต่างก็เห็นว่ามีเหมาะสม จึงมักจะยินยอมพร้อมใจ แล้วตกลงหมั้นโดยมีจัดพิธีการ มีสักขีพยานเป็นสินสอดทองหมั้นแต่กระนั้นความสัมพันธ์ในระยะนี้อาจไม่ทำให้ทั้งคู่ตกลงยินดีที่จะแต่งงานกันเพราะหากเกิดปัญหาขึ้นทั้งชายและหญิงต้องเลิกร้างต่อกัน

การแต่งงาน/สมรส เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการก่อรูปครอบครัว มีการจัดพิธีการเกี่ยวข้องกับครอบครัวคู่บ่าวสาว พิธีกรรมทางศาสนา (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2544 : 72-73) โดยสถานที่ในการจัดงานแล้วแต่ความสมัครของคู่บ่าวสาวว่าต้องการจัดสถานที่ใด ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นบ้าน

ของเจ้าป่าหรือเจ้าสาวเสมอไป มีการจัดขบวนขันหมาก แห่แห้ว พิธีการต้องขึ้นอยู่กับตามแต่
ละพื้นที่ แล้วแต่ความเหมาะสมของคู่บ่าวสาวเป็นสำคัญว่าจะให้มีพิธีการเช่นไร เมื่อการแต่งงาน
สิ้นสุดลง ได้ถือว่าครอบครัวใหม่ได้เกิดขึ้นภายในสังคม

ครอบครัว การแต่งงานล้วนแล้วแต่เป็นความสัมพันธ์ในสังคมที่ถูกอำนาจที่มีอยู่อย่าง
กระจัดกระจายเป็นตัวครอบงำเสมือนการสร้างเครื่องมือเพื่อควบคุมมนุษย์โดยการสร้างวาทกรรม
ชุดความรู้ในเรื่องการแต่งงานขึ้นและถูกทำให้เป็นเรื่องพื้นฐานของสังคมให้คนที่อยู่ในสังคม
นั้นๆต้องปฏิบัติตาม ต้องยึดถือ โดยสอดแทรกค่านิยม ความเชื่อ จนกลายเป็นประเพณีและ/หรือ
วัฒนธรรมที่ถูกต้องในสังคม

การอยู่กินก่อนแต่งงานจึง ถูกปกปิด บิดเบือน และมีการสร้างใหม่เข้ามาแทนที่ ทำให้ถูก
มองว่าเป็นประเพณีและ/หรือวัฒนธรรมที่ไม่ถูกต้อง เพื่อเป็นการควบคุมพฤติกรรม และ "แสดงถึง
มาตรฐานที่ แตกต่างในเรื่องเพศของชายหญิง" (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2549:32) ค่านิยมและ/
หรือมาตรฐานเรื่องเพศจึงถูกทำให้แสดงออกในผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

การที่ชายหญิงแต่งงานจึงเป็นเรื่องของการที่ชาย-หญิงตกลงใจ ยินยอมและมีจุดประสงค์
ที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การแต่งงานจะแฝงไปด้วยความเชื่อทาง
ขนบธรรมเนียมประเพณีและบรรทัดฐานจากสังคม เป็นหนทางเดียวที่สังคมเปิดให้แก่ชายหญิงใน
การมีสัมพันธ์ทางเพศได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายของสังคมการแต่งงานจึงเป็นเรื่องที่คนใน
สังคมยอมรับมากกว่าที่ต้องอยู่กินกันโดยไม่มีแต่งงาน เพื่อลดความวุ่นวายและควบคุม
พฤติกรรมทางเพศของคนในสังคมไม่ทำให้เป็นปัญหาสังคม(นามแฝงJ.Punch, 2543 :46)

กล่าวได้ว่าการแต่งงานเป็น กระบวนการอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดครอบครัวขึ้นมา หรือเป็น
เครื่องมือที่ครอบครัวมีไว้เพื่อให้สถาบันครอบครัวดำรงอยู่ โดยที่รัฐได้เป็นตัวกำหนดควบคุม

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชลิตาภรณ์ สงสัมพันธ์(2549) จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ ได้ทำการศึกษาใน "ประเด็นผู้หญิง" จากความสากลึงที่มองว่าถูกเอาใจเอาเปรียบ จากกรอบความเชื่อ และโครงสร้างของอำนาจที่ได้กระทำต่อผู้หญิงในพื้นที่สวนตัวผ่านมุมมองของผู้หญิงบางกลุ่มโดยการพยายามใช้อำนาจในพื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างความเสมอเท่าเทียมระหว่างชายหญิง เนื่องจากกระแสสังคมสิ่งที่ประจักษ์คือชายยอมมีพื้นที่สาธารณะมากกว่าหญิง งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาการโต้แย้งสาธารณะ และประเด็นที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องของผู้หญิงกับครอบครัว ซึ่งเกี่ยวข้องกับเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ที่รัฐใช้การควบคุมเรื่องเพศให้อยู่ภายใต้กรอบการแต่งงาน และความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงมาตรฐานและกฎเกณฑ์ที่รัฐรับรอง โดยใช้กรณีการแก้ไขบรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2519 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคำประเวณี (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539) ในขณะที่ผู้หญิงและแนวร่วมพยายามจำกัดพฤติกรรมทางเพศของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบการแต่งงาน ด้วยการทำให้กรอบมีความเข้มงวดมากขึ้น โดยกฎหมายของรัฐบังคับฝ่ายที่คัดค้านปกป้องพฤติกรรม 'นอกกรอบ' บนฐานของเสรีภาพ ของปัจเจก การพยายามจะทำให้เกิดมาตรฐานเรื่องเพศแบบเดียวกันสำหรับชายหญิง โดยเฉพาะในเรื่องการจำกัดความสัมพันธ์ทางเพศไว้ในการแต่งงาน โดยใช้หลักการความเท่าเทียมเชิงสิทธิรองรับ ทำให้เกิดการโต้แย้งว่าหลักการความเสมอภาคและสิทธิมีฐานที่ต่างจากความสัมพันธ์ส่วนตัวของคน ซึ่งเป็นเรื่องของความรักและความรู้สึกไม่ใช่พันธสัญญาซึ่งเป็นความผิดเมื่อมีการละเมิด ประเด็นเรื่องการแบ่งพื้นที่ของชีวิตทางสังคมออกเป็นสองส่วนสำหรับคนสองเพศสภาพ โดยหลักการและวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันถูกหยิบยกมาค้านข้อเสนอนหลายประการ ฝ่ายสนับสนุนการให้มาตรฐานเดียวกันเพื่อจำกัดเรื่องเพศไว้ในการแต่งงาน กลับเสนอให้คงวิถีปฏิบัติในแง่มุมมองซึ่งสะท้อนความต่างของบทบาทหน้าที่ระหว่างชายหญิง โดยอ้างการรักษาประเพณีเดิมซึ่งมีรากฐานซึ่งมีพื้นที่อยู่ที่การแบ่งพื้นที่สาธารณะ-พื้นที่ส่วนตัวที่มีหลักการที่แตกต่างกัน การมองเช่นนี้ไม่ต่างจากฐานการอธิบายของฝ่ายคัดค้านบางคน

ในการโต้เถียงในประเด็นต่างๆ ผู้ชายที่ไม่เห็นด้วยได้ตั้งคำถามว่าการเรียกร้องและความต้องการเช่นนี้เป็นเรื่องของผู้หญิงบางกลุ่มที่มีตำแหน่งแห่งที่เฉพาะในทางเศรษฐกิจและสังคมหรือไม่ และได้ยกตัวอย่างต่างๆของผู้หญิงที่มีประสบการณ์และความต้องการที่แตกต่างกันไป เสียงของผู้หญิงในการแก้ไขกฎหมายที่เป็นกรณีศึกษาจึงอาจไม่ใช่ตัวแทนของผู้หญิงโดยรวมแต่เป็นเรื่องของผู้หญิงเฉพาะกลุ่ม เช่น เมียหลวง 'หญิงดี' หรือหญิงชนชั้นกลาง ความแตกต่าง

หลากหลายในองค์ประกอบเชิงอัตลักษณ์ อย่างชนชั้นช่วงอายุ หรือภูมิหลังทางสังคมส่งผลต่อประสบการณ์และความต้องการของผู้หญิง เสียงของผู้หญิงจึงไม่ได้เป็นหนึ่งเดียวอย่างมีเอกภาพ แต่ขึ้นอยู่กับที่ทางเฉพาะและประสบการณ์ของผู้มีเพศสภาพหญิงด้วย

การโต้เถียงตอรองเกี่ยวกับแง่มุมต่างๆ ที่ถูกจัดว่าเป็นเรื่องส่วนตัวอย่างเรื่องเพศและความสัมพันธ์จึงไม่ใช่การปะทะกันระหว่างความจริงของผู้หญิงกับความจริงของผู้ชายที่การแบ่งขั้วแบ่งฝ่ายเป็นไปได้โดยชัดเจน แต่แง่มุมต่างๆ ของอัตลักษณ์ที่เลื่อนไหลไม่คงที่ของคนทำให้กรอบความเชื่อความหมายเรื่องเพศมีความหลากหลายกว่านั้นมาก การตอรองเกี่ยวกับเรื่องเพศในพื้นที่ทางสังคมหรืออาณาบริเวณทางการเมืองที่เป็นทางการจึงเป็นการปะทะของกรอบย่อยหรืออาณาบริเวณทางการเมืองที่เป็นทางการจึงเป็นการปะทะของกรอบย่อยที่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมและการซ้อนทับขององค์ประกอบของตัวตน ที่ทำให้ประสบการณ์และความคาดหวังของคนแตกต่างกันไป ซึ่งแปลว่าความจริงของผู้หญิงก็น่าจะมีหลายชุดด้วยเช่นกัน

วารณี โภคาพานิชวงษ์, กุลภา วจนสาระ(2533) ได้ศึกษา "พุทธศาสนาและมิติเรื่องเพศในสังคมไทย" โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อตรวจสอบทบทวนสมมุติฐานอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า พุทธศาสนานิกายเถรวาทของไทยยินยอมหรือเอื้อให้เกิดบริบทแวดล้อมทางวัฒนธรรมอันเปี่ยมด้วยความอดทนอดกลั้น (toleration) เป็นเหตุสนับสนุนให้มีการค้าประเวณี รวมถึงการขยายตัวของอุตสาหกรรมทางเพศของสังคมไทย ขณะที่ปัจจัยทางสังคม การเมือง และปัจจัยทางประวัติศาสตร์ต่างมีส่วนในพัฒนาการของอุตสาหกรรมทางเพศในไทย แต่บทวิเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของสังคมไทยก็มักจะนำมาสู่ข้อสรุปที่ว่า พุทธศาสนาซึ่งกล่าวกันว่าเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยนั้นเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญเสมอ ซึ่งเป็นการศึกษาจากองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้ว และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในสังคมปัจจุบัน เพื่อประเมินลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนาและการค้าประเวณีในสังคมไทยเสียใหม่ โดยตั้งคำถามต่อคำอธิบายทางวัฒนธรรมที่พุทธศาสนาและประเด็นเรื่องเพศสถานะ ในศาสนปฏิบัติเป็นวาทกรรมครอบงำอยู่ในวงวิชาการไทยศึกษามากกว่าครึ่งศตวรรษ โดยพยายามที่จะขยายกรอบความคิดในการวิเคราะห์ ด้วยการอภิปรายถึงกระบวนการสร้างภาพตอกย้ำว่า สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ ขณะเดียวกันก็ตรวจสอบความเชื่อมโยงที่ซับซ้อนลึกซึ้งระหว่างพุทธศาสนาเถรวาทและการค้าประเวณีในหลายแง่มุม ทั้งในวาทกรรมวิชาการและวาทกรรมวัฒนธรรมข้ามชาติ รวมทั้งกระบวนการที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นเองด้วย

บทที่ 3

ข้อเท็จจริง : บทสำรวจเชิงข้อมูล

ข้อมูลเบื้องต้นรายกรณี

จากกรณีศึกษา 3 กรณี เป็นการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เบื้องต้นของการศึกษาเป็นการรับรู้เรื่องราวต่างๆผ่านการเล่าให้ฟังโดยตัวของผู้ที่เป็กรณีศึกษาเองและจากบุคคลที่รู้จัก สนิทสนมกับผู้ที่ประสบกับเรื่องราวดังกล่าว กรณีศึกษาเป็นเพียงแต่การเล่าเรื่องของผู้ที่ตกอยู่ในสถานะเมียหลวงแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยมิได้ทำการสอบถามจากผู้ชายที่ไปมีเมียน้อยซึ่งเป็นข้อจำกัดของงานวิจัยในขั้นนี้

กรณีที่ 1 “วาส ” กับ “หมู”

การที่ต้องปรับตัวให้อยู่ในสังคมนี้ได้ นั้น คือการที่ต้องทำใจยอมรับต่อเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด โดยที่สังคมอาจจะเลยพื้นฐานความจริง ผู้ถูกกระทำก็ถูกกระทำอยู่เสมอมา ผู้ที่กระทำกลับ เป็นฝ่ายที่ถูกมองข้าม โดยผ่านจากคำบอกเล่าของ “วาส” ซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำ จาก “หมู”สามีของเธอ

“หมู” สามีของ “วาส” เป็นคนรูปร่างค่อนข้างท้วม สูงประมาณ 165 เซนติเมตร มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นจัดได้ว่าพอประมาณ ค่อนข้างใจดี ไม่ดุด่า เนื่องจากเป็นคนอารมณ์ร้อน โมโหง่าย เสียงดัง และโวยวาย ในลักษณะของความสัมพันธ์นั้น ก่อนที่เธอจะรู้ว่าสามีของเธอไปมีเมียน้อยนั้น ทั้งสองคนไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกันเลย เมื่อสามีของเธอ อารมณ์ไม่ดี หรือโมโหไม่ว่าจะเรื่องใด เธอจะเป็นฝ่ายเงียบ และถือว่าสามีคงทำงานมาเหนื่อย จึงไม่ได้สนใจถึงพฤติกรรมดังกล่าว

“ก่อนที่จะรู้เรื่อง เราก็นึกว่านิสัยของมันเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว
ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น คนอื่นๆที่เค้ารู้ว่าตัวเรามันเป็นแบบนี้
เค้าก็ถามเราว่าทนอยู่ได้ยังไง ทำไมไม่เลิกๆกันไปซะ
เราก็บอกเขาว่า มันก็มีดีอยู่เยอะนะ” (สัมภาษณ์ วันที่ 5พ.ย.2551)

ข้อมูลเกี่ยวกับสามีของ "วาส" ผู้ศึกษาได้รับรู้ผ่านจากญาติของเธอที่ผู้วิจัยได้รู้จัก พร้อมกับตัวของ "วาส" เองได้เล่าถึงสามีของเธอเองในวันที่ได้พบปะพูดคุยกับผู้วิจัยเป็นครั้งคราว โดยที่เธอเต็มใจและให้ความร่วมมือ ในการเล่าเรื่องราว และตอบข้อสงสัยที่ผู้วิจัยได้ซักถามและ เปิดเผย เรื่องราวมากกว่าเดิม ที่ภายหลังผู้วิจัยได้ทำการติดต่อว่าจะขอทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องราวของเธอโดยที่ผู้วิจัยได้ทำการเปิดเผยสถานะว่าเป็นผู้วิจัย เพื่อประโยชน์ในด้านวิชาการของตัวผู้วิจัยเอง

"วาส" เป็นหญิงผิวขาวเหลือง รูปร่างจัดได้ว่าเป็นคนผอมและ ความสูงประมาณ 150 เซนติเมตรทำให้วาสเป็นผู้หญิงที่ตัวเล็ก ด้วยลักษณะรูปร่างของเธอดูสมส่วน บุคลิกลักษณะของเธอเป็นคนพูดน้อย คล่องแคล่วว่องไว มีมนุษยสัมพันธ์พอสมควรตั้งแต่ที่เรียนอยู่สมัยมัธยมศึกษาปีที่ 5 จนกระทั่งมาประกอบอาชีพเป็นแม่ค้าขายอาหาร จึงทำให้มีใครรู้จักเธอพอสมควรจากการที่เธอเป็นแม่ค้า

"วาส" เป็นลูกสาวคนที่ 5 ของครอบครัวโดยที่เธอมีพี่ชายและน้องชาย รวมกัน 4 คน เสียชีวิตไป 1 คน และมีพี่สาวน้องสาวรวม 2 คน เสียชีวิตไป 1 คน โดยที่ครอบครัวของเธอเป็นครอบครัวที่ยากจน เนื่องจากพ่อและแม่มีอาชีพรับจ้าง โดยที่พ่อในสมัยที่เธอยังเด็กนั้นเป็นคนดื่มเหล้าจัด จึงทำให้พี่ชายของเธอสามคน มีลักษณะไม่ต่างไปจากพ่อของเธอเว้นแต่น้องชายของเธอที่ไม่ได้มีพฤติกรรมดังกล่าว ในขณะที่พ่อของเธอดื่มเหล้าแล้วมีนิสัยชอบเอะอะโวยวาย เธอรวมทั้งพี่และแม่ต่างต้องหลบหนีออกจากบ้านไปอยู่ที่บ้านญาติหรือให้พ่อของเธอส่งบลง จึงกลับเข้ามาที่บ้านอีกครั้ง แต่พ่อและพี่ชาย น้องชายของเธอไม่เคยมีใครที่จะแสดงถึงพฤติกรรมที่นอกใจภรรยา โดยการไปมีเมียบ่อยเลย จึงทำให้เธอไม่คุ้นชิน กับพฤติกรรมดังกล่าวของ "หมู" สามีเธอ

โดยที่ "วาส" ได้พบกับสามีเมื่อเธอกำลังเรียน อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ขณะนั้นเธอไม่ได้มีความสนใจในตัวของเธอ "หมู" เท่าใดนัก จนกระทั่งเธอเรียนจบ เขาได้พยายามตามติดเธอ โดยมีการแสดงออกให้เธอเห็นใจ อาทิ การช่วยงานพ่อแม่ของเธอ นอกจากอาชีพรับจ้างแล้วพ่อกับแม่ของเธอมีอาชีพเสริมคือการทำนา เนื่องจากมีที่ดินว่างเปล่าอยู่ "หมู" ไปช่วยโดยการไปไถนา ดำนา เธอจึงเห็นว่า "หมู" คงเป็นคนขยัน ทำให้เธอตกลงที่อยู่กินกับเขา โดยที่ขณะนั้น "วาส" ยังไม่ได้ทำความรู้จักกับ "หมู" ให้ดีเท่าที่ควร ว่าเขาเป็นคนมีนิสัยที่แท้จริงเช่นไร และพ่อ แม่ของเธอก็ไม่สนับสนุนเท่าใดกับการที่เธอจะเลือกผู้ชายคนนี้เป็นสามี แต่เธอก็ไม่ได้ฟังคำทัดทานจากพ่อ แม่ถึงแม้ว่าเธอตั้งต้นที่จะอยู่กินกับคนรัก แต่ด้วยวัฒนธรรมของสังคมในขณะนั้นที่กำหนดว่าตัวของผู้หญิงจะมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานไม่ได้ ทำให้เธอกับสามียังไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างกัน จนกว่าที่ทั้งสองคนจะทำให้ถูกต้องตามขนบประเพณี หรือมีการจดทะเบียนกัน

“วาส” มองว่าเธอเป็นผู้หญิงมักจะมีเรื่องเสียหายมากกว่าผู้ชาย ซึ่งมีเรื่องของประเพณีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องห้ามชายหญิงมีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนการแต่งงาน และเธอก็ถือว่าเป็นการให้ความเคารพพอกับแม่ของเธอด้วยเธอจึงปฏิบัติตามกฎที่สังคมตั้งขึ้น

ภายหลังที่ “วาส” กับ “หมู” รักใคร่ชอบพอกันมานานเธอจึงตกลงจดทะเบียนกับเขาโดยที่ทั้งสองคนไม่ได้จัดงานแต่งงาน สาเหตุมาจากการที่ทั้งสองครอบครัวเป็นครอบครัวที่ยากจนจึงมีพิธีการเพียงแต่การพบปะพูดคุยระหว่างผู้ใหญ่และหมูน้าผู้ใหญ่ไปสู้อขอเธอเท่านั้น โดยที่ในขณะนั้นวาสมีอายุ 24 ปีและสามีของเธออายุ 25 ปี หลังจากนั้นผ่านมาประมาณ 20 ปีเธอและสามีมีลูกด้วยกัน 3 คน สามีของเธอยังไม่ปรากฏถึงพฤติกรรมนอกกลุ่มนอกทาง หรือมีเมียข้อยจนกระทั่งเมื่อลูกสาวคนสุดท้ายของเธออายุได้ 14 ปีกำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามีของเธอได้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก

หนึ่งปีก่อนที่เธอจะทราบความจริงว่าสามีของเธอไปมีเมียข้อยนั้น เธอได้ทราบเรื่องจากคำบอกเล่าของผู้พบเห็นและรู้จักเธอถึงพฤติกรรมของสามีที่ได้ประพฤตินอกใจเธอต่างๆมากมาย แต่เธอกลับให้การเชื่อใจสามีว่าคงไม่มีเรื่องดังกล่าวอย่างแน่นอน แต่ขณะเดียวกันเธอเริ่มรู้สึกได้ว่าสามีของเธอได้มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจากไปอย่างสิ้นเชิง เดิมทีเป็นคนที่มีนิสัย เยอะแอะ ขอบไว้วางใจ ร้อน หุนหันพลันแล่นเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว พักหลังกลับโมโห ขุนเฉียววางขึ้นกว่าเดิม แม้กระทั่งเรื่องเล็กน้อย ไปจนถึงคำทอว่าจะทำร้ายร่างกายลูกสาวคนสุดท้ายคนเดียว ในขณะที่ลูกคนสุดท้ายของเธอแค่ขอร้องให้ผู้เป็นพ่อช่วยสอนในการทำงานประดิษฐ์แผงวงจรไฟฟ้าวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นผลทำให้ลูกสาวของเธอถึงกับบ่นน้อยใจกับ “วาส” ผู้เป็นแม่ว่าพ่อไม่ได้รักเธอ ถึงได้กระทำการตำท้ออย่างรุนแรงต่อเธอ

“คูมันด่าลูกนะ แม่มีมึงก็เอาแต่ละอย่างมายากๆทั้งนั้นให้กูทำ
มึงไม่ทำเองไปเลยกูเริ่มรำคาญ ไม่อยากทำ (พฤติกรรมที่สามีได้กระทำ)
เดี๋ยวกูเตะแม่เลย มีพ่อที่ไหนเข้าด่าลูกกันอย่างนี้บ้าง”(สัมภาษณ์วันที่ 6 พ.ย. 2551)

หนึ่งวันก่อนที่ “วาส” จะทราบความจริงเธอเล่าว่า สามีของเธอกลับบ้านมาพร้อมกับใบหน้าที่บวมซ้ำ เธอมีการไต่ถามสามีถึงเหตุที่ทำให้ใบหน้าเป็นเช่นนั้นและช่วยพยาบาลแผลให้ สามีของเธอกลับโกหกว่ามีเรื่องนิดหน่อยไม่มีอะไร แท้จริงแล้วสามีของเธอได้ไปทำการชกต่อยกับสามีของผู้ที่เป็นเมียข้อยของตน เหตุการณ์ดังกล่าวเธอรับรู้จากคำบอกเล่าของผู้เห็นเหตุการณ์

และนำมาเล่าให้เธอฟังโดยที่เธอมองว่าหากผู้หญิงคนนั้นไม่มีลูก มีสามีอยู่ก่อน เธอก็คงโกรธแต่
อาจจะไม่แค้นเคืองเท่านี้ แต่เมื่อทราบภายหลังจากที่เธอรับรู้ว่ามีสามีของเธอไปมีเมียคนอื่น จึง
เหมือนกับเป็นการเพิ่มความเจ็บช้ำน้ำใจให้กับ “วาส” เพิ่มมากขึ้น เพราะดูได้จากอากัปกริยาของ
เธอในขณะที่เล่าเรื่องแสดงถึงความโกรธอย่างชัดเจนจนผู้วิจัยสามารถรับรู้ได้จากน้ำเสียงและ
คำพูดที่แสดงออกมา

“เราก็ไม่รู้เรื่องรู้ราว ยังไปช่วยทำแผลให้มัน
ถ้าเรารู้เรื่องเร็วกว่านี้นั้นมันคงโดนเราซ้ำแน่
แม่ไปต่อยตีแย่งชิงผู้หญิงกับผัวเขา มันน่าหนัก
มันโง่ หรือมันเป็นควายกันแน่”(สัมภาษณ์วันที่ 6พ.ย.2551)

จนกระทั่งถึงวันเกิดเรื่องที่ทำให้เธอเชื่อในสิ่งที่ผู้อื่นนำความมาบอกเธอเล่าว่า
เพื่อนของเธอไปพบว่าสามีของเธอได้ไปที่สถานีนขนส่งแห่งหนึ่งพร้อมกับผู้หญิงมีลักษณะรูปร่าง
ผอมบางคล้ายเธอ แต่เมื่อสังเกตอย่างดีแล้ว เพื่อนของเธอกลับพบว่าผู้หญิงคนดังกล่าวไม่ใช่เธอ
อย่างแน่นอน ซึ่งอากัปกริยาที่คนทั้งสองกระทำมีท่าทางหยอกล้อ กระหนุงกระหนิง ผิดวิสัยคนรู้จัก
ธรรมดา เมื่อสามีของ “วาส” เห็นว่ามีคนรู้จักจึงรีบขึ้นรถมอเตอร์ไซด์หนีไป จึงเป็นสาเหตุให้เพื่อน
ของเธอรีบนำความมาเล่าให้เธอฟังภายในวันเดียวกัน

เมื่อเลิกขายของในตอนเย็นของวันเดียวกันเมื่อกลับมาที่บ้าน “วาส” เล่าว่าได้สอบถาม
สามีเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในตอนแรกของการซักถามสามีของเธอให้การปฏิเสธอย่างเดียว
โดยเธอได้แสดงท่าทางประกอบให้ดูว่าเธอกระทำเช่นไรกับสามีทั้ง ตบหน้า ตะต่อย และได้ใช้
ด้ามไม้กวาดตี สามี จนกระทั่งสามีของเธอยอมเปิดเผยความจริงออกมา ในขณะที่สามีของเธอ
กลับไม่ได้ตอบโต้หรือใช้ความรุนแรงโต้ตอบกลับ แต่อย่างไรก็ตามเพียงแต่กำหนักร้องไห้ เสมือนกับ
ยอมรับชะตากรรมของตน

เห็นได้ว่าเมื่อสามีของเธอยอมรับว่าไปมีเมียคนอื่นจริงตามที่ “วาส” ได้รับรู้จากคำบอกเล่า
ของผู้พบเห็นหลายๆคนเธอก็จึงตำหนิพร้อมทั้งทุบตี ไปด้วยโดยที่ตัวของ “วาส” ไม่ได้รับรู้เลยว่าสามี
ของเธอที่รู้สึกเช่นไร เธอเป็นฝ่ายที่กระทำอยู่ฝ่ายเดียว เสมือนกับเป็นการย้อนกลับคืนต่อสิ่งที่
สามีของเธอได้กระทำต่อเธอมาตลอด ความรู้สึกของเธอจึงคล้ายกับโดนหักหลังอย่างรุนแรงเพราะ
เธอเชื่อมาเสมอว่าสามีของเธอจะไม่มีวันกระทำการนอกใจเธออย่างแน่นอน

“เรามันไม่ดีตรงไหน ไปเที่ยวเราก็ไม่ไป กินเหล้ากินยาเราก็ไม่ได้กิน
อยู่กับมันมาตั้งแต่เงินเดือน เดือนละพัน จนปานนี้ ยี่สิบกว่าปี
มีลูกกับมันสามคน เราก็เลยต่อว่ากลับไประ
เด็กสามคนไม่ใช่ลูกที่ออกมาจากน้ำเชื้อมึงใช่ไหม”(สัมภาษณ์วันที่10พ.ย. 2551)

เป็นคำพูดของเธอที่กล่าวออกมาในวันที่เธอรับรู้ว่ามีสามีของเธอไม่ใช่สามี โดยตลอดเวลา
ที่ผ่านมามีเธอไม่เคยตำหนิหรือว่ากล่าวตักเตือนสามีของตนเองเลย ไม่ว่าจะสามีจะตำหนิเธอกับลูกเช่นไร
แต่เธอรับไม่ได้กับสิ่งที่สามีตอบแทนกลับมาถึงเธอกับลูกด้วยการไปมีผู้หญิงอื่น ด้วยเหตุผลที่ว่า
เธอระดับประกอบครอบครัวมาตลอดทำงาน หาเงินเพื่อมาช่วยเหลือครอบครัว ทำการค้าขาย อยู่
เป็นหลักให้กับครอบครัว ส่งลูกๆเรียนหนังสือ เธอถือว่าสามีของเธอไม่เคยเข้าใจ หรือรับรู้
ความรู้สึกของตัวเองเธอกับลูกเลย เพราะคนที่รักครอบครัว รักลูก รักเมีย จะไม่มีวันมีพฤติกรรม
ดังกล่าวด้วยการไปเอาเมียชาวบ้านมาเป็นเมียตัวเอง เป็นสิ่งที่ “वास” คิดมาตลอดภายหลังจากที่
เธอรับรู้ว่ามีสามีของเธอได้มีเมียน้อย

“เราว่าให้มันไปเลยมันโหด ตำว่าเมียน้อยมันอึะหรือนั้น มันก็อยากได้เงินมึง
มันเห็นมึงใส่ทองมีเงินให้มันนะสิ มันถึงให้มึงเอา ลองมึงไม่มีเงินให้มัน
น้ำหน้าอย่างมึงหมามันยังไม่แฉ แก่จะตายอายุมึงเป็นพ่อมัน
ได้มึงทำไมไม่คิดถึงลูกมึง อายุอู่นั้นก็เท่าๆกับลูกมึง ยี่สิบกว่าเหมือนกัน”
(กล่าวถึงสามี) (สัมภาษณ์วันที่10พ.ย. 2551)

นอกจากนั้นเธอยังไปสืบเรื่องราวของผู้ที่เป็นเมียน้อยของสามีว่านอกจากจะมีสามีอยู่ก่อน
แล้วและลูกอีกสองคนอายุ 7 ขวบและ 3 ขวบ อีกทั้งยังรับรู้มาว่าผู้หญิงคนนั้นมีเพศสัมพันธ์กับพระ
แลกกับเงินไว้เพื่อปลดหนี้สินของตนเองอีกด้วย

“ผู้หญิงดีๆที่ไหนตัวเองมีลูกมีผัวอยู่แล้วจะไปให้คนอื่นเอา
แถมพระ เจ้าก็ยังไม่เว้น ตายไปตกนรกแน่นอนรวมทั้งไอ้สัตว์นั้นด้วย”
(กล่าวถึง พฤติกรรมของเมียน้อยและสามีตนเอง)(สัมภาษณ์วันที่11พ.ย. 2551)

หลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวจากเดิมที่ "วาส"ไม่เคยตำหนิ ว่ากล่าวสามีของเธอเลย กลับกลายเป็นพฤติกรรมของการบ่น จู้จี้ เหน็บแนม ต่อว่าสามีเกิดขึ้นแทน โดยที่เธอมองว่าเป็น เพราะสามีจึงทำให้เธอต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยในช่วงที่เธอรับรู้เรื่องราวช่วงระยะเวลาสองสามเดือนแรกที่เกิดเรื่องขึ้น เธอไม่ได้สนใจถึงความรู้สึกของหมผู้เป็นสามีของเธอว่าสาเหตุที่แท้จริงอันทำให้เขาได้ไปมีเมียผู้นั้นคือสิ่งใด และต้องปิดบังเรื่องเมียน้อยโดยการโกหกเธอ ตลอดมาจนถึงหนึ่งปี โดยเธอได้กระทำการทุบตีสามีขอประกอบการบ่นตัดพ้อน้อยใจ จนถึงกระทั่งตำหนิ ส่งผลให้เธอกับสามีต้องทะเลาะกันเป็นประจำ จนมีบางครั้งเนื้อหาของทะเลาะกันทำให้สามีของเธอแผลง หลุดปากออกมาว่า เบื่อ อยู่กันไม่ได้ก็ไปจดทะเบียนหย่า เมื่อ "วาส"ตกลงว่าไปจดทะเบียนหย่า หลังจากเหตุการณ์ทะเลาะกัน ในเช้าวันรุ่งขึ้น สามีของ "วาส"กลับหายตัวไป โดยได้กลับเข้ามาที่บ้านในตอนเย็น และพูดคุยกับเธอตามปกติไม่มีการพูดถึงเรื่องอย่าร้างกันอีก ส่งผลให้เธอเริ่มใส่ใจ ถึงความรู้สึกสามีของเธอว่าอาจจะเข้าใจความรู้สึกของเธอขึ้นมา

*"ถ้ามันเบื่อก็จะฟังเรา ก็ให้มันไปอยู่กับอี กระหรั้น
เราจะไม่รั้งมันไว้ ทนเราพูดไม่ได้ ก็ไป
มันก็อย่าลืมนว่าเป็นคนทำให้เราเป็นแบบนี้
ก็ดี มีผู้หญิงคนเดียวแต่มีผัวสองสามคนอยู่ด้วยกันไป"
(สัมภาษณ์วันที่ 15 พ.ย. 2551)*

เมื่อเวลาผ่านไปนานพอสมควร "วาส"ได้เริ่มมีการพูดคุยกับสามี และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสามีของเธอเพิ่มมากขึ้นและตกลงกันว่าสามีของเธอจะต้องเลิกพฤติกรรมดังกล่าว แต่เธอก็ไม่ได้แสดงถึงความแน่ใจว่าสามีของเธอจะเลิกกับเมียน้อย หรือเลิกพฤติกรรมดังกล่าวได้อย่างเด็ดขาดหรือไม่ ถึงแม้ว่าการพูดคุยระหว่างเธอกับสามีจะเริ่มดีขึ้น แต่การทะเลาะกันของทั้งคู่ก็ยังคงอยู่ เพียงแต่ไม่บ่อยครั้งเหมือนในระยะเวลาแรกที่จับได้ว่าสามีของเธอไปมีเมียผู้นั้นและทำให้เธอต้องกลายเป็นเมียหลวง

เมื่อการพูดคุยระหว่างเธอกับสามีดีขึ้นจึงทำให้เธอทราบว่าการที่สามีของเธอไปมีเมียผู้นั้น เนื่องจากการที่เธอไม่ยอมให้เขาร่วมหลับนอน หรือมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วย โดย "วาส"มองว่าเธอต้องทำงานตั้งแต่เช้าโดยการขายอาหาร ตอนเย็นเก็บร้าน ไปจ่ายตลาด และต้องเตรียมข้าวของเพื่อขายในวันถัดไป กว่าเธอจะเข้านอนส่งผลทำให้เธอเหนื่อยล้าอย่างมากในแต่ละวัน

อีกทั้งลูกสาวคนสุดท้องมักจะมานอนที่ห้องของเธอเป็นประจำ เธอกลัวว่าลูกสาวของเธอจะเห็นถึงพฤติกรรมทางเพศระหว่างเธอกับสามี เธอถือว่าเป็นเรื่องไม่สมควรอย่างยิ่งและจะให้ลูกสาวเห็นไม่ได้

“เหนื่อยก็เหนื่อย ใครจะไปมีแรง เราก็ไม่ยอม

แถมลูกเรายังมานอนด้วยอีก กลัวมันจะรู้

ทำอะไรไม่รู้จักดูตาม้าตาเรือ ถ้าลูกเห็นมันจะคิดยังไง” (สัมภาษณ์วันที่20พ.ย.2551)

สถานการณ์ต่างๆเริ่มมีแนวโน้มที่ดี “วาส”เริ่มทำใจยอมรับได้กับเหตุการณ์ดังกล่าว ถึงแม้ว่าบางครั้งเธอจะรู้สึกเสียใจต่อตัวของสามี และพูดอยู่เกือบทุกครั้งเมื่อเจอกับผู้วิจัยว่าถ้าเธอเลือกที่จะย้อนเวลากลับไปได้เธอจะไม่เลือก “หมู”มาเป็นสามีของเธอ เพราะหมูทำให้เธอต้องเสียใจ โดยที่ความดีของเธอนั้นอาจไม่ได้ช่วยส่งผลให้หมูเลิกพฤติกรรมดังกล่าวได้ “วาส”ทำได้เพียงแคหวังว่าสามีของเธอจะรับรู้ถึงความรู้สึกของเธอ และเธอก็ถือว่าเป็นความผิดของเธอส่วนหนึ่งที่ไม่มียอมมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเขา จึงทำให้สามีของเธอต้องไปมีเมียน้อย อีกทั้งเธอลังเห็นว่าพ่อแท้ๆของสามีเธอก็เคยมีเมียน้อยมาก่อน โดยที่พ่อของสามีได้ทำร้ายร่างกายแม่ของสามีเธอเลยที่เดียวจนเป็นเหตุให้แม่ของสามีทนไม่ได้จึงต้องอย่า แต่สามีของ “วาส”กลับไม่เคยทำร้ายร่างกายของเธอ เพียงแต่คำทอ และมีอารมณ์เกรี้ยวกราดใส่เธอและลูกเท่านั้น

การที่สามีมีพฤติกรรมดังกล่าวเธอมองว่าเป็นเรื่องของเวรกรรมที่เธอเคยทำร่วมกับสามีของเธอมาก่อน อีกทั้งยังมองว่าสามีเคย ด่าและว่ากล่าวผู้เป็นพ่อของตัวเองถึงการที่พ่อของเขาไปมีเมียน้อย เธอเชื่อว่าต่อให้ผู้ให้กำเนิดเราจะเป็นคนเช่นไร ดี ชั่วแค่ไหนก็ไม่สมควรที่จะด่าทอผู้ให้กำเนิดซึ่งอาจเกิดผลแห่งกรรม ทำให้ “หมู”ตกอยู่ในสภาพที่ไม่อาจมีปากเสียงได้ เรื่องของเวรกรรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ “วาส”เริ่มทำใจยอมรับต่อการที่เธอต้องเป็นเมียหลวงจากการเกิดเรื่องดังกล่าวได้มากขึ้นกว่าเดิม

“มันก็เคยสัญญา รับปากเอาไว้ว่าจะไม่ทำตัวอย่างพ่อมัน

มันเคยเจอมากับตัว มันก็รู้ว่ามันรู้สึกยังไง

เวรกรรมตามทัน สมัยตอนพ่อมันมีเมียน้อยมันด่าพ่อมันไว้

ที่นี้มันทำเอง มันก็เลยพูดไม่ออก”(เล่าถึงพฤติกรรมของพ่อสามี)

(สัมภาษณ์วันที่20พ.ย.2551)

ทุกครั้งที่เธอได้พูดถึงเรื่องที่ต้องตกเป็นเมียหลวงจากการที่สามีของเธอไปมีเมียน้อย เธอมองว่าเธอทำหน้าที่ของภรรยาอย่างสมบูรณ์ เลี้ยงลูก เป็นแม่ที่ดี ช่วยเหลือครอบครัวยังดำรงอยู่ได้ เพียงแต่ว่าเธอบกพร่องในเรื่องของความสุภาพที่เธอให้กับสามีได้อย่างไม่เต็มที่เท่านั้น

ภายหลังจากที่เธอเริ่มมองถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว สิ่งที่ผูกมัดเธอไว้คือ ความเป็นแม่ เธอมองว่าหากเธออย่าขาดจากสามีแล้ว ลูกของเธอทั้งสามคนอาจจะมีอนาคตที่ไม่ค่อยดีนัก เป็นเพราะรายได้ของเธอคนเดียวไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูลูกทั้งสามคนของเธอได้ เนื่องจากลูกคนโตของเธอกำลังจะเข้ามหาวิทยาลัย และลูกสาวคนรอง กับลูกสาวคนเล็กกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้รายได้ของสามีจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการศึกษาของลูกทุกคนและค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวที่นับวันก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น

"वास" มองว่าชีวิตครอบครัวของเธอดำเนินต่อไปได้ถึงแม้ว่าสามีของเธอจะไปมีเมียน้อยแต่สามีของเธอก็ไม่เคยปฏิเสธความรับผิดชอบต่อครอบครัว เพียงแต่ว่ารายได้พิเศษที่ได้ นอกเหนือจากเงินเดือน สามีจะไม่เคยนำมาให้เธอ แต่เงินเดือนทุกเดือนสามีก็นำมาให้ทุกเดือนถึงแม้ในตอนแรกที่ได้รับรู้ว่าสามีนอกใจ เธอค่อนข้างที่จะไม่ยอมรับอย่างมากกับเรื่องที่ต้องเป็นเมียหลวง โดยที่เธอไม่เคยรู้ว่าสามีของเธอไปมีเมียน้อย แต่ก็ยังมาร่วมหลับนอนกับเธอ ถึงแม้จะไม่บ่อยครั้งเพราะจากการที่เธอเหนื่อยจากการทำงาน และไม่ต้องการให้ลูกเห็น เธอมองว่าผู้หญิงมีข้อจำกัดที่สังคมมอบให้ว่าไม่สามารถมีสามีได้หลายคน โดยที่เธอเคยกล่าวกับสามีของเธอว่าเมื่อสามีเธอไปมีผู้หญิงอื่นได้ เธอก็จะมีผู้ชายคนอื่นเช่นกัน แต่สามีของเธอกลับบอกว่าไม่ยินยอมอย่างเด็ดขาด พร้อมกับขู่ว่าห้ามทำ มิเช่นนั้นเขาจะไม่ไว้ชีวิตเธอ ทำให้ "वास" มองว่าสังคมให้อำนาจกับผู้ชายมากเกินไป ส่งผลให้ต้องทำใจยอมรับเรื่องเมียน้อยของสามี ต้องอดทนอยู่เพื่อลูกของเธอ และกลายเป็นเรื่องที่ถูกทำให้เป็นการต้องทำใจยอมรับต่อการที่ต้องเป็นเมียหลวง ถึงแม้ว่าภายในจิตใจของเธอจะไม่ยินยอมพร้อมใจก็ตาม

“ไม่ชอบเลย การที่ผิวเราต้องไปนอนกับผู้หญิงคนอื่น
แต่ยังมานอนกับเราไปๆมาๆสลับกัน
ถ้ามันรักอื่น่มากก็ให้มันไปอยู่ด้วยกันเลย
เราจะไม่ห้ามไว้ เพียงแต่เงินเดือนที่เคยให้เรา ก็ต้องให้”
(สัมภาษณ์วันที่ 20 พ.ย. 2551)

“वास”มองว่าสังคมทุกวันนี้เรื่องผู้มีเมียน้อยกลายเป็นสิ่งที่เกือบทุกบ้านจะต้องเผชิญ แต่เรามองว่าสามีของเธอไม่น่าจะทำตัวเช่นนั้น เพราะครอบครัวของเธอยังต้องรับภาระหนักคือลูก ทั้งสามคน แต่เมื่อมันเกิดขึ้นกับครอบครัวของเธอ เธอจึงต้องอยู่เป็นเสาหลักของบ้าน ถึงแม้ว่าสังคมจะนิโทษว่ากล่าวถึงสามีของเธอต่างๆ นานาๆ และอาจส่งผลถึงเธอด้วย เธอกลับเลือกที่จะเปิดเผยเรื่องราวของเธอต่อญาติสนิท หรือคนรู้จักที่คุ้นเคย เพื่อที่เธอจะได้ระบายสิ่งที่อัดอั้นอยู่ในใจ ดีกว่าที่ต้องเก็บไว้ เธอมองว่าการที่เธอต้องว่ากล่าว สามี หรือเล่าให้ใครฟัง เพื่อช่วยให้เธอไม่เก็บเอาไปคิดมาก จนกระทั่งมันจะส่งผลให้เธอป่วย ถึงแม้มันจะเป็นเรื่องของสามีเธอที่ถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ภายในครอบครัวของเธอก็ตาม จึงทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากเธอได้ง่าย และเรามองว่าเป็นประโยชน์ที่เธอสามารถตีแผ่ความรู้สึกของเธอในฐานะที่ต้องตกเป็นเมียหลวงผ่านการมองว่าสังคมหลักไม่เปิดรับในเรื่อง เมียหลวง เมียน้อย มีการออกกฎหมายควบคุม แต่การให้อำนาจแก่ฝ่ายชายในพื้นที่ต่างๆ ย่อมต้องทำให้ผู้หญิงเกิดความรู้สึกไม่เท่าเทียม “वास”ถือเป็นผู้หญิงคนหนึ่งที่สะท้อนเสียงจากผู้หญิงได้เป็นอย่างดี ต่อการที่เธอต้องยอมรับสถานะเมียหลวงโดยที่ภายในจิตใจแท้จริงแล้วนั้นเธอไม่เคยต้องการ ที่จะเป็นเมียหลวงเลยแม้แต่น้อย

“คนที่มันไม่เข้าใจความรู้สึกเรามันก็มองว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องธรรมดา ครอบครัวไหนก็เจอ ลองใครไม่โดนมากับตัวก็ไม่รู้หรือว่ามันเจ็บแค่ไหนผู้ชายนะถึงเราจะดียังไง แต่ถ้าเราไม่ยอมให้มันเอา มันก็หาคนใหม่ไปเรื่อยๆ ตอนนั้นก็ต้องยอมต้องทน รับได้ไม่ได้ก็ต้องรับ ลูกก็ยังมิไว้ลูกเรียนจบหมดทุกคน อยากไปไหนก็ไป เราจะไม่ว่าอะไรมันอีกเลย”
(สัมภาษณ์วันที่ 20 พ.ย. 2551)

กรณีศึกษาที่ 2 “ดวง” กับ “เงิน”

จากพฤติกรรมการนอกใจของสามีที่เกิดขึ้นของ “ดวง” จึงทำให้เกิดเรื่องร้ายแรงจนกระทั่งถึงการทำร้ายร่างกาย และเกิดผลกระทบต่อชีวิตของเธอที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก ผ่านคำบอกเล่าของ “แก้ว” ซึ่งเป็นผู้ที่สนิทสนมคุ้นเคยกับ “ดวง” กรณีศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อมาเพิ่มเติม ในส่วนที่ “ดวง” ไม่ยอมเปิดเผยเป็นบางข้อสงสัย

“ดวง” เป็นลูกสาวคนที่สามของครอบครัว โดยที่พ่อแม่มีลูกด้วยกันสี่คน เป็นผู้หญิง 2 คน และผู้ชาย 2 คน พ่อของเธอมิเมียน้อย แม่ของเธอนั้นเมื่อรับรู้ว่ามีลูกสาวของตนมีเมียน้อย จึงเกิดความรู้สึกไม่ยอมรับและเกิดการต่อต้าน โดยปัจจุบันแม่ของเธอได้อาศัยอยู่กับลูกชายคนที่สอง ส่วนพ่อนั้นได้ไปอยู่กับเมียน้อยที่จ.ตาก ทั้งๆที่ทั้งคู่ได้จดทะเบียนสมรสกัน และยังมีได้มีการจดทะเบียนอย่า ลักษณะของความสัมพันธ์คือต่างคนต่างอยู่ โดยไม่ได้มีลักษณะความผูกพันในรูปแบบของครอบครัวอีก มีเพียงแต่หลักฐานทางกฎหมายนั่นคือ ทะเบียนสมรส ที่ทำให้รู้ว่าพ่อและแม่ของ “ดวง” ยังคงเป็นสามีภรรยา กัน ก่อนที่พ่อแม่ของเธอจะแยกกันอยู่ นั้น แม่ของเธอได้มีพฤติกรรมที่ห่างเหินกับพ่อ ไม่ยอมให้จับต้อง พุดคุย หรือแม้แต่มองหน้า ซึ่งเป็นสาเหตุให้พ่อต้องไปอยู่กับเมียน้อย เป็นผลจากการที่แม่ของเธอไม่ยอมรับต่อสิ่งที่พ่อของเธอได้กระทำไว้

“ดวง” เป็นผู้หญิงที่รูปร่างค่อนข้างตัวม สูงพอประมาณ บุคลิกลักษณะเป็นคนโง่เงา อีกทั้งยังเป็นคนค่อนข้างเก็บตัว เมื่อมีเรื่องกลุ่มใจมักจะไม่พูดระบายออกมา ได้แต่เพียงนั่งเงียบและแอบร้องไห้ตามลำพัง ซึ่งผู้วิจัยได้รับข้อมูลมาจากผู้ที่รู้จักเธอและญาติของเธอ ด้วยลักษณะที่เป็นคนโง่เงา จึงทำให้หลายๆคนที่รู้จักเธอมักจะไม่นับเธอเท่าใดนัก

“ดวงนะเธอ ไม่ค่อยมีใครชอบสักเท่าไรหรอก
ชอบแซงคิวรถที่รอก่อน เราอุตส่าห์รอตั้งนาน
มันมาจากไหนไม่รู้ ตัดหน้ารับผู้โดยสารไปเลย”
(สัมภาษณ์ผู้ที่รู้จักดวง) (สัมภาษณ์วันที่ 3 ธ.ค. 2551)

“เงิน” เป็นผู้ชายที่ค่อนข้างเจ้าชู้ มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นคนชอบสนุกสนาน ชอบดื่มสุราแต่ไม่ถึงกับดื่มจนติด พ่อของเขาอยากให้เขาเรียนต่อให้สูงแต่ตัวเขาไม่รักการเรียน จึงออกมาทำงาน โดยในตอนแรกเขามีอาชีพขับรถโดยสาร แต่ภายหลังเมื่อฐานะเริ่มดีขึ้นจึงเปลี่ยนมาให้บริการเช่ารถตู้ โดย “เงิน” เป็นผู้ขับรถเอง จากการที่ต้องเดินทางจากต่างจังหวัดเข้ากรุงเทพฯเป็นประจำ ทำให้เขาได้พบปะผู้คนได้มากหน้าหลายตา จนกระทั่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เขามีเมียน้อยอยู่ที่กรุงเทพฯ นั้นเอง

“เงินนะ มันเป็นคนปากหวาน เวลามันทะเลาะ
กับเมียนะ สองสามวันก็หายโกรธกัน มันเป็นผู้ชายเอาใจเก่ง
ยังงี่ละเมียนมันถึงใจอ่อนยอมดีด้วยทุกที”
(สัมภาษณ์ผู้ที่รู้จักเงิน) (สัมภาษณ์วันที่ 3 ธ.ค. 2551)

"ดวง" กับ "เงิน" มีลูกด้วยกัน 2 คน เป็นชาย 1 หญิง 1 โดยที่ "ดวง" รับรู้ว่าสามีของเธอไปมีเมียคนอื่น เมื่อตอนที่ลูกสาวของเธอ อายุได้ประมาณ 8 เดือน เป็นการเริ่มทำให้ชีวิตของเธอเปลี่ยนแปลงไป การที่ดวงรับรู้ถึงพฤติกรรมของสามีตนเอง ส่งผลให้ดวง ได้ติดตามสืบเสาะว่า สามีของเธอมีเมียคนอื่นอยู่ที่ไหน จากคำบอกเล่าของผู้พบเห็น จึงทำให้เธอสามารถรับรู้ได้ว่าสามีของเธอมีพฤติกรรมนอกกฏนอกทาง จนไปสู่การพบว่าแหล่งที่พักของสามีที่กรุงเทพฯ ได้มีผู้หญิงอยู่อาศัยด้วย เธอจึงมั่นใจว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นเมียคนอื่นของสามีเธอ โดยในขณะนั้น เธอเกิดบันดาลโทสะได้ใช้มีดที่เธอพกไปด้วย แทะเข้าที่ห้องของสามี และได้ทำร้ายร่างกายของผู้ที่เป็นเมียคนอื่นของสามีเธอ ทั้งตบ ตี ตะ โดยที่เธอไม่ได้สนใจว่าสามีของเธอจะเป็นเช่นไร แต่สามีของเธอก็สามารถที่จะประคองตัวเองไปส่งโรงพยาบาล ได้บอกกับแพทย์ว่ามีเรื่องชกต่อยธรรมดา จึงเกิดพลาดพลังโดนแทง โดยไม่ได้บอกว่าเธอเป็นทำ ภายหลังจากที่เธอรับรู้ว่ามีสามีไปโรงพยาบาลเมื่อเธอติดตามไปที่หลัง

"ตอนนั้นที่ทำ รู้สึกโมโหมาก กลัวไหม่ว่าจะโดนจับ
ไม่หรอก ใครมันจะไปมีอารมณ์มานั่งคิด จับได้ขนาดนั้นว่าผู้มีเมียน้อย
เลือดขึ้นหน้าสิ ถ้าฆ่าได้เหมือนผัก ปลา ป่านี่ไม่มีชิ้นดีไปแล้ว"
(สัมภาษณ์วันที่ 4ธ.ค.2551)

"ดวง" เล่าว่า สามีของเธอเป็นคนเจ้าชู้มาก ทั้งที่เธอก็อยู่กับเขา โดยที่เธอกับสามีก็ยังมีเพศสัมพันธ์ด้วยกัน เธอบอกว่าเธอก็ไม่เคยปฏิเสธหากสามีของมีความต้องการ เธอถือว่าเธอทำหน้าที่ของเมีย และแม่อย่างดีที่สุด ทั้งหุงหาอาหาร ทำงานช่วยเหลือครอบครัว ดูแลลูก ซึ่งเธอก็ยังไม่เข้าใจว่าทำไมสามีของเธอถึงนอกใจเธอ หากเธอไม่ยอมนอนกับเขา ไม่ยอมให้เขามีอะไรด้วย เธอคงจะยอมรับว่ามันเป็นความผิดของเธอ แต่เล่าว่าเธอให้การปรนนิบัติเขาในฐานะที่เขาเป็นสามีของเธอ

"ไม่เข้าใจเหมือนกัน ก็ดูแลทุกอย่าง แต่ทำไมยังไม่ไปมีคนอื่น
หรือแค่เพราะผู้หญิงคนนั้นมันสาวกว่า สวยกว่าก็เลยอดไม่ได้
ยิ่งมันเป็นคนเจ้าชู้อยู่แล้ว ยิ่งห้ามใจไม่ได้ไปใหญ่" (สัมภาษณ์วันที่ 4ธ.ค.2551)

เธอว่าภายหลังที่เธอกลับมาต่างจากกรุงเทพฯ เธอรับไม่ได้อย่างมากที่เธอสามีของเธอไปมีเมียคนอื่น รู้สึกผิดหวังอย่างมาก เธอจึงหนีไปทำงานอยู่กับพี่สาวที่อยู่อยุธยา อยู่หลายปี โดยที่ทิ้งลูกไว้ให้อยู่กับสามีเธอทั้งสองคน คล้ายกับว่าเธอกลัวความผิดด้วยส่วนหนึ่งที่เธอแทงเขา โดยปัจจัยหลักตามคำบอกเล่าของเธอเหตุทำให้หนีไปคือ การไม่สามารถทำใจยอมรับได้ว่าสามีของเธอมีเมียคนอื่น เธอไม่ได้คำนึงว่าลูกของเธอจะอยู่อย่างไร เธอคิดแต่เพียงว่าเธอไม่อยากอยู่ที่นั่น อีกอย่างสามีเธอก็อยู่ ลูกของเธอคงไม่น่าเป็นห่วง เพราะระแวกแถวบ้านของสามีเธอล้วนมีญาติพี่น้องอยู่ใกล้ๆกัน ทั้งปู่ย่า ก็อยู่ ซึ่งพวกเขาก็ต้องเลี้ยงดูหลาน และต้องรับผิดชอบพฤติกรรมที่ลูกชายของตนทำไว้กับเธอ

ภายหลังจากที่ไปอยู่อยุธยาหลายปีเธอต้องทบทวนคิดถึงลูก อีกทั้งการที่เธอกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับสามีอีกครั้ง เนื่องจากเธอบอกว่า สามีและพ่อของเธอได้ไปขอร้องและไปรับตัวเธอกลับมาให้อยู่ร่วมกัน เธอจึงใจอ่อนยอมกลับมาอยู่ด้วย โดยที่ลูกสาวของเธอได้เติบโตขึ้นและได้ศึกษาอยู่ประมาณชั้นประถมศึกษาปีที่4 โดยที่เธอต้องทบทวนรับความรู้สึกว่าลูกของเธอไม่ค่อยใส่ใจความรู้สึกของผู้เป็นแม่เท่าใดนัก

จากคำบอกเล่าของ “แก้ว” เป็นแม่ค้าที่มีความสนิทสนมกับ “ดวง” โดยที่เธอจะแวะมาที่ร้านของ “แก้ว” เป็นประจำนั้น เธอมีความสนิทสนมกับผู้วิจัยพอสมควรจึงยินยอมที่จะเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับ “ดวง” ให้ฟัง “แก้ว” เล่าว่าเมื่อภายหลังจากที่ “ดวง” หนีไปอยู่ที่อยุธยา สามีของเธอไม่ค่อยใส่ใจเกี่ยวกับตัวเธอ โดยยังมีการติดต่อกับผู้ที่เป็นเมียคนอื่นเขา จากคำบอกเล่าของผู้ที่รู้จัก “เงิน” สามีของ “ดวง” เพราะพวกเขาต้องวิ่งรถเข้ากรุงเทพฯ เช่นเดียวกัน ลูกสองคนของ “ดวง” พ่อกับแม่ของสามีเป็นคนรับผิดชอบเลี้ยงดู ถึงแม้ “เงิน” จะไม่ได้เลี้ยงดูลูกเท่าที่ควรแต่ “เงิน” ก็ไม่เคยตำหนิตู้อีก ทั้งยังหาเงินส่งเป็นค่าเล่าเรียนของลูกทั้งสองคน แต่ภายหลัง “แก้ว” ไม่สามารถบอกได้ว่า ทำไมสามีและพ่อของเธอจึงไปขอโทษและรับตัว “ดวง” กลับมาให้อยู่ด้วย

“ผัวมันนะเจ้าชู้จะตาย ไม่รู้ว่าทำไม เมียก็หนีไปตั้งหลายปี
แถมตัวเองก็ยังไม่เลิกกับเมียคนอื่น แล้วยังจะไปรับเมียกลับมาอีก”
(สัมภาษณ์คนรู้จักของดวง) (สัมภาษณ์วันที่ 7 ธ.ค. 2551)

"แก้ว"ยังเล่าอีกว่าสาเหตุที่ลูกสาวของ "ดวง" ไม่ค่อยจะเข้าใจความรู้สึกของผู้เป็นแม่นั้น เธอบอกว่าเป็นเพราะ "ดวง" หนีไปตั้งแต่ที่ลูกสาวยังเล็กมาก จนโตมาจำความได้ แม่มั่นพึงพอใจเลี้ยงก็ไม่ได้เลี้ยง ก็เลยทำให้ลูกรู้สึกเหมือนแม่เป็นคนอื่น และจะเข้าข้างพ่อ โดยที่ไม่ได้สนใจ "ดวง" เวลาที่ "ดวง"มาที่ร้านของเธอ บางครั้งก็ไม่พูดจา นั่งหลบอยู่คนเดียว บางครั้งยังนั่งน้ำตาเธอ คาดเดาเอาว่าคงทะเลาะกับสามีมา เนื่องจากสามีของ "ดวง"ยังคงติดต่อกับผู้ที่ เป็นเมีย น้อย

ในการพบปะ "ดวง" ในแต่ละครั้ง การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง แววตาของเธอ แสดงชัดว่าเธอต้องเป็นทุกข์จากสิ่งที่เกิด โดยเธอมองว่าเธอไม่ผิดที่เธอได้หนีไป แต่เธอมองว่าสามีของเธอ เป็นคนผิด แต่สิ่งที่เธอได้รับกลับเป็นสิ่งที่ตรงกันข้าม เพราะสังคมรอบข้างกลับมองว่าเธอไม่ใช่ แม่ที่ดี ที่ทิ้งลูกไป ไม่ยอมอดทน และการเฉยชาของลูกสาวที่มีต่อเธอเป็นเหมือนเครื่องตอกย้ำว่าเธอได้ กระทำผิดอย่างมาก หากย้อนเวลากลับไปได้ และเธอรู้อาสามีของเธอมีเมีย น้อย เธอก็จะทำอย่าง เช่นเดียวกับที่ ทำมา เพราะเธอถือว่าตัวของเธอไม่ผิด แต่สังคมกลับมองว่าเธอผิด โดยที่ไม่ พิจารณาว่าสามีของเธอผิดเลย การหนีไปของเธอในคราวก่อนนั้น เธอไม่ได้ทำการจดทะเบียนหย่า กับสามี เป็นเพียงแต่การแยกกันอยู่ ถือว่าเธอยังเป็นภรรยาของสามีที่ถูกต้องตามกฎหมายอยู่ เช่นเดิม

เมื่อเธอได้กลับมาอยู่กับสามีเหมือนเมื่อก่อนแล้ว เธอก็ทำงานหาเงินเพื่อจุนเจือครอบครัว โดยการขีปนรถโดยสารเหมือนก่อนที่เธอจะหนีไป เธอยอมรับว่าตอนนี้เธอทำใจเรื่องของสามีได้แล้ว ถึงแม้เวลาเมื่อนึกถึงอาจจะทำให้เธอเจ็บปวด แต่เมื่อเธอยังคงรักลูก เธอจะต้องยืนหยัดเพื่อลูกของเธอ ถึงแม้ว่าเธอจะรู้ว่า เขายังคงมีเมีย น้อย และเธอเป็นเมียหลวง เป็นเหมือนการยอมรับต่อ สถานะนี้ว่าเธอเต็มใจที่ยอมรับมันหลังจากที่เธอได้ทำการต่อสู้เพื่อตัวของเธอเองแล้วแต่ดูเหมือนว่าเธอจะพ่ายแพ้มัน โดยที่เธอต้องกลับมาอยู่กับสามี แต่การยอมรับต่อสถานะเมียหลวง ถึงแม้เธอจะกล่าวว่าเต็มใจ แต่จากสีหน้า ท่าทางของเธอ ที่แสดงออกมาในขณะนั้น บอกว่า ความรู้สึกของเธอไม่ได้เต็มใจเท่าใดนักต่อสถานะดังกล่าว

"การที่เราก่อนหนีไป เราก็กินเพื่อตัวเองแล้ว แต่ตอนสุดท้ายก็ต้องกลับมา เหมือนมันหนีไม่พ้น ก็ต้องกินหน้ายอมรับมัน ยิ่งไงในเมื่อผิวเรานั้นไม่ยอมเล็ก เมีย น้อย จะทำไฉนได้ อีกอย่างเรากับมันก็ยังไม่ยกกัน แล้วก็ไม่เคยพูดเรื่องยกเลย ก็อยู่ๆกันไป ทนได้ก็ทน ทนไม่ได้ก็ต้องทนให้ได้" (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธ.ค. 2551)

ด้วยการที่เธอเป็นคนไม่ค่อยเล่าเรื่องส่วนตัวให้ใครฟังจึงทำให้เธอกลายเป็นคนที่คิดมาก โดยที่เธอก็ยอมรับว่าเธอชอบคิดอะไรไปเรื่อยเปื่อย บางทีก็นั่งร้องไห้คนเดียว เมื่อเธอเป็นทุกข์ แต่ทำไมเธอจึงไม่เลิกกับสามี แล้วหาคนใหม่ที่จะดูแลเธอได้ดีกว่าเขา เธอมองว่า ด้วยอายุของเธอ และการที่เธอยังคงรักสามีอยู่ หากเธอคิดที่จะเลิกกับสามีแล้วมีคนใหม่ สังคมก็ไม่ยอมรับเธอ ประกอบกับเธอมีลูก และอยู่ในวัยกำลังศึกษาเล่าเรียน เธออยากให้ลูกของเธอมีอนาคตที่ดี จึงทำให้เธอไม่ตัดสินใจทิ้งทุกอย่างไปด้วยการหย่าร้างกับสามีของเธอ การที่เธอต้องพบเจอกับเรื่องแบบนี้โดยที่สังคมไม่ได้ให้การลงโทษสามีเธอ จึงทำให้เธอมองว่าผู้หญิงเสียเปรียบอยู่วันยังค่ำ และมีอคติต่อผู้ชาย

“ตอนนี้ ผู้ชายที่ดีจริงมันมีอยู่น้อยมากแทบจะไม่มีเลยมั้ง
ไม่ว่าใครก็ต้องเจอเรื่องผัวไปมีเมียบ่อยเนี่ย ยิ่งสมัยนี้ความทันสมัย
อะไรต่างๆมันเข้ามา ของสวยๆงามๆก็มีมาก คงจะมีแต่ผู้ชายตาบอด
เท่านั้น ที่ดีจริง เพราะตามองไม่เห็นเลยไม่สามารถที่มีคนอื่นได้นอกจากเรา”
(สัมภาษณ์วันที่ 11 ธ.ค. 2551)

เธอยังกล่าวกับผู้วิจัยอีกว่า ผู้หญิงตอนนี้เก่งกว่าผู้หญิงสมัยก่อนเยอะ ไม่เหมือนผู้หญิงรุ่นของเธอ ที่ต้องคอยพึ่งพาสามี หากผู้หญิงทุกคนเลือกได้ คงไม่มีใครอยากแต่งงาน แล้วต้องมาปรนนิบัติใคร จะทำอะไรก็ไม่สามารถทำได้อย่างใจ ต้องดูแลสามี ดูแลลูก ผู้หญิงสมัยนี้ สามารถหาเลี้ยงตัวเองได้โดยไม่ต้องคิดว่าจะต้องหาใครมาให้เป็นภาระกับตัวเอง หากเธอเลือกเกิดได้เธอก็อยากจะเป็นคนในยุคนี้ ที่ผู้หญิงไม่ต้องคอยพึ่งพิงผู้ชาย ไม่ต้องยอมเป็นเมียหลวง ไม่ต้องมาทำใจยอมรับกับสิ่งที่เรารู้สึกว่าเราต้องทนอยู่

“เกิดมาเป็นผู้หญิงในยุคก่อนก็อย่างนี้แหละ สมัยก่อนเรายัง
ไม่ทันจะได้ใช้ชีวิตในช่วงวัยรุ่น หลังเรียนจบจากอาชีวะ ก็มามีผัวเลย
เราก็ยังไม่เคยคบใครสักคน มีมันคนแรก มันก็คงจะน่าเจ็บใจ ก็ตรงที่
ถ้าเราเป็นผู้หญิงไม่ดี เทียบตรง มั่วผู้ชายไปเรื่อย เราก็ไม่ต้องเป็นแบบนี้”
(สัมภาษณ์วันที่ 11 ธ.ค. 2551)

กรณีที่ 3 “จิต” กับ “พล”

เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวที่ผู้ถูกกระทำได้ถ่ายทอด ภายหลังจากที่ผู้กระทำคือสามีของ “จิต” เสียชีวิต จึงเป็นแต่เพียงการเล่าเรื่องจากผู้ถูกกระทำ แต่เพียงฝ่ายเดียว โดยที่มีผู้รับรู้ถึงเรื่องราวต่างๆ คือผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้บ้านของ “จิต” คือ “นก” เพื่อเป็นการทราบถึงเรื่องราวของ “จิต” ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

“จิต” ในอดีตเธอคงมีหน้าตาที่จัดได้ว่าค่อนข้างสวย ถึงแม้ว่าเธอจะอายุมากแล้ว แต่ก็ยังพอเหลือเค้าโครงให้เห็น ด้วยจากเธอเป็นคนผิวค่อนข้างขาว รูปร่างสมส่วน อีกทั้งเธอไม่เคยได้ทำงานหนักเพราะการที่เธอเป็นแม่บ้าน และให้สามีหาเลี้ยงครอบครัว ค่าใช้จ่ายทุกอย่างภายในบ้านสามีเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด แต่เธอกลับไม่ได้กล่าวถึงความจำเป็นมาของครอบครัวของเธอ ก่อนที่เธอจะมีสามี และเธอไม่ได้กล่าวว่าใช้ชีวิตร่วมกับสามีแต่เมื่อใด มีการคบหาดูใจกันตอนไหน ความจำเป็นของเธอจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญเพราะเธอไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเธอในสวนที่ผู้วิจัยต้องการทราบเท่าที่ควร เนื่องจากลักษณะทางร่างกายผู้วิจัยคาดเดาว่าอายุของเธอ เข้าสู่วัยกลางคน อาจทำให้เธอหลงลืม แต่ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากบุคคลที่รู้จักเธอในบางส่วนเพื่อมาเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

“นก” เป็นคนข้างบ้านของ “จิต” โดยที่มีความสนิทสนมกับเธอพอสมควร ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า “จิต” เป็นเป็นลูกสาวคนที่ 2 ของครอบครัวโดยที่พ่อแม่ของเธอมีลูกเป็นผู้หญิงทั้งหมด 4 คน แต่พ่อแม่ของเธอเสียชีวิตไปนานแล้วจึงไม่อาจทราบได้ว่า พ่อของเธอเคยมีพฤติกรรมเช่นเดียวกับสามีเธอหรือไม่ จากคำบอกเล่าของ “นก” ก่อนที่ “จิต” จะย้ายมาอยู่ใกล้บ้านเธอซึ่งเป็นจังหวัดบ้านเกิดของเธอกับ “จิต” แล้วครอบครัว “จิต” กับสามีพร้อมด้วยลูกๆ เคยอาศัยอยู่ที่กรุงเทพฯ เนื่องจากสามีของเธอทำงานอยู่ที่นั่น เมื่อสามีเธอเสียชีวิต เธอจึงต้องกลับมาอาศัยอยู่ที่บ้านเกิด โดยมีการซื้อที่ดินพร้อมบ้านและได้มาปรับปรุงเพื่ออยู่อาศัย บริเวณแวดล้อมที่ผู้วิจัยสังเกตได้ คือคำบอกเล่าของ “นก” สอดคล้องกับที่ “จิต” ได้เล่าว่าภายหลังจากสามีของเธอเสียชีวิตได้ทิ้งทรัพย์สินไว้ให้เธอกับลูกพอสมควร ซึ่ง “จิต” น่าจะนำทรัพย์สินส่วนนั้นมาซื้อบ้านเพื่อความสะดวกสบายในชีวิตเธอในบั้นปลาย ขณะเดียวกันลูกชายและลูกสาว “จิต” ได้เรียนจบและมีงานทำแล้วทั้งสองคน โดยที่ “จิต” ได้อาศัยอยู่กับลูกสาว ส่วนลูกชายทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ เมื่อมีวันหยุด จึงจะมีโอกาสได้มาเยี่ยมแม่ และนกยังเล่าถึงสามีของ “จิต” โดยที่ตัวเธอบอกว่าญาติของ “จิต” ที่อาศัยอยู่ใกล้กันได้มาเล่าให้ฟังจึงทำให้เธอรับรู้เรื่องราวของครอบครัวนี้ค่อนข้างดีทีเดียว

“ตัวป่าแกก็เจ้าชู้นะ สมัยที่แกยังอยู่กรุงเทพฯ ญาติแกเคยมาเล่าให้ฟัง
ว่าแกเคยแอบตาม ตัวแกไป จะจับให้ได้คาหนังคาเขาเลยมั้ง
เรื่องที่ว่าแกมีเมียน้อย” สัมภาษณ์จากผู้รู้จักจิตถึงพฤติกรรมของสามีเธอ”
(สัมภาษณ์คนรู้จักของจิต)(สัมภาษณ์วันที่15ธ.ค.2551)

“จิต” เล่าให้ฟังว่าครอบครัวของเธออยู่กันอย่างสงบสุขโดยที่เธอ อยู่บ้านทำงานบ้านสามี เธอก็ไปทำงานจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ครอบครัวของเธอเปลี่ยนแปลง จากที่เธอเป็นคนไม่ จู้จี้ จุกจิก และใจเย็น กลับกลายเป็นคนใจร้อนและกล้ากระทำในสิ่งที่เกือบทำให้เธอต้อง เสียชีวิต จากการที่แอบติดตามสามีของเธอไปภายหลังทราบว่าสามีของเธอมีเมียน้อยและเธอต้อง กลายเป็นเมียหลวงโดยที่ไม่รู้เรื่องอะไร

จากการพูดคุยทำให้ทราบว่าสามีของเธอ“พล” เป็นผู้ชายสำอางมาก เสื้อผ้าทุกชิ้นที่ใช้ ต้องเป็นของแบรนด์เนม บุคลิกลักษณะของเขาค่อนข้างพูดน้อย นิ่มนวล เนื่องจากเขารับ ราชการอยู่ที่สำนักงานชลประทานจัดได้ว่าเป็นคนที่ค่อนข้างมีฐานะ เนื่องจากต้องมีการสังสรรค์ ระหว่างเพื่อนฝูงอยู่เป็นประจำ หรือแม้กระทั่งการไปตีกอล์ฟ “จิต” เคยไปนั่งดูสามีที่สนามกอล์ฟได้ พบถึงพฤติกรรมของสามีว่ามีการใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือย โดยการให้ทิปแก่แคดดี้ที่เป็นผู้หญิง หรือ ผู้หญิงที่มาบริการต่างๆ เป็นจำนวนเงินที่มากพอสมควร ส่วนมากผู้หญิงที่เหล่านั้นหน้าตาค่อนข้าง สวย ซึ่งเธอคิดว่าเป็นเพราะสามีต้องพบปะกับเจ้านายระดับผู้ใหญ่การกระทำดังกล่าวจึงอาจเป็น มารยาททางสังคม ซึ่งสร้างความประหลาดใจให้กับเธอเป็นอย่างมาก แต่เธอก็ไม่ได้เะใจสงสัยว่า ภายหลังจากการที่สามีของเธอต้องมีการพบปะสังสรรค์กับเจ้านาย และเพื่อนบ่อยครั้ง จะเป็น สาเหตุให้สามีของเธอไปมีเมียน้อย

จนกระทั่งเมื่อลูกชายของเธอกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่สาม และสามีของเธอ มีอายุประมาณ 55 ปี เริ่มมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป การที่เดิมเป็นผู้ชายสำอาง แต่งตัวพิถีพิถัน อยู่แล้ว กลับเริ่มที่จะใช้เวลาในการแต่งตัวมากขึ้น คอยโทรศัพท์นานขึ้นเป็นชั่วโมง การออก ต่างจังหวัดบ่อยครั้งแล้วบอกกล่าวกับเธอว่ามีงานที่ต่างจังหวัด จากเงินทองจากที่เคยมีเริ่มร่อยหรอ ลง แทนที่จะไปเที่ยวกับครอบครัวกลับอ้างว่าต้องไปกับเพื่อน โดยเธอสังเกตถึงความ เปลี่ยนแปลงของสามีอยู่พอสมควรจึงรู้ว่า สามีของเธอไปติดผู้หญิงอย่างแน่นอน “จิต” ใช้วิธีการ ติดตามสามีเมื่อสามีออกไปนอกบ้าน จนกระทั่งเธอเห็นกับตาของตัวเอง ว่าสามีของเธอออกไปมี ทั้งที่เป็นนักร้อคาเฟ่ แม่ค้า หรือคนที่ทำงานที่เดียวกับสามี

“ปากก็ใช้วิธีตามเอา จนไปเจอแหละ มีทั้งนักร้อง แม่ค้า สารพัด
พอจับได้ ก็ไปคุยกับผู้หญิงพวกนั้นเลยว่า เป็นสาวเป็นแสบแต่ทำไม
ไม่รู้จักไปหาตัวเองมาอยู่กับคนที่ครอบครัวมีลูกมีเมียแล้วทำไม”
(สัมภาษณ์วันที่ 17 ธ.ค. 2551)

“จิต” ใช้วิธีการพูดคุยกับสามี ทั้งการพูดด้วยดี ๆ ไปจนกระทั่งว่ากล่าว ใช้วิธีการขอร้องให้
สามีของเธอเลิกมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงคนอื่น แต่คำตอบที่ได้รับคืนมาเป็นการบอกปิดมากกว่า
ที่จะยอมบอกว่าเลิก โดยที่สามีของเธอกล่าวหาว่า ไม่มีอะไร เป็นแค่เพื่อนเที่ยวธรรมดา แต่สามีของเธอ
เธอกลับยังไม่ยอมรับ จนกระทั่งมีคนรู้จักของเธอได้มาบอกให้เธอทราบว่า สามีของเธอได้ไปกับ
ผู้หญิงตามสถานที่หลายแห่ง ทั้งร้านหมูกระทะ ร้านสุกี้ เมื่อได้รับการบอกกล่าวเช่นนั้นแล้ว เธอจึง
ใช้วิธีการไม่พูดกับสามีของเธอ แยกห้องนอน แต่สามีของเธอไม่เคยที่จะไปค้างแรมที่อื่น นอกจากนี้
ที่จะบอกล่าวกับเธอว่ามีงานที่ต่างจังหวัด สามีของเธอใช้วิธีการจัดตารางเวลาเพื่อที่ให้มีเวลาว่าง
ไปหาผู้หญิงเหล่านั้น

เธอเล่าให้ฟังว่าครั้งหนึ่งที่เธอยังอยู่ที่กรุงเทพฯ เธอได้แอบตามสามีของเธอไปวันนั้น
เธอไม่แน่ใจว่าเป็นวันอะไร สามีของเธอคลาดสายตาไปตอนประมาณบ่ายสองโมง รู้แต่เพียงว่าเธอ
อยู่แถวนั้นจนกระทั่งเย็นมากแล้วประมาณ ห้าโมงถึงหกโมงเย็น ทำให้เธอเกือบจะถอดใจว่าเธอคง
ไม่พบอย่างแน่นอนว่าสามีของเธอพาผู้หญิงอื่นไปที่ใดกันแน่เธอตามสามีมาจนถึงแถวๆ เขตดิน
แดง จนกระทั่งเธอเหลือบไปเห็นรถคันหนึ่งกำลังเลี้ยวซ้ายออกมาซอยหนึ่งซึ่งแถวนั้นเป็นโรงแรม
เมื่อมองจนแน่ใจแล้วว่าเป็นรถของสามี เธอได้วิ่งออกจากทางเดินเท้าไปทุบกระจกรถทันทีซึ่งใน
ขณะนั้นรถสามีกำลังจะเลี้ยวจึงทำให้ความเร็วไม่มาก สามีเธอเห็นดังนั้นจึงตกใจอย่างมากที่เห็น
เธอ เพราะที่นั่งข้างหน้ามีผู้หญิงอายุประมาณ 30 กว่านั่งคู่กับเขาด้วย เมื่อเลี้ยวรถได้เขาก็ทำท่าจะ
ขับรถหนีแต่เธอได้วิ่งตัดหน้ารถ โดยวิ่งไปขึ้นขวางรถกลางถนน เธอบอกว่าเธอเกิดอารมณ์โมโห
และตอนนั้นคิดอะไรอยู่ไม่แน่ใจ ในใจก็คิดแต่เพียงว่าสามีจะกล้าชนหรือไม่ เธอรู้สึกตัวและได้สติ
อีกที่ตอนที่เธอไปขึ้นขวางรถของสามีแล้วและได้ยินเสียงเบรกรถ สามีจอดรถและเธอเคาะกระจก
รถบอกให้สามีให้เปิดประตูรถ ทันทีที่ผู้หญิงที่นั่งคู่กับเขาเปิดประตู เธอเข้าไปนั่งแทรกตรงกลาง
ทันที ทำให้ผู้หญิงคนนั้นมีอาการหน้าซีด ตัวสั่น เธอสั่งให้สามีจอดรถโดยที่เธอก็ยังนั่งที่เดิม สามี
เป็นคนขับรถ มีเธออยู่ด้านซ้าย และถัดจากเธอก็เป็นเมียของเธอที่นั่งติดกับประตูรถ เมื่อเป็น
ดังนั้นเธอจึงหันไปพูดกับผู้หญิงคนนั้นว่าเธอเป็นเมียของเขาคอนที่พาคุณเข้าโรงแรม อีกทั้งยังด่าทอ
สามีไปด้วยว่า ถ้าเขาไม่มีเงินผู้หญิงที่ไหนก็ไม่ยอมให้เขานอนด้วย แล้วเธอก็หันกลับไปถามว่า

ผู้หญิงคนนั้นจะเอาอย่างไร สามีของเธอไม่ยอมพูดอะไร แต่เมียน้อยของเขาได้พูดบอกให้เขาเลิกติดต่อกับเธอ และเธอขอให้เขาจอดรถ เธอจะลง ทันทีที่เขาจอดรถ เมียน้อยของเขาลงรถโดยไม่พูดจาอะไร

เมื่อ“จิต” ปิดประตูรถ สามีของเธอแสดงชัดถึงอาการไม่พอใจอย่างมาก เธอจึงบอกให้เธอบอกไม่ได้ว่าทำไมเธอจึงต้องทำเช่นนั้น คงเป็นเพราะบรรดาโทสะลึ้มไปว่าการวิ่งตัดหน้ารถอาจทำให้เธอเสี่ยงอันตรายถึงกับชีวิต

“ไม่รู้ทำไมถึงทำ แต่ที่รู้ รู้สึกโกรธมาก ไม่มีเวลาคิด
รู้แต่เพียงยังงี้ก็ต้องคุยให้รู้เรื่องและอยากรู้ด้วย
ผู้หญิงคนนั้นเป็นใคร มันก็น่าจะรู้ผู้ชายอายุขนาดนั้น
ต้องมีลูกเมียแล้วเป็นธรรมดา มันก็จะเอาเงิน นะแหละถึงให้เอา”
(สัมภาษณ์วันที่17ธ.ค.2551)

การที่สามีของเธอได้ไปมีเมียน้อย จากคำบอกเล่าของเพื่อนสามี ที่นำความมาบอกกล่าวถึงความคิดของสามีของเธอ ว่าการที่สามีของเธอไปมีผู้หญิงอื่นนั้น เป็นเพราะเขาคิดว่า ลูกของเขาโตแล้วและปล่อยให้ “จิต” อยู่กับลูกๆไป ทั้งที่ความเป็นจริงลูกชายของเธอยังเรียนไม่จบ ในตอนแรกที่เธอทราบข่าว เธอมีอาการโมโหอยู่บ้าง โดยที่การทะเลาะกันของเธอกับสามีจะเป็นการเหินห่างแน่นอนต่อไปแต่จะไม่กระทำให้ลูกของเธอเห็น

“ตอนที่นั่งรถไปกันสองคน ป้าก็พูด ทำไมทำแบบนี้
ไม่เห็นใจกันบ้างเลยหรือ ทุกข์ยากลำบากด้วยกันมา
แต่ตัวป้าจะกลับบอกว่า ไม่มีอะไร เพื่อนเที่ยวด้วยกัน
ป้าเลยสวนกลับไปบอกเพื่อนพ่อมึงหรือ!”(สัมภาษณ์วันที่18ธ.ค.2551)

ถึงแม้เธอจะรับรู้ว่าสามีของเธอมีเมียน้อย จนถึงกับซื้อรถยนต์ให้กับเมียน้อยเลยทีเดียว แต่เธอได้พูดกับสามีของเธอไว้ว่า ยังไง เธอก็จะไม่ยอมหย่าให้กับเขาอย่างแน่นอน และเงินเดือนที่ต้องใช้จ่ายที่เคยให้เธอกับลูกสามีของเธอก็ต้องให้เธอเหมือนเดิม แต่ถ้าเกิดสามีของเธอไม่ทำตามข้อตกลง เธอได้ใช้วิธีการขู่สามีว่าเรื่องจะต้องรู้เข้าถึงหัวหน้าของเขา เพราะเธอรู้จักและคุ้นเคยกับคนที่ทำงานในสำนักงานชลประทานของสามีเป็นอย่างดี เรื่องนี้จะได้แพร่หลายไปในที่ทำงานของเขาอย่างแน่นอน

เมื่อเธอรับรู้ว่าสามีมีเมียน้อยเธอจึงแยกห้องนอนกับเขา โดยในช่วงแรกๆสามีของเธอไม่เคยกินข้าวที่บ้านเลย เป็นการไม่พอใจต่อการกระทำของเธอ แต่เธอกล่าวว่าเป็นเรื่อง ดี เพราะจะไม่เหนื่อย เธอกล่าวว่าถึงแม้เธอกับสามีจะไม่พอใจซึ่งกันและกัน แต่สามีของเธอก็จะไม่ใช่อารมณ์หรือใช้ความรุนแรง อีกทั้งยังไม่เคยว่ากล่าว ต่ำทอลูก เขามักพูดและทำตัวปกติเหมือนเดิมก่อนที่เธอจะรับรู้ว่าเขามีเมียน้อย แต่กระนั้นทุกครั้งเมื่อสามีของเธอเห็นหน้าเธอมักจะเกิดอาการไม่พอใจ "จิต" ได้เล่าพร้อมทำท่าทางประกอบถึงอาการปฏิกิริยาของผู้เป็นสามีว่ามีลักษณะอาการเช่นไรเมื่อเห็นหน้าเธอเนื่องจากการที่เธอไม่ยอมนอนกับเขา และทำการแยกห้องนอน

“มีกับข้าวอยู่บนโต๊ะ พอมันเห็นหน้าบ้านปุ๊บ
มันจะพูดขึ้นมาทันทีเลยว่าไม่แตกแล้ว ต่างจากที่พูดกับลูก
ถ้ากับลูกจะบอกว่าพ่อไม่กินเอาไปเก็บให้พ่อที่
แต่ถ้ากับเราสงสัยอารมณ์เสียเห็นหน้าเป็นไม่ได้”
(สัมภาษณ์วันที่ 18 ธ.ค. 2551)

หลังจากนั้นมา เธอกับสามีมักไม่ค่อยลงรอยกัน มีอยู่วันหนึ่งที่สามีของเธอกลับมาจากการทำงานออกกำลังกายตอนเช้า ประมาณเจ็ดโมงเธอได้คว้าเสื้อของสามีไว้ โดยที่ด้านหลังของเธอเป็นตุ้มนูนๆ อกปรกณ์จำพวกมีด กรรไกร สามีของเธอคงกลัวว่าเธอจะทำอะไรเขาร้องโวยวายให้ลูกช่วย เธอก็ตะโกนแข่งกันกับสามีว่าไม่มีอะไร ไม่ได้ทำอะไร แต่มือของเธอก็ไม่จากเสื้อ ซึ่งที่จริงแล้ว "จิต" เพียงแค่อยากชูเขาเท่านั้น โดยไม่ได้คิดที่จะทำร้ายเขาเลย จากเหตุการณ์ทำให้รู้ว่าสามีของเธอคงเกรงใจเธออยู่มีเช่นนั้น เขาคงต้องตอบโต้เธอไปบ้าง จากการทำที่เขาคิดว่าเธอจะทำร้ายเขา หรือแม้แต่วันที่อยู่กันอย่างพร้อมหน้าทั้งครอบครัว โดยที่กำลังเดินทางไปพักผ่อน สามีของเธอเป็นคนขี้บอด แต่ขณะเดียวกันมีโทรศัพท์เข้ามา "จิต" คาดเดาว่าคงเป็นเมียน้อยของสามีเธอ โดยลักษณะท่าทางในการคุยโทรศัพท์ มีการหลบซ่อนและคุ้ยเสียงเบา เธอจึงสั่งให้สามีจอดรถแล้วคุยโทรศัพท์ให้ดังๆ เพราะอยู่กันพร้อมหน้ามีอะไรก็ว่ามาเลย แต่สามีของเธอตัดสินใจตัดสายและบอกทางปลายสายว่าอยู่กับลูกและเมีย เช่นนั้นแล้วจึงทำให้เธอเห็นว่าสามีของเธอก็ยังคงมีความรักครอบครัวอยู่เช่นกัน

จนกระทั่งสามีของเธอล้มป่วยจนต้องนอนโรงพยาบาล ผู้หญิงที่เป็นเมียน้อยก็ยังมี การโทรศัพท์มาหา แต่ก็ไม่มีใครติดต่อพูดคุย เพราะเขาป่วยหนัก ลูกชายจึงพูดโทรศัพท์แทนแต่จะเป็น การพูดจาแตกดัน ประชด ในทุกครั้งที่เมียน้อยของพ่อเขาโทรมา จนกระทั่ง “พล” เสียชีวิต เนื่องจากเส้นเลือดในสมองแตกในขณะที่มีชีวิตรอยู่ เขามักพูดกับลูกว่า พ่อรักลูกทั้งสองคน ถึงแม้ว่าพ่อจะนอนกรีดนอนกรอไปบ้าง แต่พ่อก็ทำให้ไว้ให้ลูกหมดแล้ว ภายหลังเมื่อเปิดพินัยกรรมของ สามี เธอได้พบว่าสามีได้ทิ้งทรัพย์สินไว้ให้รวมทั้งตัวของเธอด้วย เป็นจำนวนเงินที่มากพอสมควร

เกือบทุกครั้งที่ได้มีการพบปะพูดคุย ลักษณะสีหน้า ท่าทางของเธอดูยิ้มแย้ม หัวเราะบ้าง ในบางครั้ง แต่ว่าเธอจะใช้มือปาดน้ำตาอยู่ตลอดเวลาในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการขัดและแย้งต่อ สภาพร่างกายภายนอกที่ดูเหมือนเธอจะเข้มแข็ง กระนั้นสภาพจิตใจของเธอคงไม่สู้ดีนัก เธอยังคง ให้สอบถามและ ตอบคำถามในข้อสงสัยเมื่อผู้วิจัยได้ซักถามแต่ก็ไม่หมดทุกข้อ ซึ่งผู้วิจัยมองเห็นว่า เธอคงทุกข์ใจ ถึงเรื่องของสามี ในการที่เธอตอบข้อสงสัยถึงแม้ว่าจะไม่หมดทุกข้อแต่ก็ทำให้ผู้วิจัย ได้ในสิ่งที่ต้องการเพื่อรวบรวมวัสดุประสงคในการวิจัยครั้งนี้

การที่สามีได้มีเมียน้อยจึงทำให้เธอต้องอยู่ในสถานะของเมียหลวงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เธอมองว่า ตัวของเธอเองไม่ได้มีงานทำ ต้องอาศัยการหาเลี้ยงจากสามี จึงทำให้เมื่อนานไปเธอจึง เพิกเฉยต่อการที่สามีไปมีเมียน้อย เพราะสามีของเธอก็ไม่ได้ลดความรับผิดชอบครอบครัวโดย ยังคงให้เงินเดือนเธอทุกเดือนเพื่อเป็นรายจ่ายภายในครอบครัว ดังนั้นการที่เธอต้องอยู่ในสถานะ เมียหลวงจึงเป็นสิ่งที่ต้องทำใจยอมรับ ถึงแม้ว่าเธอจะพูดไม่ได้ว่ายอมรับต่อสถานะดังกล่าวมาก น้อยเพียงใด แต่การที่เธอคอยฟังพาสามีจึงทำให้เธอไม่อาจปฏิเสธได้ว่า สามีของเธอไม่ได้ทอดทิ้ง เธอและลูก ยังคงรับผิดชอบครอบครัวเหมือนเดิม เพียงแต่ได้ไปมีผู้หญิงอื่นเพิ่มขึ้นมาก็เท่านั้น เพื่อนของสามีมักจะมาคอยเล่าเกี่ยวกับตัวของสามีให้ฟังอยู่บ่อยครั้งเมื่อพวกเขาได้พูดคุยกับสามี ของเธอโดยที่สามีของเธอมองว่าเขายกย่องเธอ ไว้บนหิ้ง ผู้หญิงคนอื่นเป็นเพียงทางผ่านเพื่อความ สนุกของชีวิตเท่านั้น

“พี่ทำไมทำกับเมียพี่อย่างนี้เล่า

เออเนะ เมียพี่ พี่บูชาเค้าไว้บนหิ้ง ไม่เตะต้องไว้ย

แต่คนอื่นๆก็แค่ทางผ่านเท่านั้นแหละวะ

“ไม่ต้องไปใส่ใจหรอก”(เล่าถึงเพื่อนของสามี)(สัมภาษณ์วันที่22ธ.ค.2551)

ในความรู้สึกของ "จิต" เธอยอมรับว่าในตอนแรกๆที่เธอรู้ว่าสามีเธอไปมีเมียน้อย เธอรู้สึกโกรธ แต่ภายหลังกมาเริ่มเบื่อ แล้วสามีของเธอก็รับผิดชอบเธอและลูกมาโดยตลอดจนกระทั่งสามีของเธอเสียชีวิต ก็มีความสุขดี อีกทั้งเธอก็ไม่เคยทะเลาะกับสามีจนกระทั่งถึงกับทำร้ายร่างกาย เป็นเพียงแค่พุดจากระทบบ้างเป็นบางครั้ง โดยที่สามีของเธอก็ไม่ได้ลงไม้ลงมือเป็นแต่เพียงมีการว่ากล่าวเหน็บแนมบ้างเป็นบางครั้งก็เท่านั้น โดยตอนท้ายของการสัมภาษณ์เธอมองว่าเป็นเรื่องของเวรกรรมเมื่อคนเรายังมีชีวิตอยู่ก็ต้องใช้เวรกรรมกันไป อย่างสามีเธอเสียชีวิตไปแล้วเธอก็ถือว่าเป็นเรื่องของการหมดเวร

“มันก็ไม่มีใครหรอกที่อยากจะเจอเรื่องแบบนี้
แต่ทำยังไงได้ คนเราเกิดมาก็ต้องมีกรรม
มาชดใช้เวรกรรม ตายไปก็สบายไม่มีอะไร มองแค่นี้
ทำให้สบายใจขึ้น ทำให้ยอมรับได้มากขึ้น แม้ว่าจะไม่เต็มใจก็เถอะ”
(สัมภาษณ์วันที่ 22 ธ.ค. 2551)

บทที่ 4

วิเคราะห์กรณีศึกษา

พัฒนาการของเมียหลวง

จากกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี สามารถแบ่งแยกถึงการเกิดของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในลักษณะเป็นการบอกถึงปรากฏการณ์ที่มีความต่างกับสังคมหลักในวิถีแห่งความสัมพันธ์ผัวเดียวเมียเดียว หรือแม้กระทั่งกฎหมายครอบครัว การเกิดขึ้นของกลุ่มเมียหลวงจึงเป็นการอธิบายถึงการต่อต้านชัดขึ้นอย่างชัดเจน อำนาจในกระแสรองที่ถูกกดทับ ปกปิด จากสังคมหลัก โดยจุดเริ่มต้นของปรากฏการณ์ ย่อมเกิดจากการรับรู้ในเรื่องราวที่เกิดขึ้นของสามีแห่งตน การรับรู้นั้นสามารถแบ่งประเภทได้ออกเป็น การรับรู้ด้วยตนเอง การรับรู้จากคำบอกเล่าของผู้อื่น การรับรู้โดยสามีเป็นคนบอกเล่าเรื่องราวโดยตนเอง ซึ่งในแต่ละกรณีศึกษาย่อมมีจุดเริ่มของปรากฏการณ์ที่ตนเองต้องอยู่ในสถานะเมียหลวงที่แตกต่างกัน แต่ไม่ว่าจุดเริ่มแห่งวิถีที่แตกต่างจะเริ่มอย่างไร ท้ายสุดแล้วพวกเธอเหล่านั้นกลับเลือกที่จะยอมรับต่อสถานะที่เหนือจากความสัมพันธ์ทางอำนาจที่กระแสหลักได้พึงสร้างขึ้น

กรณีที่ 1 “วาส” กับ “หมู”

การรับรู้

แรกเริ่มของการที่ “วาส” รับรู้ว่า “หมู” สามีของเธอไปมีเมียน้อยเริ่มต้นขึ้นจากคำบอกเล่าของผู้พบเห็นอันเป็นคนสนิทกับเธอถึงพฤติกรรมที่ผิดแปลกระหว่างเขากับผู้หญิงคนหนึ่งที่มีไซเธอตามสถานอันเป็นสาธารณะ “วาส” ใช้กรอบคิดของความเชื่อใจ ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่รองรับถึงเรื่องราวที่ได้รับรู้ เธอกล่าวว่าเธอไม่เคย ‘เตรียมใจให้รับ’ กับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสำหรับการอยู่ร่วมกันมายาวนานร่วมยี่สิบปีของเขาและเธอ ในช่วงแรกเธอไม่สามารถที่จะยอมเปิดใจรับถึงคำบอกกล่าวจากผู้อื่นที่พาดพิงสามี โดยลักษณะของคำบอกกล่าวจากผู้อื่นเป็นการแสดงให้เริ่มเห็นลักษณะของการ ‘ปิดล้อม’ จากอัตลักษณ์ที่ “วาส” ได้สร้างขึ้นโดยการไม่ยินยอมเปลี่ยนแปลงความรู้สึกของเธอที่มีต่อสามี เพียงแค่คำพูดของบุคคลอื่น เป็นการแสดงถึงการประกอบสร้างเรื่องอำนาจทางเพศของสังคมที่มีอิทธิพลเหนือตัวของเธอ โดยสังคมหลักยอมให้อำนาจกับเพศชายในหลากหลายบริบท อาทิ พื้นที่ครอบครัว พื้นที่สาธารณะ “วาส” ยินยอมให้สามีเป็น ‘ช้างเท้าหน้า’ แต่กระนั้นเธอก็เป็นผู้ที่ช่วยเหลือครอบครัวในทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ มิใช่รอเพียงสิ่งที่สามีหยิบยื่นให้แต่เพียงฝ่ายเดียว

“เพราะความมั่นใจที่เรามี ก็เทียบคนอื่นตลอดว่าพวกเราไม่ทำอย่างนั้นแน่
คนมาบอกเราก็มีหลายคนแต่เราก็ไม่เคยเชื่อ ว่าพวกเราจะมีเมียน้อย
สมัยก่อนตอนที่จะอยู่กินกัน มันสัญญาเป็นมันเป็นเหมาะว่าจะไม่มี”
(สัมภาษณ์ วันที่ 5พ.ย.2551)

“หนู” มีอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงอำนาจความเป็นเพศชายอย่างมาก ลักษณะการ
แสดงออกทางพฤติกรรมที่ถูกวาทกรรมเรื่องเพศเข้าครอบงำโดยสิ้นเชิง กรอบคิดที่เพศชายมี
อำนาจมากกว่าเพศหญิงเสมอไม่เว้นแม้แต่การกระทำต่อร่างกาย ความรู้สึก ความเชื่อ กฎระเบียบ
ทุกอย่างย่อมแฝงด้วยอำนาจทั้งสิ้น สำหรับ “หนู” ความเป็นเพศชายของเขาถูกแสดงออกมาใน
ลักษณะของการที่เพศชายมีอารมณ์ ที่เกรี้ยวกราด บุคลิกลักษณะแข็งกร้าว มีการใช้อำนาจผ่าน
ทางสัญลักษณ์ ในรูปของการเป็นหัวหน้าครอบครัว กรอบคิดเรื่องการให้ผู้ชายมีอำนาจมากที่สุด
ในครอบครัว เป็นสิ่งที่ถูกสังคมหลักกำหนดขึ้นและถูกเปลี่ยนผ่านจากครอบครัวมายังตัวของ “หนู”
อัตลักษณ์ที่แสดงออกมา จึงมีภาพของความสัมพันธ์เชิงอำนาจแสดงออกมา ตามแนวคิดของฟู
โกต์ว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจมิอาจเป็นความสัมพันธ์ที่แยกจากความสัมพันธ์ชุดอื่นๆ การที่
อำนาจแทรกอยู่ทุกอณูของความสัมพันธ์ทางสังคม จะปรากฏตัวขึ้นทันทีที่ความสัมพันธ์ใดๆ ใน
สังคมเกิดความไม่เท่าเทียม (จักร์ พันชูเพชร, 2546 : 147) การที่สังคมให้อำนาจแก่เพศชาย
มากกว่าเพศหญิง จึงสามารถวิเคราะห์ผ่านทางอัตลักษณ์ที่แสดงออกมาจากตัวของ “หนู” อย่าง
ชัดเจน

“เราจะกระดิกตัว ออกจากบ้านไปไหนมันเอาแต่จะถาม
ที่มันไปไหนเราไม่เคยถาม ไม่เคยว่า ถ้ามันจะไปไหน
เราถามก็ว่าเราจู้จี้ คิดตุลิตเอาเปรียบกันขนาดไหน”
(กล่าวถึงพฤติกรรมของสามี) (สัมภาษณ์วันที่5พ.ย.2551)

การที่ “วาส” ไม่แสดงอาการสงสัยถึงพฤติกรรมของสามีเป็นผลมาจากการที่ “หนู” สามี
ของเธอเป็นคนโง่เง่า หงุดหงิดง่ายพฤติกรรมเหล่านี้เขาได้แสดงออกมาตั้งแต่ที่เริ่มสร้าง
ครอบครัวกับเธอ ระยะเวลาที่อยู่กินกันมานาน ร่วมยี่สิบปีจึงทำให้ “วาส” เคยชินต่อพฤติกรรม
ดังกล่าว จนกระทั่งระยะเวลาหนึ่งปีก่อนที่เธอจะรับรู้ความจริงจากคำบอกเล่าของคนที่อยู่จักเธอและ
สามีเป็นอย่างดี “หนู” มีอารมณ์หุนหันพลันแล่นมากกว่าเดิม อารมณ์ฉุนเฉียวหงุดหงิดง่าย กระทั่ง
ตะหวาดตำหนิเธอกับลูก กรณีที่ 1 เริ่มต้นจุดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ จากการรับรู้ จากคำบอก
กล่าวของผู้คนที่พบเห็น พฤติกรรมของสามี “วาส” ผู้ซึ่งจึงเป็นตัวแทนของสังคมหลักที่มองว่า

พฤติกรรมของ "หมู" ที่สามีทำการนอกใจ เป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ แต่สังคมก็ไม่ได้กระทำการตอกย้ำหรือเห็นว่าพฤติกรรมการมีเมียน้อยของเพศชายเป็นสิ่งร้ายแรงเท่ากับการที่เพศหญิงไปมีผู้ชายอื่น (ผัวน้อย) และสะท้อนภาพดังกล่าวมาสู่ย้อนกลับมาสู่ตัวของเธอ โดยที่ช่วงแรกของการรับรู้ตัวเธอไม่ได้ทำให้ใจให้เชื่อกับคำพูดของบุคคลอื่นที่ได้นำมาบอกกล่าวกับเธอ การที่เธอรับรู้แต่ได้กระทำการ 'เพิกเฉย' จึงยิ่งส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในช่วงหลังของสามีที่เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ทำให้เธอเริ่มรับรู้ได้เองถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อาทิ การกระตือรือร้นที่จะไปนอนเวรยามที่สถานที่ทำงานทั้งที่ก่อนหน้านี้เขาได้แสดงอาการของความไม่พอใจที่จะต้องไปนอนเวร

การที่ "วาส" รับรู้ถึงพฤติกรรมของสามีเธอจากคำบอกเล่าของบุคคลอื่น เป็นการผลิตซ้ำทางวาทกรรมความคิดในเรื่องอัตลักษณ์สามีเธอที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในช่วง หนึ่งปีหลังก่อนที่ "วาส" จะตอกย้ำความคิดของเธอในเรื่องของความจริงขึ้นมา ที่สามีของเธอไปมีเมียน้อยภาพของผู้หวังดีที่นำความมาบอกแก่ "วาส" เป็นภาพสะท้อนของสังคมต่อการตอกย้ำบริบทที่แปลกแยกจากสังคมหลักของสามีที่มุ่งในเรื่องของผัวเดียวเมียเดียว การที่สามีของ "วาส" ไปมีเมียน้อยจึงเป็นกรอบคิดที่ผิด และสมควรที่จะได้รับการลงโทษ โดยใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นตัวเชื่อมเนื่องจาก คนต้องอาศัยอยู่ในความสัมพันธ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม โดยที่ไม่อาจแยกจากสังคมได้ การที่สามีของ "วาส" ได้กระทำการผิดแปลกไปสังคมจึงมองว่าเป็นสิ่งที่ผิด พฤติกรรมแฝงจึงออกในรูปแบบของพฤติกรรมของผู้พบเห็นและนำชุดความรู้ในเรื่องของความจริงมาบอก "วาส" ซึ่ง ความจริงนั้นเป็นกระบวนการของอำนาจในแต่ละสมัยที่ได้กระทำการเข้าสอดแทรกเหตุการณ์นั้นๆ วิธีการคือการทำให้คนที่ดำรงอยู่ในสังคมเชื่อและยอมรับกับเหตุการณ์ดังกล่าว โดยใช้สัญลักษณ์ในเรื่องของความเชื่อ และค่านิยมเข้ามาครอบงำจนกลายเป็นความจริง ขึ้นมา

การที่เธอรับรู้ จึงเป็นการผลิตซ้ำของสังคมต่อสถานะของ "วาส" จากเดิมที่เป็นภรรยาเพียงคนเดียวตามหลักกฎหมายที่ถูกต้อง และตามสังคมหลักที่ยึดถือในเรื่องผัวเดียวเมียเดียว จึงทำให้ "วาส" ต้องตกอยู่ในสถานะของการเมียหลวงแทบจะเรียกได้ว่าทันที เพราะสังคมเป็นตัวประกอบสร้างชุดความรู้ในเรื่องครอบครัวขึ้นมา อีกทั้งเธอถูกประกอบสร้างจากสังคมหลักในเรื่องของผัวเดียวเมียเดียวเมื่อเธอได้รับรู้ถึงพฤติกรรมของสามีจึงทำให้ในช่วงแรกเธอไม่อาจจะทนรับในเรื่องที่สามีเธอไปมีเมียน้อยและเธอต้องตกเป็นเมียหลวงโดยที่ความรู้สึกของเธอไม่ยอมรับต่อเรื่องดังกล่าวได้เลย

“ถ้าไม่มีคนไปเห็นมันอยู่กับฉันแล้วมาบอกเรา
ก็คงจะโดนหลอกจนทุกวันนี้เห็นเราเป็นตัวอะไร
เห็นเราไม่พูดมันคงคิดว่าเราจะยอมมันทุกอย่างเลยรีใจ”
(สัมภาษณ์วันที่ 5 พ.ย. 2551)

เธอล้ำถึงเหตุการณ์วันที่เธอได้ทราบว่าสามีไปเมียน้อย จากคนสนิทที่เห็นสามีไปกับ
ผู้หญิงคนอื่น และยืนยันว่าเป็นสามีของเธอแน่นอน โดยเมื่อบอกกล่าวเพื่อให้เธอรับรู้ สิ่งที่มา
คือ เมื่อสามี “วาส” กลับบ้านในตอนเย็นของวันที่เธอรับรู้เรื่องราวที่ชัดเจน เธอจึงพยายามคาดคั้น
เพื่อให้สามียอมรับ ต่อพฤติกรรมนั้น “วาส” มองว่าสิ่งที่เขากระทำเป็นสิ่งผิด การประพฤติผิดนอกใจ
ภรรยาเป็นค่านิยม ความเชื่อที่ “วาส” ถูกปลูกฝังผ่านกรอบแนวคิดในเรื่องครอบครัวที่มองว่า
พฤติกรรมนอกใจภรรยาเป็นสิ่งที่ไม่สมควรทำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ถูก
ส่งผ่านออกมาในรูปแบบของสัญลักษณ์ สอดแทรก เปลี่ยนผ่าน ทางครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น ในวาท
กรรมเรื่องของการแต่งงาน ผัวเดียวเมียเดียว

หลังจากที่สามียอมรับและได้เล่าถึงเหตุอันทำให้เขาต้องมีเมียน้อยสู่ “วาส” อันเป็นลำดับ
ของการรับรู้ลำดับที่ 2 โดยลำดับแรกนั้นเกิดขึ้นจากการรับรู้จากช่องทางที่บุคคลอื่นนำมาบอก
เล่าแต่ เธอไม่ยอมรับ จนกระทั่งมีบุคคลที่สนิทสนมกับเธอมายืนยันมาว่าที่ผ่านมารีเริงดังกล่าว
เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเห็นด้วยตัวของเขาเอง เมื่อพฤติกรรมของการรับรู้เข้าสู่ลำดับที่ 2 สามี
ยอมรับจึงเกิดการเคลื่อนย้ายของอำนาจแทบจะทันที เพราะเกิดความไม่เท่าเทียมขึ้น

จากเดิมที่สามีของเธอเป็นผู้มีอำนาจในครอบครัว อำนาจได้เคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงมาสู่
ตัวเธอ ในการที่เธอเริ่มมีอัตลักษณ์ที่แข็งกร้าวต่อสามี มิได้ยินยอม ต่ออำนาจเพศของสามีเช่นเดิม
ตามกรอบคิดที่สังคมได้มอบไว้ให้กับเพศชายในเรื่องความเป็นผู้นำครอบครัว ‘ข้างทำหน้า’ เพศ
ชายได้รับการยกย่อง และมีความสัมพันธ์ที่เปิดกว้างในเรื่องทางเพศมากกว่าเพศหญิง จึงทำให้
กรอบคิดที่สังคมพยายามสร้างขึ้นมาในเรื่องของผัวเดียวเมียเดียว จึงเป็นสิ่งที่ขัดและแย้งอยู่ใน
เนื้อความของพื้นที่ทางเพศที่ได้สร้างไว้ให้กับเพศชาย เมื่อเธอมิได้ยินยอมจึงทำให้อำนาจนั้นเกิด
การผันแปรเป็นการรื้อประกอบสร้างของสังคมที่เพศชายไม่จำเป็นจะต้องเป็น ‘ข้างทำหน้า’ แต่เพศ
หญิงสามารถเป็นได้เช่นกัน

ตามเนื้อความในเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีการเคลื่อนย้าย เปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา อำนาจมีความสัมพันธ์อยู่ทุกพื้นที่ในสังคมจึงหยั่งรากลึกอยู่ในความสัมพันธ์ต่างๆ อีกทั้งต้องเกิดทางเลือกและการตัดสินใจของปัจเจกบุคคล “วาส” เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างชัดเจน

การต่อต้านขัดขืน

การต่อต้านขัดขืน ดำรงอยู่ในทุกอำนาจ เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยเหลือให้อำนาจยังอยู่ (Foucault, คำนำเสนอนพพร ประชากุล, 2547:24) เนื่องจากอำนาจมาจากจุดเล็กๆ ที่สอดแทรกอยู่ในทุกความสัมพันธ์ของสังคม กระนั้นการจะระบุตำแหน่งที่อย่างชัดก็ยากเกินกว่าจะทำได้ เพราะอำนาจเกิดขึ้นทันทีที่มีความไม่เท่าเทียม ก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจขึ้น การไม่อาจเข้าไปปิดบัง กดทับต่ออำนาจรองที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด จึงเกิดเป็นการต่อต้านขัดขืน แม้ว่าการต่อต้านขัดขืนเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจเสมอไป การระบุจุดเริ่มจึงเป็นการเปิดเผยถึงความต่างของการต่อต้านขัดขืนเป็นสิ่งที่กระทำได้ เพื่อเป็นการชี้ว่าถูกรังแกโดยพื้นฐานที่แท้จริง แล้วเกิดขึ้นก่อนที่รับรู้ว่ามีไปมีเมียน้อย หรือการต่อต้านเกิดหลังจากการเกิดกรณีเมียหลวง

การที่เกิดการอบคิดที่แตกต่างจากกระแสหลักจึงกลายเป็นความรู้ชายขอบและเป็นความรู้ที่ไม่ถูกต้อง ก่อให้เกิดการผลิตซ้ำผ่านทางชุดความรู้ ภาษา กฎเกณฑ์และตั้งมาตรฐานของเกณฑ์ปกติในสังคมอาทิคำว่า เมียหลวง เป็นการบ่งบอกถึงสถานะทางสังคมที่ผู้หญิงมีว่ามีมากกว่าเมียน้อย เมียน้อยย่อมเป็นการผลิตซ้ำของภาษาที่เป็นการตอกย้ำถึงความไม่ถูกต้อง ของผู้หญิงที่ตกเป็นภรรยาอีกคนของผู้ชายในขณะที่ยังมีภรรยาอยู่ก่อน

กรณีที่ 1 การที่สามีคือภาพตัวแทนของอำนาจในสังคมหลักที่ เพศชายมีอำนาจเหนือกว่า เพศหญิง และสร้างความไม่เท่าเทียมให้เกิดขึ้น ภาพของความเป็นเพศหญิงถูกทำให้ต้องอดทนอดกลั้น และต้องเป็นผู้หญิงดี “วาส” เป็นตัวแทนของภาพเหล่านั้น ที่เธอทำหน้าที่ของแม่ ตามที่กระแสหลักสร้างกรอบความคิดไว้ การที่ “วาส” ไม่ยอมรับต่อพฤติกรรมนำที่สามีของเธอเป็นผู้สร้างไว้ จึงก่อให้เกิดการต่อต้านกับอัตลักษณ์ทางเพศขึ้นมา

“ถ้าไม่มีลูกด้วยกัน มันทำกับเราแบบนี้เราคงไม่ทน
 มีแต่คนบอกว่าเรายังเข้มแข็งนะ
 ก็ทนเพื่อลูกนี่แหละ รอลูกเราเรียนจบ
 มันจะไปมีใครทำอะไรไป เราสบายแล้วที่นี่”
 (พูดถึงสามีที่ไปมีเมียบ่อย)(สัมภาษณ์วันที่6พ.ย.2551)

“วาส” ไม่ยอมรับผิดชอบต่อพฤติกรรมทางเพศของสามีที่ไปมีผู้หญิงอื่น การมีอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงในเรื่องเพศ การทะเลาะเบาะแว้งที่ “วาส” เป็นฝ่ายลงไม้ลงมือกับสามีของเธอเป็นการต่อต้านความเป็นเพศชายโดยใช้ความรุนแรง เป็นวิถีอันนอกเหนือจากกระแสหลัก ที่เพศหญิงจะต้องมีความอ่อนหวาน อ่อนโยน และไม่ใช้ความรุนแรง คล้ายเป็นกรอบที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อให้เพศหญิงต้องสยบต่ออำนาจของเพศชาย กระแสหลักได้ใช้อำนาจในการทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในเรื่องของเพศ เมื่อ “วาส” มีพฤติกรรมของความรุนแรง และต่อต้านอำนาจในวาทกรรมที่มองว่าการที่ผู้ชายมีเมียได้หลายคนเป็นเรื่องปกติ สังคมมิได้มองว่าเป็นความผิดร้ายแรง จึงทำให้อำนาจของกฎหมายบรรพ 5 ว่าด้วยเรื่องกฎหมายครอบครัว ชายหญิงจะต้องไม่มีภรรยาหรือสามีอยู่ก่อน และฝ่ายชายหรือ ฝ่ายหญิงไม่สามารถเลี้ยงดูผู้หญิงอื่นหรือชายอื่นที่มีใจภรรยาและสามีของตน กับกฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 30 ที่ชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันจึงเป็นเรื่องที่กฎหมายไม่สามารถมีอำนาจเหนือพฤติกรรมดังกล่าวได้เป็นสัญลักษณ์ที่สอดแทรกออกมาถึงการกระทำของอำนาจที่ไม่อาจครอบงำคนได้ทั้งหมดเป็นการเปิดช่องให้เห็นอำนาจอันแตกต่างที่เป็นการต่อต้านชัดเจนเป็นสิ่งที่ช่วยพยุงให้อำนาจดำรงอยู่

จากคำบอกเล่าของ “วาส” พฤติกรรมของสามีเธอมีการใช้อำนาจของหัวหน้าครอบครัวอยู่ก่อนที่เธอจะเริ่มรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่าสามีของเธอมีอาการฉุนเฉียวง่าย ผิดวิสัย โดยเธอมองว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องปกติของสามีเธอ ทำให้ “วาส” รู้สึกต่อต้านอย่างมากที่สามีเธอข่มเหง ทำร้ายน้ำใจด้วยการด่าทอต่างๆนาๆ เสมือนเธอและลูกมิใช่คนในครอบครัวของเธอ จึงส่งผลให้ “วาส” ไม่ยอมที่ปล่อยให้สามีของเธอทำร้ายจิตใจของเธอต่อไป เธอจึงต้องต่อต้านเขาและเพื่อปกป้องสิทธิของเธอ ภายหลังจากที่รับรู้ว่ามีเมียบ่อย

“ เราโดนมาเยอะมัน ด่าว่าต่างๆนาๆ เราก็ทน
 เพราะเห็นว่ามันนิสัยอย่างนั้น ตอนหลังมารู้เรื่อง
 ใครจะไปทนได้ แค้นมาก เจ็บมาก ใครไม่โดน
 ก็ไม่รู้หรอก ทำเราเจ็บสับสนเท่าเราก็เอาคืนร้อยเท่า ”
 (สัมภาษณ์วันที่10พ.ย.2551)

แนวคิดของฟูโกต์ที่มองว่าอำนาจนั้นมีการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถที่จะให้ปัจเจกบุคคลใดครอบครองมีอิทธิพลเหนืออำนาจได้ อีกทั้งอำนาจย่อมเกิดการต่อต้านขัดขืนเกิดขึ้นเสมอ เห็นได้ว่า “วาส” ได้เปลี่ยนแปลงบทบาทจากเดิมที่อำนาจภายในครอบครัวต้องเป็นผู้ชาย นั่นคือสามีของเธอ แต่ เธอได้ทำการต่อต้านขัดขืน เมื่อเธอเห็นว่าเธอถูกระงับจากสามีอย่างไม่ยุติธรรม กลายเป็นอำนาจใหม่ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว นั่นคือการที่เธอซึ่งเป็นผู้หญิงกลายมาเป็นผู้มีอำนาจในครอบครัว โดยใช้พฤติกรรมของสามีเป็นตัวชี้ว่าเขาไม่เหมาะสมที่จะมีอำนาจอยู่ในครอบครัวต่อไป

“มันไม่กล้าทำอะไรเราหรอก ลองมันทำดูสิ ลูกจะได้เกลียดมันเพิ่มขึ้น
 แถมญาติๆมันก็ไม่ยอมรับเรื่องที่มันไม่มีเมียน้อย เพราะเรา
 ไม่ได้ทำผิดอะไร หาเลี้ยงครอบครัว มีแต่คนเห็นความดี
 แต่มันกลับไม่เคยมองเห็น.... ถ้ามันทำอะไรเรา
 มันก็โดนญาติมันไล่ไปเองเค้าไม่ให้มันอยู่ที่บ้านนี้หรอก”
 (สัมภาษณ์วันที่15พ.ย.2551)

เดิมสามี “วาส” เป็นผู้ที่มีอำนาจในครอบครัวด้วยสถานะที่เป็นหัวหน้าครอบครัว แต่เมื่อมีการเปิดเผยว่าไปมีเมียน้อยทำให้ เขาต้องเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ที่เคยแสดงเพราะ “วาส” ไม่ยอมรับต่อสิ่งที่เขาเคยเป็นการมีอารมณ์เกรี้ยวกราด หงุดหงิดง่าย นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง “หมู” จึงกลายเป็นคนที่พูดน้อย ไม่ค่อยแสดงอารมณ์ออกมาเหมือนก่อนที่เรื่องเมียน้อยจะเปิดเผย เพราะอำนาจในครอบครัวกลายเป็นของ “วาส” เป็นการสลับบทบาทระหว่างเพศชาย-หญิง ที่ผู้นำของครอบครัวมิใช่เพศชายแต่เป็นเพศหญิง ดังเช่นในกระแสหลักที่กำหนดไว้ให้เพศชายมีอิทธิพลเหนือเพศหญิง

จากเดิมที่เธอเป็นผู้ที่มีแนวคิดในสมัยเก่าที่ผู้ชายเท่านั้นเป็นผู้ที่มีอำนาจในครอบครัว แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้พฤติกรรมของ "वास" นั้นเป็นภาพตัวแทนของแนวคิดในเรื่องสตรีนิยม ที่มองว่าผู้หญิงไม่สมควรที่จะถูกเอารัดเอาเปรียบจากเพศชาย การแตกต่างระหว่างชายหญิง เกิดขึ้นแต่เพียงแค่ทางสรีระ จึงทำให้ ประสบการณ์และความรู้ของเพศหญิงต่างจากเพศชาย ตามมุมมองของสตรีนิยมในยุคหลังสมัยใหม่ "वास" ได้ถูกอำนาจเข้าปฏิบัติการต่อตัวของเธอ ไม่ว่าจะกรอบคิดของสังคมหลักในสังคมสมัยใหม่และเก่า อาทิ กรอบคิดในเรื่องครอบครัว ในอดีตสังคมไทยย่อมต้องให้อำนาจกับเพศชายเป็นหัวหน้าครอบครัว เธอได้แสดงบทบาทความเป็น 'ข้างเท่าหลัง' ที่ไม่ได้ตอบกับสามี จนกระทั่งอำนาจในสมัยใหม่เข้ามาเมื่อเธอรับรู้ว่ามีเมียมีน้อย ทำให้เธอรู้สึกว่าเกิดความไม่เท่าเทียมต่อตัวเธอ ความเป็นเพศหญิง หรือแม้กระทั่งครอบครัว ทำให้เธอเกิดการต่อต้านชัดเจนต่ออำนาจเพศชายของสามี

"वास" กล่าวว่าหากสามีของเธอไม่มีเมียมีน้อย เธอยังคงที่จะยินยอมเป็น 'ข้างเท่าหลัง' เช่นเดิม เป็นการยินยอมต่ออำนาจเพศชายอย่างสิโรราบ ค่านิยมที่เธอยังยึดถือคือคือการที่ผู้หญิงต้องรับฟังและปรนนิบัติสามีทุกอย่าง

ระยะเวลาแห่งการต่อสู้

ภายหลังจากที่กรณีที่ 1 รับรู้ว่าสามีของเธอมีเมียมีน้อย เธอจึงเกิดการต่อต้านชัดเจน นำไปสู่ช่วงระยะเวลาแห่งการต่อต้านนั้น โดยระยะเวลาแห่งการต่อสู้สามารถแบ่งออกเป็น ช่วงแรก และ ช่วงหลังของการต่อสู้ เนื่องด้วยบริบทแห่งอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นนั้นแปรเปลี่ยนจึงจำเป็นต้องมีการจัดสรรช่วงระยะเวลาแห่งการต่อสู้ออกเป็นช่วงแรกและช่วงหลังนั่นเอง

ช่วงแรกแห่งการต่อสู้

เมื่อ "वास" เกิดการไม่ยอมรับกับการที่สามีมีเมียมีน้อย ในช่วงแรกอยู่ในระยะเวลาประมาณ 2-3 เดือน โดยที่เธอใช้วิธีการรุนแรงและไม่รุนแรง สำหรับวิธีการที่รุนแรงนั้นมีการ ใช้กำลัง เทบจะทุกครั้งของการที่เธอกับสามีมีปากเสียงกัน โดยที่เธอเป็นฝ่ายใช้กำลังทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็น ตบตี ตะ ต่อย หรือแม้แต่ใช้เครื่องทุ่นแรง อาทิ ไม้กวาดตีสามีของเธอ เธอเล่าว่า การที่ต้องใช้ความรุนแรงเป็นเพราะเธอยอมให้เขาทำร้ายจิตใจของเธอมามาก ถึงแม้ว่าสามีจะไม่เคยทำร้ายร่างกายเธอเลยแม้แต่ครั้งเดียว แต่เขาก็ด่าทอเธอกับลูกเสมอมา ร่วมระยะเวลาที่อยู่ร่วมกันมาเกือบยี่สิบปี เป็นความคับแค้นใจ จนกลายเป็นเหตุบันดาลโทสะ เธอจึงได้กระทำการดังกล่าว

“ใครจะไปทนได้ ทำตัวไม่ได้อย่างนี้ ยอมมาเยอะแล้ว
ถึงที่เราบ้าง วันที่รู้วันแรกเลยนะ โหมโหมมาก
แทบจะขายของไม่ได้ อยากจะไปถามความจริงเดี๋ยวนั้นเลย
ว่าทำไมถึงทำกับเราได้ ไม่ว่าจะยังไง ก็ไม่ลืมหรอกเจ็บจนตาย”
(สัมภาษณ์วันที่ 15 พ.ย. 2551)

ในช่วงแรกของการต่อสู้ ถูกสอดแทรกด้วยวาทกรรมหลักอย่างมาก ที่แสดงถึงตัวตนแห่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การไม่ยอมรับต่อการที่สามีตนเองมีเมียน้อย เป็นสิ่งที่ยืนยันได้เป็นอย่างดี ต่อวาทกรรมกระแสหลักในเรื่องคู่ครองเพียงคนเดียว จึงทำให้เธอเกิดความรู้สึกต่อต้านอย่างรุนแรง จึงปฏิบัติกับสามีดังเช่นที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การใช้กำลัง ความรุนแรง เป็นการสื่อถึงอำนาจในแง่ลบ ที่อำนาจใช้ความรุนแรงเข้ากระทำ เห็นได้อย่างชัดเจน ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมเพราะอำนาจได้เปลี่ยนแปลงมาสู่เพศหญิง และเขาไม่สามารถที่จะใช้ความรุนแรงโต้ตอบย้อนคืนสู่ภรรยาด้วยกรอบของครอบครัวที่ปิดกั้นเขาไว้หากได้กระทำการอันรุนแรงต่อเธอ

นอกจากวิธีการต่อสู้ที่ใช้ความรุนแรงแล้ว เธอก็ยังมีวิธีการต่อสู้ที่ไม่ได้ใช้ความรุนแรง นั่นคือการขอลย่ กับสามี แต่ก็ไม่เป็นผลเพราะสามีของเธอไม่ยินยอม อีกทั้งยังมีการที่จะหนีไปอยู่ที่บ้านของแม่เธอ แต่แล้วสามีก็ปิดประตูขังเธอไว้ในห้องไม่ยินยอมให้เธอไปไหน วิธีการต่อสู้ที่ไม่รุนแรงจึงไม่สามารถบรรลุผลได้ เป็นการดิ้นรนต่อสู้ต่อความเป็นเพศที่เสียเปรียบของ “วาส” เสมือนกับครุฑต่อสู้กับอำนาจในสังคมหลักต่อเพศชายที่สังคมให้อำนาจทางเพศมากกว่าเพศหญิง

ช่วงหลังแห่งการต่อสู้

ภายหลังระยะเวลาผ่านไปประมาณ 3 เดือน เธอเล่าว่า เธอเริ่มเบื่อกับสิ่งที่เธอใช้ต่อต้านต่อสู้กับสามี จนเหลือเพียงแค่การทะเลาะเบาะแว้งเป็นบางครั้ง การต่อสู้ในระยะหลังนี้จึงเป็นเพียงแต่วิธีการที่ไม่รุนแรง เธอใช้วิธีการไม่ยอมรับร่วมหลับนอนกับสามีของเธอ โดยอ้างว่า เธอเหนื่อยและรู้สึกไม่ดีที่สามีไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้อื่น ในเวลาที่เธอยังคงเป็นภรรยาเขาอยู่ ถึงแม้ว่าระยะหลังๆ ก่อนที่จะรู้ว่าสามีของเธอไปมีเมียน้อย เธอจะร่วมหลับนอนกับเขาน้อยลงแต่เธอก็ยินดีร่วมบ้างเป็นบางครั้ง จนกระทั่งภายหลังเธอไม่ยินยอมให้เขาร่วมหลับนอนด้วยตั้งแต่ที่เกิดพฤติกรรมการนอกใจของสามีเธอ

ระยะเวลาแห่งการต่อสู้ของคนทุกคนย่อมไม่อาจเท่ากันได้ทั้งหมด เพราะคนทุกคนย่อมมีความแตกต่างจากสังคมที่อยู่ แม้แต่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจยังมีอาจถูกละเว้น อำนาจนั้นมีความแตกต่างกันย่อมขึ้นอยู่กับพื้นที่ของแต่ละที่ การที่อำนาจมีความแตกต่างหลากหลายจึงมิใช่สิ่งแปลกใหม่แต่อย่างใด แต่ด้วยการที่เราถูกวาทกรรมครอบงำ จึงมองเรื่องของอำนาจเป็นไปในแง่ของการใช้ความรุนแรงเสมอ ดังเช่น “วาส” ในตอนแรกใช้กรอบคิดเรื่องของผิวเดียวเมียเดียวมาใช้ในการแสดงถึงอำนาจที่ซ่อนเร้น ระยะเวลาแห่งการต่อสู้จึงขึ้นอยู่กับตัวของเมียหลวงเอง ว่าพร้อมที่จะมีการต่อต้าน ต่อสู้ต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเรื่องเพศได้มากน้อยเพียงไร เพราะสังคมไทยปลูกถ่ายแนวคิดต่างๆ ไปยังตัวของมนุษย์เอง ไม่มีใครสามารถปฏิเสธได้ว่า ตนเองไม่เคยมีครอบครัว ตั้งแต่เกิดมนุษย์ก็ย่อมต้องมีแม่ผู้ให้กำเนิด “วาส” จึงแสดงภาพของผู้หญิงที่รับเอากระแสหลักเข้ามาเป็นตัวกลั่นกรองให้เธอต้องแสดงการต่อต้านในตอนแรกที่ใช้ความรุนแรงต่อสามี

แต่กระนั้นระยะเวลาแห่งการต่อสู้ก็มีอาจเปิดเผยถึงสถานะของการต่อสู้ของ “วาส” ได้อย่างแท้จริง เพราะในช่วงหลังของการต่อสู้ เธอไม่ได้ใช้ความรุนแรงต่อสามี เป็นการแสดงออกถึงการเริ่มยอมรับต่อสถานะของตน อีกทั้งระยะเวลาแห่งการต่อสู้อาจมิได้ทำให้สามีของเธอเล็กลงมีเมียน้อย ระยะเวลาแห่งการต่อสู้ของเธอจึงใช้เวลาประมาณ หนึ่งปี ก่อนที่เธอจะเริ่มยอมรับต่อสถานะของตนเอง

ท้ายที่สุดแล้วจากคำบอกเล่าของเธอ ยังคงต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา ในการทำให้ครอบครัวของเธอดำรงอยู่ จึงทำให้ระยะเวลาแห่งการต่อสู้ยังมีอาจประสบผลสำเร็จได้เท่าที่ควร ความสัมพันธ์เชิงอำนาจอันมีอาจแยกออกจากความสัมพันธ์ใดๆ ได้ ทั้งความสัมพันธ์ทางเพศ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ทำให้ถึงแม้ว่าอำนาจจะมีการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลง แต่ท้ายที่สุดยังต้องให้วาทกรรมอื่นมาพยุงทำให้ตนเองยังคงอยู่ เธอจึงมีอาจตัดขาด หลบหลีกหลีกเลี่ยงจากอำนาจได้เลย นำไปสู่การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของ “วาส” ที่แสดงถึงการปฏิบัติการของอำนาจอย่างเด่นชัดที่เข้ากระทำต่อตัวเธอ อาทิในส่วนที่ต้องพึ่งพาส่วนอื่นนั่นก็คือสามี ในเรื่องของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เธอมีอาจรองรับไว้แต่เพียงผู้เดียว ท้ายที่สุดแล้วอำนาจไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากขาดการขับเคลื่อนจากส่วนอื่นที่มากอยสนับสนุน เปรียบเสมือนฟันเฟืองที่ช่วยขับเคลื่อนให้อำนาจแสดงผลานภาพแห่งตนเองได้

สู่การยอมรับ

เมื่อเริ่มเกิดความเบื่อหน่ายต่อการที่ต้องต่อต้านสามี เธอจึงเริ่มปรับทัศนคติ และมองสาเหตุที่ทำให้สามีไปมีเมียคนอื่น จนกระทั่งทำให้เธอทราบว่าสาเหตุที่ทำให้เขาไปมีผู้หญิงอื่นคือการที่เธอไม่ยอมหลับนอนกับเขา เธอจึงเริ่มทำใจให้ยอมรับถึงสิ่งที่เกิดขึ้น ว่าเป็นความผิดของตัวเองส่วนหนึ่ง ที่ไม่สามารถให้ความสุขทางเพศกับสามีได้อย่างเต็มที่ และเริ่มใช้สิ่งที่เธอเรียกว่า เหตุผลเข้ามาแทนที่ของการใช้ความรู้สึกในการตัดสินใจ เธอเล่าว่า สามีของเธอยังคงรับผิดชอบครอบครัว เรื่องค่าใช้จ่าย ที่ลำพังเพียงแต่เธอ คนเดียวก็ไม่อาจที่จะรับภาระได้ทั้งหมด อีกทั้งเธอก็มีส่วนที่ทำให้สามีต้องไปมีเมียคนอื่น แต่กระนั้นเธอก็ยอมรับว่าความรู้สึกของเธอก็ยังไม่สามารถที่จะยอมรับในเรื่องนี้ได้อย่างเต็มที่ เป็นเพียงแค่การเปิดใจยอมรับต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

“วาส” เล่าว่าการจะให้ยอมรับ เรื่องที่ยินยอมให้สามีไปมีเมียคนอื่นอย่างอิสระนั้นเป็นเรื่องที่ฝืนความรู้สึกของเธอ หากถามว่าจะให้เธอยอมรับให้สามีนำเมียคนอื่นมาอยู่ร่วมชายคาเดียวกัน ก็เป็นสิ่งที่เธอไม่สามารถยินยอมให้สามีกระทำได้เช่นกัน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างชัดและแย้งภายในตัวของตราบทที่เกิดขึ้น เธอยอมรับเรื่องที่สามีมีเมียคนอื่น แต่ก็อยู่ในสถานะที่ต้องจำยอมทนหากจะให้เมียคนอื่นมาอยู่อาศัยร่วมบ้านเดียวกันเป็นสิ่งที่เธอมองว่าเป็นการกระทำที่เกินสมควร เนื่องจากความคิดที่ยังยึดติดอยู่กับสังคมหลัก เธอเกรงว่าผู้ที่รับรู้จะไม่อาจเข้าใจ การจะให้เมียหลวงและเมียคนอื่นมาอยู่บ้านเดียวกัน หากมิใช่อยู่ภายใต้หลักกฎหมายอิสลามที่ยินยอมให้สามีมีภรรยาได้หลายคนแล้ว สังคมหลักย่อมยึดติดกับกรอบคิดเรื่องผัวเดียวเมียเดียวก็จะมองว่าเป็นเรื่องที่แตกต่างกันแตกต่างแยกจากสังคม เธอก็มีอาจที่จะยอมทนต่อผลที่จะตามมา อาทิ การนิทาว่าร้าย ผลกระทบที่อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของลูก ซึ่งเห็นได้ว่า “วาส” มีอาจต่อต้านต่ออำนาจที่เกิดขึ้นกรอบแนวคิดต่างๆ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับความสัมพันธ์ในสังคมคาบเกี่ยวกันมีอาจแยกออกจากความสัมพันธ์อื่นได้ เพราะอำนาจเป็นสิ่งที่มาจากรากฐานของทุกความสัมพันธ์ในสังคม การครอบงำของอำนาจจึงเกิดขึ้นภายใต้ผู้ที่เป็นฝ่ายมีอำนาจเป็นฝ่ายกระทำนั่นก็คือสามีของเธอ ด้วยแนวคิดที่ว่าเธอไม่ยอมหลับนอนกับเขา จึงเป็นเหตุให้เขาสามารถใช้เป็นเสมือนตราประทับ ยืนยันถึงพฤติกรรมของตนว่าเพราะเมียขาดการเอาใจใส่จึงทำให้ต้องไปมีคนอื่น การครอบงำจากเพศชายสู่เพศหญิงจึงเกิดขึ้น และเปรียบเป็นการผลัก ให้เพศหญิงเป็นเพศที่ต้องยินยอม ปราบปฏิบัติ ปราบปรอย เพศชาย หากเกิดการขัดขึ้นหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ก็จะก่อให้เกิดผลเสียที่ตามมา เป็นการใช้อำนาจอย่างแยบยลโดยมีอาจที่จะปฏิเสธได้ จากสถานะที่พวกเขาดำรงอยู่

“เพื่อที่ต้องมาทะเลาะ สงสารลูก เออะเสียงดังไปก็อายชาวบ้าน
 เราก็ไม่ยอมให้มันนอนด้วย มันก็ผิดที่เราส่วนหนึ่งละ”
 (สัมภาษณ์วันที่ 15 พ.ย. 2551)

การเปลี่ยนแปลงสถานภาพบทบาท

“วาส” ถูกวาทกรรมของความเพศเข้าครอบงำอย่างชัดเจน ในเรื่องพื้นที่ส่วนตัว ที่ผู้หญิงต้องดูแล เรื่องของครอบครัว สามี บทบาทที่ถูกกำหนดขึ้น แม่ และ เมีย โดยมีกรอบคิดเรื่องของ ‘ความดี’ ที่เป็นเสมือนนายพลที่คอยบัญชาการทหารชั้นรองลงมาต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ในกรณีของ “วาส” ก็เช่นเดียวกัน ต้องถูกชุดความรู้ในเรื่องต่างๆที่เกิดขึ้นในกระแสหลักบ่มเพาะ ออกมาให้ ‘ความดี’ อยู่คู่กับคำว่าครอบครัว ผ่านการแต่งงาน เธอไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากเดิมมากนัก เพียงแค่สร้างกรอบความคิดใหม่ขึ้นมาเพื่อ ‘ปิดล้อม’ แนวคิดในเรื่องผู้ชายที่มองว่าเพศชายเป็นเพศที่เอารัดเอาเปรียบ คำว่า ‘ไม่ดี’ จึงเป็นการผลิตขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ที่ชี้แทนตัวของเพศชายถ่ายทอดลงสู่ลูกสาวของเธอ เธอมองว่าผู้ชายไม่สามารถที่จะไว้วางใจได้ เป็นเหตุของการเกิดแนวคิดที่ต่อต้านความเป็นเพศขึ้นแต่กระนั้นภาพของเธอที่ต้องติดอยู่ในบริบทของความเป็นแม่เมีย ที่ดียังคงทำให้เธอต้องดำรงอยู่ในสถานะเมียหลวง แต่กระนั้นการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของเธอที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนคือเรื่องของการที่จากเธอเป็นภรรยาเพียงคนเดียวของสามี เธอต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างสามีเธอให้เป็นแบบผัวเดียวหลายเมีย ที่เป็นสิ่งที่ขัดและแย้งต่อกระแสหลักในปัจจุบันที่มุ่งสู่แนวคิดเรื่องผัวเดียวเมียเดียว

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

อำนาจเป็นรากฐานของทุกอย่างในความสัมพันธ์ต่างๆที่อยู่ภายในสังคม ลักษณะของการมีอยู่จึงเป็นไปในลักษณะของการกระจัดกระจาย ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงมีอาจที่จะแยกตัวออกจากความสัมพันธ์อื่นได้ อาทิ ความสัมพันธ์เรื่องเพศ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการเปิดเผยถึงภาคปฏิบัติการเชิงอำนาจ ที่มุ่งกระทำต่อร่างกายมนุษย์ อันได้ถูกครอบงำจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจและมีอาจถอนตัวได้ซึ่งได้แสดงออกผ่านทางพฤติกรรมของมนุษย์

กรอบคิดเรื่องความรู้เป็นสิ่งที่อำนาจสร้างขึ้นมารับในตัวตน องค์ความรู้ในเรื่องของครอบครัว การแต่งงาน เพศหญิง เพศชาย ล้วนถูกจัดสรรด้วย วาทกรรมที่อำนาจอยู่เบื้องลึก จึงทำให้เกิดค่านิยมต่างๆที่สอดแทรกผ่านองค์ความรู้เหล่านั้น อำนาจจึงกลายเป็นเรื่องของความรู้ที่มองว่าเป็นสิ่งดี ต่างจากอำนาจในกระแสหลักที่มองว่าอำนาจเป็นเรื่องของการใช้ความรุนแรง

ความเป็นผู้หญิง หรือผู้ชาย จึงมิได้ขึ้นอยู่กับเพียงการแตกต่างกันโดยสภาวะร่างกาย ถูกปฏิบัติกรเชิงอำนาจเข้ากำหนดให้ต้องมีลักษณะเช่นไร

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงเป็นเสมือนเครื่องมือชี้ให้เห็นถึงอำนาจที่มีสอดแทรกอยู่ทุกอาณาบริเวณ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะต้องทำให้เกิดจุดมุ่งหมายและเป้าหมายแต่ก็มีอาจจะเป็นไปได้ทุกครั้งที่ไป ในการต้องเกิดการตัดสินใจและทางเลือก เมียหลวงเป็นตัวแทนแห่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจจากจุดเล็กในสังคมที่แสดงจุดยืนของตนโดยมีการตัดสินใจ และเลือกที่จะเป็นเมียหลวง

ภาพสะท้อนของกลุ่มผู้หญิงที่ต้องเป็นเมียหลวงแสดงออกถึงความสัมพันธ์ตั้งแต่จุดเริ่มแห่งภาคปฏิบัติกรเชิงอำนาจ ที่ทำให้พวกเขาต้องกลายเป็นเมียหลวง การรับรู้ ต่อต้าน ต่อสู้ สูการยอมรับต่อสถานะดังกล่าว ทุกลำดับขั้นของการไต่ระดับได้เปิดเผยถึงขั้นตอนที่ล้วนแล้วแต่ถูกโยยประสานของอำนาจที่ถักทอเรียงร้อย เป็นผืนใหญ่ ครอบงำ อยู่ทั้งสิ้น

ท้ายที่สุดแล้วเมียหลวงเป็นเพียงการศึกษาภาคปฏิบัติกรแห่งอำนาจที่ปลายสุดแห่งอำนาจโดยการมองจากจุดเล็กๆที่ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ของสังคม ที่ผู้หญิงถูกจำกัดอยู่ในเรื่องของพื้นที่ส่วนตัว มากกว่าพื้นที่อันเป็นสาธารณะดังเช่นผู้ชาย โดยที่มืองค์ความรู้เรื่องของค่านิยมในครอบครัว เป็นตัวสอดประสานค่านิยม ต่างๆลงสู่ตัวบุคคล การเปลี่ยนแปลงสถานภาพ บทบาทภายหลังจากยอมรับต่อการเป็นเมียหลวง จึงเป็นการแสดงออกถึงการไม่อาจแยกออกจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเรื่องของความเป็นเพศ ที่ผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชาย การยึดติดชุดความรู้ที่ถูกเปลี่ยนผ่านโดยมีครอบครัว เป็นตัวจุดชนวน จึงยังคงมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของพวกเขาถึงแม้จะมีการต่อต้าน ต่อสู้ แต่ท้ายที่สุดแล้วก็ต้องยอมรับถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ได้รับการปลูกฝังมาอย่างมีอาจจะปฏิเสธได้เช่นกัน

การแยกความสัมพันธ์เชิงอำนาจออกเป็นความสัมพันธ์กับตัวเอง ต่อสามี ต่อลูก และต่อเมียน้อย จึงเป็นการชี้ช่องของการเปิดเผยสถานะเมียหลวงว่าท้ายที่สุดแห่งการยอมรับพวกเขา ยอมรับด้วยจิตสำนึกแห่งตัวตน หรือถูกความสัมพันธ์อันด้วยบริบทภายนอกเป็นตัวเข้ากระทำ

ตัวเอง-สามี

การที่มนุษย์ทุกคนมีพื้นฐานมาจากชุดความรู้ในเรื่องของครอบครัว การแต่งงานจึงเป็นเสมือนอุปกรณ์ที่ครอบครัวใช้เพื่อให้ ดำรงอยู่ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เข้าสอดประสานกับชุดความรู้ในเรื่องของครอบครัว สูการเปลี่ยนผ่านมายังตัวของมนุษย์ทุกคน

โดยเฉพาะเรื่องของอำนาจทางเพศที่สังคมไทยยอมรับให้เรื่องเพศเป็นอำนาจของฝ่ายชาย ผู้หญิงถูกจำกัดในหลายๆเรื่อง "वास" เป็นตัวแสดงที่เด่นชัดต่อการที่ไม่สามารถแยกออกจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจได้ จึงต้องยอมรับถึงอำนาจความเป็นเพศชายของสามี โดยเงื่อนไขที่แอบแฝงถูกขึ้นอยู่กับบริบทเรื่องของเศรษฐกิจ โดยปราศจากเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก ที่เรียกว่าความรัก เธอต้องยินยอมปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นภรรยาที่ดี ด้วยการถูกรอบของสังคมกำจัดพื้นที่ในอยู่ในเรื่องของปริณทลส่วนตัว ช่องทางแห่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีอาจแยกออกจากความสัมพันธ์อื่นๆจึงทำให้เธอต้องดำรงอยู่ในบทบาทเดิม แต่เปลี่ยนแปลงสถานะจากการเป็นผัวเดียวเมียเดียวให้กลายเป็นผัวเดียวหลายเมีย แต่อยู่ในลักษณะของการที่ต้องจำยอมทนต่อสถานะดังกล่าว มิได้สมัครด้วยความเต็มใจ เธอจึงต้องติดอยู่กับกรอบคิดเรื่องของภรรยา ที่พึงปฏิบัติต่อสามี อย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้

ตัวเอง-ลูก

ผู้หญิงถูกผูกติดไว้กับค่านิยมที่ต้องเป็นเพศรับภาระในการอบรมเลี้ยงดูลูก โดยสังคมมิได้ให้ความสำคัญว่าเพศชายควรจะต้องรับภาระเรื่องของลูก ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นตัวชี้ให้เห็นว่า "वास" ต้องรับผิดชอบต่อบทบาทของความเป็นแม่ที่ดี ด้วยการที่ตนเองมีลูก ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นตัวประสาน สอดแทรกถึงองค์ความรู้ในเรื่องของครอบครัว และต้องเลี้ยงดูลูกของตนเอง กรอบคิดเรื่องครอบครัวทำให้เธอมีอาจรู้สึกถึงอำนาจที่ได้กระทำต่อตัวเธอ เพราะอำนาจมีจำเป็นจะต้องแสดงตัวออกมา ดังเช่นที่เธอถูกอำนาจเข้ากระทำโดยที่ไม่อาจรู้สึกถึงอำนาจ เธอไม่สามารถแยกตัวออกจากความเป็นแม่จึงต้องผูกติดกับหน้าที่และบทบาทดังกล่าว

ตัวเอง-เมียน้อย

"वास" มองว่าเธอไม่อาจยอมรับได้ถึงการที่จะต้องให้เมียน้อยมาอาศัยอยู่ร่วมบ้านกับตน เป็นเพียงแต่การยอมรับว่าสามีมีเมียน้อย โดยเธอใช้อำนาจเข้ากระทำต่อเมียน้อยในฐานะที่เป็นเมียหลวง การผลิตซ้ำที่เกิดขึ้นจากคำว่าเมียหลวง เมียน้อย ทำให้ผู้หญิงเกิดความรู้สึกที่ไม่เท่าเทียมได้เป็นอย่างดี เมียหลวงยอมเป็นเมียที่ใหญ่กว่า เมียน้อย สถานะทางสังคมดีกว่าอย่างชัดเจน เพราะสังคมส่วนใหญ่ยอมรับต่อผู้ที่ตกเป็นเมียหลวงมากกว่าผู้ที่เป็นเมียน้อย เพราะมองว่าผู้ที่เป็นเมียน้อยเป็นตัวสร้างปัญหาให้เกิดขึ้น เป็นการต่อต้านกระแสหลักอย่างแท้จริงในเรื่องของผัวเดียวเมียเดียว จึงทำให้ผู้ที่เป็นเมียน้อยโดยมากแล้วไม่ได้รับการยอมรับจากทั้งสังคม และตัวของผู้ที่เป็เมียหลวง การที่เมียหลวงไม่สามารถยอมรับได้เป็นเพราะเมียน้อยเป็นตัวสร้างปัญหาเข้ามาในครอบครัว และทำให้เธอต้องเปลี่ยนแปลงสถานะ บทบาทจากเดิม สามารถเรียกได้ว่าเมียน้อยเป็นจุดเริ่มต้นของการที่ทำให้เหล่าผู้หญิงที่มีสามีอยู่แล้วต้องกลายเป็นเมียหลวง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสหลักที่นับถือกรอบคิดเรื่องของผิวเดียวเมียเดียวของไทยที่ยึดตามแบบสังคมตะวันตกที่มีอาจแปลกแยกออกจากแนวคิดนั้นได้

กรณีที่ 2 “ดวง” กับ “เงิน”

การรับรู้

“ดวง” สังเกตว่าพฤติกรรมของสามี “เงิน” มีการเปลี่ยนแปลงก่อนที่จะจะรับรู้ว่ามีเมียน้อย การใช้วิธีสังเกตจากการเปลี่ยนแปลงเป็นจุดเริ่มต้น เธอเล่าว่า สามีของเธอเดินทางบ่อยครั้งด้วยลักษณะของอาชีพ ที่เป็นเจ้าของบริการรถตู้ให้เช่า อีกทั้งยังเป็นคนขับรถเอง จากเดิมที่เดินทางไปกรุงเทพฯ ประมาณ 3-4 ครั้งต่อเดือน กับเพิ่มปริมาณการเดินทางเป็นเดือนละสิบกว่าครั้ง การแสดงออกภายนอก เธอมองว่าสามีของเธอเริ่มสนใจการแต่งตัวมากขึ้น เธอเล่าว่าสังเกตเห็นพฤติกรรมที่ผิดแปลกของสามีมาระยะเวลาพอสมควรเธอรู้สึกได้ว่าสามีต้องมีเมียน้อย เธอจึงใช้วิธีการสะกดรอยตามสามีจนกระทั่งพบว่าสิ่งที่เธอสังเกตตรงตามที่เธอรู้ เธอแอบติดตามสามีไปถึงบ้านที่สามีและเมียน้อยอยู่ด้วยกันในวันที่เขาต้องเดินทางมายังกรุงเทพฯ

“เราก็อ้วแล้วทำไมมันได้เที่ยวรถเยอะ เข้ากรุงเทพฯ บ่อย
เห็นเลขนะแต่งเนื้อแต่งตัวดีขึ้นกว่าเดิมสองกระจุก
มันเปลี่ยนแปลงเองจนเรารู้ได้ เลยแอบตามมันไป
ก็รู้จนได้ว่ามันไปมีเมียน้อยกอยู่เวลาที่มันเข้ากรุงเทพฯ”
(สัมภาษณ์โดยมีการพูดถึงสามี) (สัมภาษณ์วันที่ 3 ธ.ค. 2551)

ตั้งแต่ที่เธอเริ่มรับรู้ สามีของเธอก็ไม่เคยยอมรับว่าได้ไปมีเมียน้อย จนกระทั่งวันที่ติดตามเขาไปจนเกิดการเผชิญหน้าระหว่างเธอ สามี และเมียน้อยของเขา แต่กระนั้นสัญลักษณ์ที่ได้แอบแฝงอยู่ นั่นก็คือการที่สามีของเธอไม่ยินยอมที่จะเปิดเผยเรื่องเมียน้อยของเขาต่อเธอ กรอบแนวคิดเรื่องของผิวเดียวเมียเดียวที่สังคมหลักได้พยายามครอบงำพฤติกรรมของมนุษย์จึงไม่อาจสำเร็จได้จากการเกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนนอกกรอบของกระแสหลัก เป็นสิ่งที่แฝงนัยไว้ซึ่งตัวของมันเองว่าอำนาจหลักแท้จริงแล้วมีอาจที่จะควบคุมพฤติกรรมของคนทั้งหมดได้ และอำนาจเกิดความขัดแย้งในตัวของมันเอง ทั้งทางด้านแนวคิดเรื่องของการแต่งงาน ที่นิยมให้มีการจดทะเบียนสมรส สามีมีอาจที่ยกย่องผู้หญิงอื่นที่มีไภรรยาของตน แต่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นของสามี “ดวง” เป็นสิ่งที่แสดงออกได้อย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ขัดและแย้ง ด้วยบริบทภายในตัวของมันเอง การรับรู้ของเธอจึงแตกต่างจากกรณีของ “วาสน” ที่ได้มีคำบอกเล่าของผู้อื่นเป็นส่วนสำคัญในการเปิดเผยเรื่องเมีย

น้อยของสามี "ดวง"จึงเริ่มบริบทของการรับรู้เรื่องราวด้วยตนเองซึ่งแต่เดิมสามีของเธอจะมีพฤติกรรมนำ นั่นคือทำการ 'ปิดล้อม' มิให้เธอรับรู้ว่าเขาไปมีเมียน้อยเป็นการใช้อำนาจในการปกปิด ซ่อนเร้น พฤติกรรมที่จัดได้ว่าอยู่นอกเหนือจากสิ่งที่สังคมหลักกำหนด

การใช้อำนาจของความเป็นเพศชาย จึงเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ทั่วทุกความสัมพันธ์ในสังคม เนื่องจากการที่ ครอบครัวได้มีการสอดแทรกแนวคิดเรื่องของค่านิยมที่ชายเป็นใหญ่ภายในครอบครัวสู่ตัวของมนุษย์ ซึ่งแฝงโดยรัฐที่สามารถรวบรวมอำนาจที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายเหล่านั้นให้มาอยู่ร่วมกันเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์อื่น อาทิความสัมพันธ์ในครอบครัวต้องผ่านเรื่องของการแต่งงานชายหญิงจึงจะสามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศกันได้ แนวคิดเรื่องเพศชายเป็นผู้ที่มีอำนาจในพื้นที่สาธารณะหรือการเมือง ส่วนเรื่องของเพศหญิงเป็นในเรือนของครอบครัว ความเป็นแม่ เมื่อแนวคิดต่างๆ การถ่ายทอดไปยังตัวของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์สังคม จึงทำให้รัฐมีอำนาจ โอกาส สามารถที่จะผลิตซ้ำ ควบคุม การกระทำต่างๆ ให้เกิดขึ้นภายในสังคมได้ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2544 : 109-110)

ดังนั้นการรับรู้ของ "ดวง" จึงเป็นการเปิดเผยถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มุ่งกระทำในระดับจุลภาค (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2546 : 150) ที่มุ่งกระทำต่อร่างกายของเธอผ่านพฤติกรรมของสามีที่ทำให้เธอต้องตกอยู่ในสถานะของเมียหลวง อีกทั้งการเริ่มต้นของการรับรู้จึงเริ่มต้นการรับรู้ด้วยตัวของเธอเอง แตกต่างจากกรณีที่ ของ "วาสน" ที่เริ่มการรับรู้ด้วยการมีบุคคลอื่นมาเล่าให้ฟัง

การต่อต้านชัดเจน

มนุษย์จึงถูกครอบงำจากอำนาจจนกระทั่งอาจรู้สึกถึงการที่ไม่อาจต่อต้านต่ออำนาจที่เข้ามา แต่เนื้อแท้แห่งอำนาจแล้ว "ที่ใดมีอำนาจที่นั่นย่อมมีการต่อต้านชัดเจน" หากไม่มีการต่อต้านชัดเจนอำนาจก็จะไม่สามารถถูกพยุ่งเอาไว้ได้เพราะการต่อต้านชัดเจนกลับเป็นปัจจัยในโครงสร้างของอำนาจเป็นสิ่งที่ช่วยให้อำนาจเกิดขึ้นได้ (มิเชล ฟูโกต์ คำนำเสนอน นพพร ประชากุล, 2547:13)

การต่อต้านเป็นเสมือนความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงให้อำนาจสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ โดยที่อำนาจจะปรากฏขึ้นแทบจะเรียกได้ว่าทันทีเมื่อเกิดความไม่เท่าเทียมการต่อต้านของกรณี 2 จึงเป็นการแสดงถึงการต่อต้านอำนาจโดยใช้ความรุนแรง จากการที่ "ดวง" ได้เผชิญหน้ากับสามีของเธอ พร้อมกับเมียน้อย ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงของอำนาจทันที เนื่องจากสามีเธอได้ประพฤติ นอกเหนือจากกฎหลักของสังคม อีกทั้งกรอบความคิดเรื่องของผัวเดียวเมียเดียวเป็นกรอบคิดหลักที่ผูกมัดตัวของ "ดวง" ไว้ให้ต้องรักเดียวใจเดียวหรือผู้หญิงทุกคนที่แต่งงานแล้วยอม

ต้องซื่อสัตย์กับสามีเพียงคนเดียวแตกต่างจากเพศชายที่กรอบแนวคิดเรื่องของการแต่งงานมิได้ผูกมัดให้ต้องยึดติดกับภรรยาเพียงคนเดียวแตกต่างจากเพศหญิงหากมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่นที่มีไซส์สามีของตน ก่อให้เกิดการต่อต้านจากสังคมอย่างรุนแรง เมื่อเธอมองว่าสิ่งที่เธอได้รับเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมเธอจึงมีพฤติกรรมของการใช้อำนาจในด้านที่รุนแรงเนื่องจากขณะนั้นสามีของเธออาจเรียกได้ว่าอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าด้วยบริบทของพฤติกรรมที่เขากระทำคือการที่เขาไปมีเมียน้อยเป็นสิ่งที่ผิดในความหมายตามสังคมหลัก และขณะนั้น “ดวง” ยังคงถูกครอบงำโดยแนวคิดหลัก เธอจึงได้ใช้มีดแทงสามีเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการต่อต้าน

หลังจากที่ “ดวง” ไม่อาจทำใจให้ยอมรับต่อเหตุการณ์ที่สามีของเธอไปมีเมียน้อยได้ เธอกล่าวว่าเธอไม่อาจทนแบกรับความรู้สึกเหล่านั้นได้เธอจึงเลือกที่จะหนีไป เป็นการเริ่มต่อสู้ต่อสิ่งที่เธอถูกตีกรอบให้ต้องดำเนินตาม เธอเลือกที่จะแยกออกไปใช้ชีวิตตามลำพังมากกว่าที่จะติดอยู่กับกรอบหลักในเรื่องของครอบครัว ในเรื่องของการที่ครอบครัวจะต้องมีพ่อ แม่ ลูก เธอได้ปฏิบัติในสิ่งที่ตรงกันข้าม โดยไม่ได้เห็นยวรั้งสถานะของคำว่าครอบครัว ไว้ซึ่งแตกต่างจากกรณีของ “วาส” มุ่งที่จะให้ครอบครัวดำรงอยู่เว้นแต่เพียงช่วงแรกแห่งการต่อต้านที่ “วาส” ไม่พึงพอใจต่อพฤติกรรมของสามีเธออย่างมากจึงเกิดการต่อต้านอย่างรุนแรงโดยการทำร้ายร่างกายของสามีเพียงแต่ไม่ถึงขั้นที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บเท่ากับกรณีของ “ดวง” เป็นเพียงแต่การ ตบ ตี ต่อย เตะ

“ใครจะไปทนได้ เห็นมันอยู่กับเมียน้อยคาตาขนาดนั้น
เราก็กังเหงาเลยสิ ทั้งๆที่มีดที่เอาไปด้วยเป็นมีดปกผลไม้
พอแทงเสร็จเราก็กังตามไปโรงพยาบาล แต่พอหลังจากนั้น
เหมือนมันไม่สำนึก เราก็กังไม่อยากจะทน ก็เลยหนีไป”
(กล่าวถึงสามี) (สัมภาษณ์วันที่ 3๕.ค.2551)

ภายหลังที่เธอกล่าวว่าเธอได้หนีไปแต่กระนั้นเธอก็มิได้จดทะเบียนหย่ากับสามี เป็นเหตุให้เกิดข้อซักถามถึงข้อเท็จจริงที่ดำรงอยู่ เมื่อผู้วิจัยได้สอบถาม เธอจึงได้เล่าว่า เธอไม่อาจยินยอมให้สามีของเธอมีอิสระ อีกทั้งการที่เธอยังรักสามี และลูกทั้งสองคนของเธอเป็นเหตุผลสำคัญที่เธอมองว่าเธอแค่อยากหนีไปเพื่อที่จะทำให้สามีเห็นใจเธอ ย่อมแสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้ว “ดวง” ใช้ความรักเป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจ การอ้างกรอบของความรักจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เธอไม่อาจตัดขาดจากเขาได้อย่างแท้จริง และเป็นสิ่งที่ผูกมัดเธอ นอกจากนี้กรอบแนวคิดในเรื่องของผู้หญิงจะต้องมีบทบาทแห่งความเป็นแม่ เป็นสิ่งที่ทำให้เธอไม่อาจทนต่อการต่อต้านที่ตัวเธอเองเป็นผู้เริ่มต้นไว้ได้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าอำนาจของอำนาจกับความรู้ที่มีอาจแยกออกจากกันได้

แสดงถึงอิทธิพลเหนือร่างกายของมนุษย์ การที่มนุษย์มีอัตลักษณ์ที่แสดงออกมาแท้จริงแล้วย่อมแฝงไปด้วยเรื่องของอำนาจที่มีภาคปฏิบัติการต่อร่างกายมนุษย์ทั้งสิ้น ก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดที่ว่าสิ่งที่กระทำอยู่ หรือบทบาทที่ได้รับเป็นสิ่งที้ออกมาจากจิตใต้สำนึก ความต้องการของตนเอง แต่แท้จริงแล้วสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ที่มนุษย์ได้แสดงออกเป็นการถูกครอบงำโดยตัวของอำนาจแทบจะทั้งสิ้น

ระยะเวลาแห่งการต่อสู้

ระยะเวลาแห่งการต่อสู้ของ "ดวง" ได้เริ่มต้นตั้งแต่ที่เธอรับรู้ด้วยตนเองว่าสามีของเธอมีเมียน้อย โดยกินระยะเวลาสั้นกว่า "วาส" เหตุการณ์ทุกอย่างเริ่มต้นที่เธอรับรู้ว่ามีสามีของเธอไปมีเมียน้อยเมื่อตอนที่ลูกคนที่ 2 ของเธอมีอายุได้ 8 เดือน เธอได้หนีไปแต่แล้วเธอก็กลับมาภายหลังจากนั้นหลายปี โดยที่เธอเล่าว่า สามีของเธอและพ่อสามีเป็นคนไปตามวิงวอนขอให้เธอกับมาเพื่ออยู่กับลูก การต่อสู้ของ "ดวง" จึงยาวนานหลายปีแต่ท้ายที่สุดก็ไม่อาจที่ต่อต้านได้ ด้วยบทบาทของความ เป็นแม่ ซึ่งระยะเวลาแห่งการต่อสู้ของดวงสามารถที่จะแยกออกเป็นช่วงแรกและช่วงหลังแห่งการต่อสู้แยกเช่นเดียวกับกรณีของ "วาส"

ช่วงแรกแห่งการต่อสู้

เมื่อ "ดวง" ไม่อาจทนได้ต่อการรับรู้ที่ว่ามีสามีไปมีเมียน้อย เธอจึงได้ขนของย้ายบ้านไปอยู่กับพี่สาวที่อยู่ชานเมือง โดยทิ้งลูกของเธอไว้กับสามี เธอเล่าว่าในช่วงปีแรกๆ เธอถูกชาวบ้านติฉินนินทาว่าเธอเป็นแม่ที่ไม่ดี ไม่มีใครมองว่าสาเหตุที่เธอต้องหนีไปแท้จริงแล้วนั้นเกิดขึ้นเพราะสามีของเธอมีเมียน้อย กระแสหลักยังคงให้ความสำคัญกับเพศชาย มองว่าสามีของเธอเป็นคนดีเลี้ยงดูลูกที่แม่ทิ้งไป แต่ไม่มีใครมองว่าเธอถูกสามีที่มีพฤติกรรมของการนอกใจเข้ากระทำต่อร่างกายของเธอ อีกทั้งการถูกตีค่า ผลิตซ้ำจากสังคมเป็นสิ่งทีเธอมองว่าไม่ยุติธรรม เกิดความไม่เท่าเทียมที่ตัวของเธอต้องถูกประเมินว่าเป็นแม่ที่ไม่ดี ทั้งๆที่ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นพ่อกลับไม่มีภรรยาอีกคนไม่ใช่เรื่องร้ายแรงทำให้เธอมองว่าผู้หญิงเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ จากสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นการแสดงถึงวาทกรรมเรื่องของความเป็นเพศที่รุนแรงและแฝงตัวอยู่ในสังคม เป็นอำนาจในมุมของเรื่องเพศที่สังคมยอมรับเรื่องของเพศให้เป็นบริบทของเพศชายซึ่งแตกต่างจากเพศหญิงที่ไม่สมควรจะต่อต้านหรือแสดงอาการขัดขืน ผู้หญิงต้อง 'เรียบร้อยเปรียบเสมือนผ้าพับไว้' ไม่ได้แย่งสามี อีกทั้งดำรงบทบาทของความ เป็นแม่ที่ดีแต่ "ดวง" ได้แสดงพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามจึงทำให้เธอถูกสังคมประณาม เป็นเพราะความไม่เท่าเทียมระหว่างชาย-หญิงยังคงดำรงอยู่ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายออกมาบอกว่าชาย-หญิงมีความเท่าเทียมกันแต่แท้จริงสิ่งที่แฝงอยู่ในเบื้องลึกของความสัมพันธ์ ชายหญิงกับถูกสังคม

แบ่งแยกบทบาทอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเพศหญิงจะมีการต่อต้าน หรือแสดงบทบาทของตนเองสักเพียงใดก็เป็นแต่เพียงรองของผู้ชาย มีอาจที่จะก้าวล้ำผู้ชายอย่างแท้จริงด้วยการที่ยังตระหนักถึง 'ความเป็นหญิง , ชีวิตครอบครัว , บทบาทของผู้หญิง ' (อมรา พงศาพิชญ์, 2548:265)

ช่วงหลังแห่งการต่อสู้

เมื่อระยะเวลาแห่งการต่อสู้ผ่านล่วงเลยไปประมาณเกือบปี "ดวง" เริ่มที่จะนึกถึงบทบาทของความเป็นแม่ เธอเล่าว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เธอคิดถึงลูกแต่ประกอบกับการกลัวที่จะถูกชาวบ้านนินทาทำให้เธอไม่อาจที่จะกลับมาอยู่กับลูก อีกทั้งเธอมองว่าลูกสาวคนเล็กของเธอคงมองว่าเธอเป็นแม่ที่ 'ไม่ดี' เนื่องจากการที่ทิ้งไป แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเธอได้กลับมาที่บ้านซึ่งทำได้เพียงแค่แอบดูและซื้อขนมให้ลูกบ้าง ซึ่งขณะนั้นลูกสาวของเธอยังไม่ทราบว่าเธอคือแม่ของเขา ประจวบเหมาะที่สามีของเธอได้ไปขอร้องให้เธอกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับเขา เธอจึงยินยอมที่จะกลับมาอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเช่นเดิม แต่สิ่งที่ขัดและแย้งที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดคือเธอเล่าว่าสามีของเธอได้ไปขอร้องให้เธอกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับเขาแต่กระนั้นเธอก็ไม่ได้บอกว่าการตลอดระยะเวลาหลายปี เขาได้ไปขอร้องเธอก็ครั้ง หากจะเป็นเพียงแค่ครั้งเดียวแล้วกับการที่เขาไปหาเธอแล้วเธอยินยอมที่จะกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับเขาแล้ว ก่อให้เกิดภัยของสิ่งที่แสดงออกมาถึงพฤติกรรมนั้นเป็นการใช้อำนาจในเรื่องของความเป็นเพศชายอย่างมาก เป็นการแสดงให้เห็นว่าการครอบแนวคิดเรื่องของการยินยอมต่อเพศชายและเรื่องของครอบครัวยังคงอยู่กับ "ดวง" มีอาจที่จะสลัดให้หลีกพ้นไปได้ แต่ความรู้สึกของเธอก็ยังคงต่อต้านเรื่องที่สามีไปมีเมียอื่น้อยเช่นเดิม เพียงแต่ด้วยระยะเวลาที่ยาวนาน จึงทำให้เธอยินยอมที่จะเริ่มลดความรุนแรงลง คล้ายกับว่าสถานการณ์ในครอบครัวเริ่มที่จะดีขึ้นเป็นลำดับ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ครอบงำยังคงอยู่กับตัวของเธอเช่นเดิม

สู่การยอมรับ

เมื่อ "ดวง" กลับมาอยู่ร่วมกับสามีเช่นเดิม แนวคิดในเรื่องของการต่อต้านเมียน้อยยังคงอยู่ แต่ด้วยการที่เธอต้องพึ่งพาเขาในบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเรื่องของเศรษฐกิจ เธอจึงเริ่มที่จะมองข้าม และยอมปล่อยให้สามีมีพฤติกรรมนำ แต่ลึกๆแล้วเธอมองว่าเธอต้องจ่ายอรรถนมี อาจที่จะยอมรับได้อย่างเต็มที่ ต่อสถานะเมียหลวง เนื่องจากบทบาทของความ เป็นแม่ทำให้เธอต้องจ่ายอรรถนมีที่เธอก็มีอาจยินยอมให้สามีของเธอ นำเมียน้อยมาที่บ้านแต่เธอก็เริ่มที่จะยอมรับต่อสถานะของตนเอง เธอมองว่าเธอไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้ใคร อีกทั้งเธอมองว่าครอบครัวทุกครอบครัวย่อมต้องประสบปัญหาเรื่อง สามีไปมีเมียอื่น้อยแทบจะเรียกได้ว่าทุกครอบครัว เธอจึงเริ่มยอมรับได้ ซึ่งกรณีของเธอมองมีความเหมือนกับกรณีที่ 1 "วาสน" ที่ต้องจ่ายอรรถนมี

ต่อสถานะดังกล่าว ถึงแม้จะเริ่มยอมรับแต่ก็มีโอกาสที่จะยินยอมให้สามีนำเมียน้อยมาอาศัยอยู่ที่บ้านร่วมกันกับเธอได้ กรอบแนวคิดเรื่องของผัวเดียวเมียเดียวนั้นยังคงอยู่ ซึ่งเป็นการเข้ากระทำของวาทกรรมที่อำนาจเองได้ครอบงำถึงพฤติกรรมแนวความคิดที่แฝงอยู่ในบริบทจากคำพูด คำบอกเล่า และเรื่องราวที่เธอได้ถ่ายทอดให้กับผู้วิจัย

การเปลี่ยนแปลงบทบาท

เมื่อสามีมีเมียน้อยบทบาทที่เพิ่มขึ้นนอกจากความเป็นแม่ หรือเมียแล้วก็คือบทบาทของการเป็นเมียหลวงที่เธอจะต้องยอมรับ แต่กระนั้นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของ "ดวง" เล่าว่าเธอถูกลดสถานะลงบทบาทของความเป็นแม่ของเธอถูกลูกของเธอมองข้าม เนื่องจากการที่เธอได้ทิ้งไป การเกิดอคติของลูกที่มีต่อตัวเธอจึงทำให้เธอมีอาจแสดงบทบาทของความ เป็นแม่ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งบทบาทของการเป็นเมียหลวงที่เพิ่มขึ้น จากกรอบแนวคิดของเรื่องผัวเดียวเมียเดียวการที่เธอยินยอมให้เธอตกอยู่ในสถานะของกรอบแนวคิด ในเรื่องของผัวเดียวหลายเมีย จึงเป็นสิ่งสังคมมองว่าเธออาจต่อต้าน เนื่องจากกรอบแนวคิดในเรื่องครอบครัวของสังคมหลักได้ถ่ายทอดแนวคิดในเรื่องของการแต่งงานซึ่งจะต้องเป็นชายหนึ่งคนและหญิงหนึ่งคน สิ่งที่ได้กระทำเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทในสิ่งที่สังคมได้เปลี่ยนผ่านมาแล้วเป็นระยะเวลาอันยาวนาน หากเมื่อเธอต้องการเปลี่ยนผ่านแนวความคิดของสังคมหลักในเรื่องของผัวเดียวเมียเดียวลูกของเธออาจทำให้เกิดการต่อต้าน เพราะพฤติกรรมของตัวผู้ถ่ายยังมีโอกาสที่จะมีความเป็นหนึ่ง ผู้ที่จะรับการถ่ายทอดอาจไม่เปิดใจที่ยอมรับ อีกทั้งการต่อต้านต่อสถานะความเป็นแม่ที่ลูกที่ต่อเธอก็ถือว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการที่ลูกจะยอมรับตัวตนของเธอ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของ "ดวง" จึงเป็นความยากลำบากอย่างยิ่งยวดที่จะทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติ เนื่องจากการต่อต้านจากหลายฝ่าย แต่กระนั้นเธอก็มองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนเป็นสิ่งที่ไม่ดี หรือผู้อื่นมองและใช้ตัดสินตัวตนของเธอ แต่แท้ที่จริงแล้วเธอกลับมองว่าสิ่งที่เกิดเป็นเรื่องภายในครอบครัวของเธอ เธอไม่เคยร้องขอให้ใครมาเห็นใจ อีกทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็เป็นเพียงเรื่องภายในครอบครัว หากสังคมหรือผู้อื่นจะไม่ยอมรับ เธอก็กล่าวว่าเธอสามารถที่ดำรงอยู่ในสังคมได้เช่นกันเพียงแค่ว่าจะไม่คำนึงต่อบริบทแวดล้อม เนื่องด้วยสามีของเธอก็ยังยินดีที่จะช่วยหาเงินเพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ อีกทั้งเธอได้อยู่กับลูก และอยู่กันอย่างปกติ เธอก็สามารถที่จะดำรงชีวิตในความสัมพันธ์สังคมนี้ได้

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ตัวเอง-สามี

อำนาจในครอบครัวตามสังคมไทย ย่อมขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้มีรายได้ หรือมีรายได้มากกว่า การศึกษา เทียบเขาเหล่านัก ใครมีสิ่งเหล่านี้สูงย่อมมีอำนาจในครอบครัว แต่ตรรกะที่ดำรงอยู่ในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับเพศชาย ด้วยคติ 'ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง' จึงทำให้เพศชายย่อมมีสถานะที่ดีกว่าเพศหญิง แต่กระนั้นลักษณะของสังคมไทยก็มีการประนีประนอมระหว่างเพศหญิงกับเพศชายเรื่อยมา (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2544:76) กระนั้นการประนีประนอมกลับไม่เกิดขึ้นกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง "ดวง" กับสามี ซึ่งการมีอยู่ในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สามีมีพฤติกรรมนำต่อตัวของเธอมากกว่าที่เธอจะกระทำต่อสามี เนื่องจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีอาจแยกจากความสัมพันธ์ในครอบครัว การที่สามีเป็นฝ่ายที่หาเลี้ยงครอบครัว จึงทำให้อำนาจของความเป็นหัวหน้าครอบครัวตกอยู่ที่เขา ส่งผลต่ออัตลักษณ์ที่ทำให้เขามองว่าการที่เขามีผู้หญิงอื่นเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากต้องการหาความสุขให้กับตนเอง "ดวง" จึงถูกพฤติกรรมนำของสามีกระทำการ 'ปิดล้อม' ต่อกรอบคิดเรื่องผัวเดียวเมียเดียว และทำให้การที่เขามีเมียน้อยไม่ใช่เรื่องแปลกเพราะสังคมไทยโดยมากผู้ชายยอมมีเมียน้อยถือเป็นเรื่องปกติวิสัย

"ก็ยอมรับนะว่าเราต้องพึ่งเค้าอยู่ ค่าใช้จ่ายในครอบครัว
หลักๆก็ต้องพึ่งพาเขาพอรู้ว่าสามีไปมี
ผู้หญิงอื่นมันก็โกรธเป็นธรรมดา ถึงตอนนั้นมันก็ยังทำใจยาก
แต่จะให้กำลังความรุนแรงตลอดก็ไม่ดี เพราะเค้าหาเงินได้มากกว่าเรา"
(สัมภาษณ์วันที่ 11 ธ.ค. 2551)

จากคำบอกเล่าของเธอทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่ได้สอดแทรกอยู่ในทุกพื้นที่ความสัมพันธ์ในสังคมโดยแสดงออกมาในรูปแบบของผู้ที่มีอำนาจในครอบครัว คล้ายกับเป็นการแสดงอำนาจของเพศชายที่กระทำต่อเพศหญิง ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมเนื่องด้วยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ หรือแม้กระทั่งที่สังคมมองว่าพื้นที่สาธารณะเป็นของเพศชาย แต่พื้นที่ส่วนตัวนั้นควรมุ่งที่เพศหญิง ดังนั้น "ดวง" จึงถูกสามีตีกรอบให้อยู่แต่เพียงพื้นที่ส่วนตัว ในเรื่องของครอบครัวโดยมีอาจได้แย้งถึงความไม่เท่าเทียมอันเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้นได้ถึงแม้ว่าในตอนแรกเธอจะต่อต้านสามีอย่างหนักโดยการหนีไปแต่สุดท้ายเธอก็มองว่าต้องพึ่งพาด้วยโดยลำพังเธอคนเดียวไม่อาจรับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวได้

ตัวเอง-ลูก

จากการเล่าเรื่องของ "ดวง" ทำให้สามารถมองเห็นถึงการที่ เธอได้ใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในกรอบของความเป็นแม่ เธอมองว่าที่ผ่านมาเธอเคยกระทำไม่ดีต่อลูก แต่กระนั้นหากลูกของเธอ จะมีความสัมพันธ์กับเพศชายเธอก็มองว่าเป็นเรื่องที่ไม่สมควร โดยบริบทที่แอบแฝงอยู่เธอ มองว่า ผู้หญิงเสียเปรียบผู้ชายอยู่ตลอด เธอจึงสร้างกรอบความคิดในเรื่องของผู้ชาย 'เลว' ให้กับลูกของเธอ การสอดแทรกทัศนคติที่ต่อต้านเพศชายจึงเป็นการครอบงำโดยการใช้อำนาจของความเป็นแม่ที่ "ดวง" ได้กระทำต่อลูกของเธอ แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในกรอบของความเป็นแม่ ที่สามารถเปลี่ยนผ่านแนวความคิดของตนเองไปสู่ลูกของตน จึงเป็นการเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์ซึ่ง ลูกของเธออาจได้รับอัตลักษณ์ในการที่มีอคติต่อความเป็นเพศ โดยเฉพาะลูกสาวแต่กระนั้นการที่ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเรื่องของความเป็นแม่ อาจทำให้ลูกของเธอเกิดการต่อต้านต่อการ เปลี่ยนผ่าน ความเชื่อ ค่านิยม ของเธอก็เป็นได้ แต่ขณะเดียวกันความสัมพันธ์เชิงอำนาจก็เป็นตัว กำหนดให้บทบาทของความเป็นแม่ย่อมสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือลูกของตน เพื่อที่ต้องการให้ ครอบครัวยังคงอยู่

ตัวเอง-เมียน้อย

เมียหลวง-เมียน้อย เป็นการผลิตซ้ำจากสังคมที่ต้องตอกย้ำถึงสถานะของเพศหญิง ที่มี สามีแล้ว แต่ตรรกะของความเป็นจริงผู้ที่เป็นเมียหลวง ย่อมมีสถานะทางสังคมที่ดีกว่าผู้ที่ได้ชื่อว่า เป็นเมียน้อย ความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นตัวกำหนดถึงลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แอบ แฝงอยู่ในทุกๆความสัมพันธ์ในสังคม "ดวง" แสดงออกถึงลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ ตัวเธอในฐานะเป็นเมียหลวง โดยการแอบติดตามสามีของเธอ เพื่อต้องการสืบทราบว่าผู้หญิงคน ใดที่เป็นเมียน้อยของสามีเธอ การติดตามส่งผลให้เธอทราบว่า สามีของเธอมีเมียน้อย เมื่อเธอ แสดงถึงความไม่พอใจ แต่ภายหลังด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ได้ครอบงำอยู่จึงทำให้เธอไม่อาจ ต่อต้านต่อสามีแต่กระนั้น ตัวของเมียน้อยเธอใช้ความเป็นเมียหลวง ที่ไม่ยินยอมให้สามีพาเมีย น้อยมาบ้าน เพื่อที่จะดำรงความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้

จากคำบอกเล่าของเธอทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สอดแทรกอยู่ในพฤติกรรม ที่แสดงออกมา ให้เห็นอำนาจที่เธอใช้จากการถูกผลิตซ้ำให้เป็นเมียหลวง โดยที่เมียน้อยย่อมไม่ได้รับ การยอมรับจากกระแสหลัก เพราะถือว่าเป็นพฤติกรรมที่อยู่นอกเหนือจากความสัมพันธ์ใน ลักษณะของผิวเดี่ยวเมียเดี่ยว

กรณีที่ 3 “จิต” กับ “พล”

การรับรู้

การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของ “พล” สามี “จิต” แสดงออกอย่างชัดเจน ทั้งการแต่งตัวที่ใช้เวลานาน การคุยโทรศัพท์ได้ร่วมชั่วโมง หรือแม้กระทั่งการพบปะสังสรรค์กับกลุ่มเพื่อน ก็มีบ่อยครั้งกว่าเดิม เธอจึงรับรู้ได้ว่าสามีของเธอต้องไปมีผู้หญิงคนอื่น การรับรู้ของเธอเริ่มต้นที่การรับรู้ด้วยตนเอง มีความคล้ายกับกรณีของ “ดวง” แต่โดยตรรกะแล้วสามีของทั้งสองคนมีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่แตกต่างกัน “จิต” สามีเธอแสดงออกอย่างชัดเจน แตกต่างจากสามีของ “ดวง” ที่มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่น้อยกว่า การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของ “พล” เปรียบเหมือนสัญลักษณ์ที่ต้องการสื่อให้ “จิต” ทราบว่าเขาเริ่มที่จะสนใจผู้หญิงอื่น ไม่เพียงแต่เป็นการ

การต่อต้านชัดเจน

“จิต” ใช้ตรรกะของความเป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายเข้ามาเป็นเครื่องมือยืนยันถึงสิทธิ์ในการต่อต้านถึงการที่สามีมีเมียคนอื่น แต่กระนั้นเธอก็ได้กระทำการ ‘ปิดล้อม’ ตนเองออกจากสังคมกระแสหลัก ที่ใช้กฎหมายเข้ามาเป็นตัวตัดสินให้เกิดการหย่าร้างกันระหว่างสามีได้ แต่กระนั้นเธอก็กลับมิได้ยินยอมจดทะเบียนหย่ากับสามี แต่ใช้กรอบคิดของตนเองที่มองว่าเรื่องเมียน้อยเป็นเรื่องที่ผู้ชายโดยมากในสังคมยอมมี เธอได้เผยความคิดเห็นที่ต่างจากกระแสหลักที่ว่าเธอไม่ยินยอมที่จะหย่าให้กับสามี เธอเล่าว่า เธอยังมีครอบครัว มีลูก โดยใช้แนวคิดของเพศหญิงที่เป็นแม่

ระยะเวลาแห่งการต่อต้าน

เธอไม่เคยยอมรับต่อสถานะเมียหลวงที่เธอต้องเป็นมาตลอดจนกระทั่งถึงวันที่สามีของเธอเสียชีวิตลง เธอมองว่าผู้หญิงทุกคนไม่สามารถที่จะยอมรับต่อสถานะที่โดนสังคมผลิตซ้ำ หรือสามีมอบให้ ระยะเวลาแห่งการต่อสู้ของ “จิต” จึงดำเนินอยู่ตลอดเวลาแห่งการต่อต้านอยู่ของสามี เนื่องจากสามีของเธอไม่ได้มีเมียน้อยเพียงคนเดียวแต่เมื่อเขา ได้ออกไปพบปะเพื่อน และได้ไปเจอผู้หญิงที่ถูกใจเขา ก็จะมีผู้หญิงคนใหม่ทันที แต่กระนั้น เธอก็ไม่อาจที่จะใช้กำลังความรุนแรงได้เพียงเพราะเธอต้องพึ่งพาเขา อยู่ในลักษณะของผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวเพียงเพราะเธอไม่ได้ทำงาน

สู่การยอมรับ

“จิต”เล่าว่า เธอต้องยอมรับต่อสถานะเมียหลวง เป็นเพราะสามีของเธอไม่ได้ละเลยความรับผิดชอบต่อครอบครัว ถึงแม้ภายใต้จิตใจของเธอ จำต้องจำใจยอมรับต่อสถานะดังกล่าว อีกทั้งการที่เธอต้องพึ่งพาสามีจึงทำให้เธอไม่อาจขัดขืนเขาได้ เพราะสามีของเธอถือว่าเขาเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวจึงทำให้เธอต้อง ดำรงสถานะ ‘ข้างเท่าหลัง’

“มีคนมาเล่าให้ฟังเหมือนกันว่า ผัวป่าคิดยังไง
มันก็บอกว่า แค่ว่าความสุขเล็กๆน้อยๆ ไม่ได้จริงจัง
ป่าก็เลยปล่อยไป แต่ก็ใช้ว่าจะรับได้ซะทีเดียวหรอกนะ
ทุกวันนี้ก็แยกห้องกันนอนป่าก็นอนกับลูก “(สัมภาษณ์วันที่15ธ.ค.2551)

“จิต”มองว่ายิ่งเธอใช้ความรุนแรงในการต่อต้านสามี จะทำให้สามียิ่งเกิดความเบื่อหน่าย ส่งผลให้สามีของเธอจะไม่ยอมรับผิดชอบครอบครัว เธอจึงกระทำเพียงแค่นอนบนสามี และเธอมองว่าความรุนแรงมีอาจช่วยแก้ไขพฤติกรรมของสามีได้ การยอมรับจึงเป็นหนทางที่เธอเลือก และเห็นว่าดีที่สุด เพราะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ได้ให้อิทธิพลต่อตัวของสามีเธอจึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงอิทธิพลที่สามีมีต่อตัวของเธอ

การเปลี่ยนแปลงบทบาท

การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ “จิต” แตกต่างจาก ทั้งกรณีของ “วาส” และ “ดวง” ทั้งสองกรณีจะสร้างกรอบความคิดในเรื่องของการต่อต้านเพศชายเปลี่ยนถ่ายมาสู่ลูกสาว แต่ “จิต” กลับเลือกที่จะปกปิด ไม่ยินยอมให้ลูกของเธอรับทราบต่อสถานะที่เปลี่ยนแปลงของเธอ ด้วยเธอกลัวว่าลูกของเธอกำลังอยู่ในวัยเรียน จึงไม่อยากจะทำให้ลูกเกิดความไม่สบายใจ แสดงให้เห็นว่า เธอยังคงถูกครอบงำจากแนวคิดเรื่องครอบครัวครอบงำ ต้องการที่จะปกปิดถึงพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่นอกเหนือจากกรอบของกฎหมายและสังคมหลักในเรื่องของผัวเดียวเมียเดียว

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ตัวเอง-สามี

เธอใช้อำนาจของความเป็นครอบครัวพยายามทำให้สามีรู้สึกผิด โดยการใช้คำพูดว่าสิ่งที่เขากระทำเป็นสิ่งไม่ดี ทำลายครอบครัว แต่เธอก็มีอาจแยกความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสามีออกจากตัวเธอได้ อันมาจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ รายได้ของครอบครัวมาจากเงินเดือนของสามี จึงทำให้เธอมีอาจที่จะเลิกร่างกับสามีได้ สัญลักษณ์ที่แฝงออกมาจากความสัมพันธ์สามีภรรยาของ "จิต" กับสามี รูปแบบของความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้นแสดงออกมาให้เห็นว่าเพศหญิงต้องพึ่งพาเพศชาย จึงทำให้มีอาจชัดเจนได้

"ยังไงก็ต้องพึ่งเค้า เรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัว เพราะไม่ได้ทำงาน

เราก็ต้องยอมรับว่าเราอยู่ได้เพราะเค้า ลูกได้เรียนหนังสือ

ถึงจะรู้ว่าต้องพึ่งพา แต่พอรู้ว่าเขานอกใจเรา มันก็รู้สึกแย่นะ"

(สัมภาษณ์วันที่ 17 ธ.ค. 2551)

อำนาจในครอบครัวไทย หากมองตามตรรกะที่เป็นอยู่เพศชายย่อมได้เปรียบเนื่องจากชายดีกว่า โดยมากเพศชายจะเป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัว แต่สังคมไทยก็ยอมรับการประนีประนอมซึ่งกันและกันระหว่างชายหญิง แต่ยอมรับขึ้นอยู่กับสามีภรรยาใครเป็นคนหาเลี้ยงครอบครัว ใครมีรายได้มากกว่า เพื่อกเขาเหล้ากอเป็นใคร สิ่งเหล่านี้ช่วยเอื้ออำนวยต่อการมีอำนาจในครอบครัว (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2544: 76) ข้อจำกัดของ "จิต" อันเป็นฝ่ายที่ต้องคอยพึ่งพาทางการเงินจากสามีส่งผลให้สามีของเธอมองว่าในเมื่อเขาเป็นคนหาเลี้ยงครอบครัว เขาย่อมมีสิทธิ์ที่จะหาความสุขใส่ตัวบ้าง การที่เธอไม่ได้มีอาชีพ ไม่ได้มีรายได้เป็นของตนเองจึงเป็นเสมือนการที่ตัวเธอถูกสามี 'ปิดล้อม' จากกรอบสังคมภายนอก ถึงความสัมพันธ์ในเรื่องของเมียน้อย โดยทำให้กลายเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นเรื่องธรรมดาของผู้ชาย แต่กระนั้นเขามีเคยปฏิบัติต่อความรับผิดชอบต่อครอบครัวการที่สามีของเธอมีพฤติกรรมจากการใช้ความเป็นหัวหน้าครอบครัวมาทำให้ความคิดเรื่องความเป็นผัวเดียวเมียเดียวของ "จิต" ต้องถูกเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างตัวเองกับสามีจึงเป็นไปในลักษณะของการที่เธอถูกครอบงำจากอำนาจของความเป็นหัวหน้าครอบครัวของสามี

ตัวเอง-ลูก

เธอพยายามที่จะปิดบัง ไม่ให้ลูกรับรู้ถึงสิ่งที่เกิดระหว่างเธอกับสามี เป็นการให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในรูปแบบที่มีเป้าหมาย เธอจึงเกิดการตัดสินใจที่พยายามปิดทับ เรื่องเมียน้อยของสามีเธอ อันเป็นสาเหตุให้เธอกับเขาต้องมีปากเสียงทะเลาะเบาะแว้งกัน การพยายามหลีกเลี่ยงที่จะมีปากเสียงระหว่างกันต่อหน้าลูก จึงเป็นเป็นสิ่งที่ "จิต" ได้พยายามกระทำเพื่อให้ครอบครัวของเธอดำรงอยู่ แต่อำนาจมีอาจครอบงำได้ทุกอย่าง ลูกของเธอรับรู้ได้ว่าพ่อได้มีเมียน้อย เธอจึงใช้กรอบคิดเรื่องของเวรกรรมมาบอกกับลูกของเธอ

“ชาติที่แล้วแม่คงทำเวรกรรมไว้ พ่อถึงเป็นแบบนี้
เราเป็นลูกก็ไม่ต้องไปใส่ใจนะพ่อจะเป็นยังไง
จะไปว่าเค้าก็ไม่ดี เดี่ยวบาปเราเป็นลูกตั้งใจเรียนก็พอแล้ว”
(สัมภาษณ์วันที่ 17 ธ.ค. 2551)

การนำกรอบคิดของศาสนาพุทธในบริบทเรื่องเวรกรรมเข้ามาสอดแทรกผ่านความเป็นแม่ของ "จิต" ส่งผลให้ลูกของเธอมีอาจต่อต้านชัดเจนขึ้นได้ ถึงแม้จะรับทราบว่ามีเมียน้อยเนื่องด้วยองค์ความรู้ ในเรื่องของเวรกรรมเป็นสิ่งที่ถูกความสัมพันธ์เชิงอำนาจเข้าครอบคลุมนั้นที่ในสังคมไทย เป็นระยะเวลายาวนาน การใช้กรอบของศาสนาของจึงทำให้คนเรามองว่าทุกอย่างประกอบด้วยเรื่องของผล

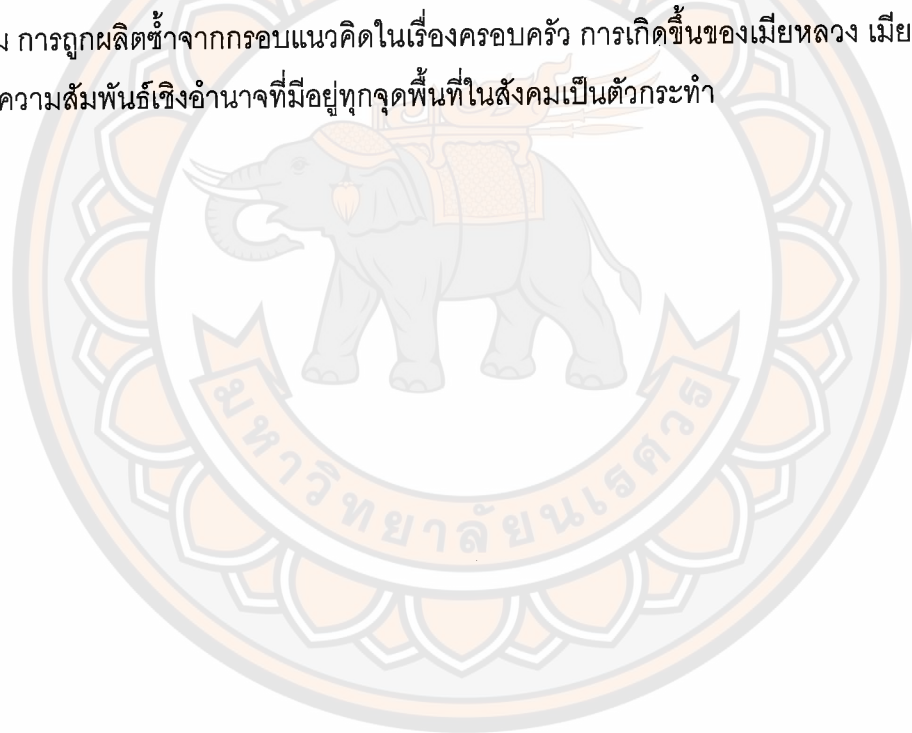
ตัวเอง-เมียน้อย

การที่เธอเป็นเมียหลวงเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงสถานะทางสังคมที่สูงกว่า เธอจึงใช้อำนาจที่มีสืบค้นว่าเมียน้อยสามีเป็นใคร แต่กระนั้นสามีของเธอไม่ได้มีเมียน้อยเพียงคนเดียว เมื่อเธอสืบทราบมาว่าตอนนี้เมียน้อยของสามีเธอคือใคร เธอก็จะใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสถานะของการเป็นเมียหลวง ไปพูดคุยกับผู้หญิงเหล่านั้น มีทั้งการพูดจาดี ไปจนถึงการใช้วาจาที่หยาบคาย

“ตอนแรกก็แอบตามผิวไปว่ามันไปไหน ที่นี้ไปเจอมันอยู่กับผู้หญิง
นั่งกินข้าวมังละ ร้องเพลงมังละ ตอนแรกๆก็พูดจาดูๆกับอ๊ัพพวกนั้น
ว่าน่าตาก็ดี ทำไมไม่หาคนอื่นมาอยู่กับผิวบ้างทำไมไปจนถึงการดำ
มิงไม่มีปัญหาหาผิวแล้วรีไรงกูบอกว่าอย่ามายุ่งกะผิวกู”
(สัมภาษณ์วันที่ 17 ธ.ค. 2551)

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของ "จิต" กับเมียน้อยจึงเป็นไปในลักษณะของการผลิตซ้ำทางภาษา การที่เธออยู่ในสถานะเมียหลวงเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันได้เป็นอย่างดีถึงสถานะที่เหนือกว่าของเธอ ถึงแม้ว่าเธอจะรู้ว่าสามีของเธอมีเมียน้อยเป็นใครบ้าง มีกี่คน แต่เธอก็ไม่เคยใช้กำลัง ความรุนแรงเข้าตัดสินปัญหาจะกระทำก็เพียงการใช้คำพูด เท่านั้น

ตรรกะแห่งความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้เป็นอย่างดีต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เมียหลวงมีต่อเมียน้อย คือการที่เธอไม่ยอมรับถึงตัวตนของเมียน้อยของสามี ถึงแม้ภายหลังเธอเริ่มเบื่อกับที่จะต้องคอยไล่ตามสามี เพื่อจับให้ได้ว่าเขาอยู่กับใคร ผู้หญิงคนไหน จึงทำให้เธอเลิกพฤติกรรมดังกล่าว แต่ตรรกะที่ดำรงอยู่นั้นเธอไม่เคยที่จะยอมรับต่อการที่สามีของเธอมีเมียน้อยได้ จนกระทั่งสามีของเธอเสียชีวิต เธอมองว่าเมียน้อยของสามีเธอเป็นผู้หญิงประเภทที่เห็นแก่เงิน เป็นผู้หญิง 'ไม่ดี' ทำลายชีวิตครอบครัวเธอ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเกิดขึ้นได้ทันทีที่เกิดความไม่เท่าเทียม การถูกผลิตซ้ำจากกรอบแนวคิดในเรื่องครอบครัว การเกิดขึ้นของเมียหลวง เมียน้อย จึงเป็นสิ่งที่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีอยู่ทุกจุดพื้นที่ในสังคมเป็นตัวกระทำ

สิ่งที่ค้นพบจากการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าในเรื่อง "เมื่อยหลวง : ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลังสมัยใหม่" เป็นการมุ่งสู่การศึกษาในเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลังสมัยใหม่ ที่มองเรื่องอำนาจมิใช่แต่เพียง รัฐ หรือ สถาบันใดๆ แต่เป็นการชี้ช่องทางให้เห็นถึงการครอบงำจากอำนาจที่มีได้มาจากเพียงแค่การกระทำของรัฐ แต่เป็นการสอดแทรกถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มาจากทุกพื้นที่ของความสัมพันธ์ในสังคม การวิจัยโดยเลือกที่จะให้กลุ่มกรณีศึกษาเป็นกลุ่มเมื่อยหลวงจึงเป็นการมุ่งศึกษาถึงสิ่งที่แตกต่าง โดยมองว่าอำนาจ นั้นมีภาคปฏิบัติการ มุ่งที่ตัวของมนุษย์หรือเข้ากระทำที่ร่างกายของมนุษย์อย่างเช่นที่กรณีศึกษากลุ่มเมื่อยหลวงถูกกระทำ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเรื่องของวาทกรรมในการผลิตความหมายเกี่ยวกับความจริงในเรื่องต่างๆจึงเป็นการผลิตชุดความรู้ กฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติทางสังคมนอกจากนั้นยังรวมถึงการมีสถาบันทางสังคมและปฏิบัติการทางสังคมที่ต่อเนื่องจากความรู้ที่นั่นด้วย วาทกรรมทำให้คนนิยามตนเองตามความรู้ที่ถูกผลิตขึ้น (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2542: 51 อ้างใน สุภาวดี จันทวานิช, 2551) การที่มนุษย์เรานิยามตนเองตามความรู้ที่ถูกผลิตขึ้นโดยมีอาจที่รับรู้ถึงตัวตนอันแท้จริงแห่งตนได้ จึงทำให้การศึกษา กลุ่มเมื่อยหลวงเป็นการมองถึงความคิดที่ถูกกดทับและเป็นการรื้อประกอบสร้างวาทกรรมให้เห็นถึงอัตลักษณ์อันแตกต่าง ที่มีได้มีอัตลักษณ์จากความรู้ที่ถูกผลิตขึ้นทางสังคม แต่กลับมีการต่อต้านขัดแย้งถึงกระแสหลัก ที่มุ่งให้มีการปฏิบัติตามชุดความรู้ที่ผลิตออกมาในสังคมหลักแต่เมื่อได้ทำการศึกษากลุ่มเมื่อยหลวงแล้วทำให้ได้ความประจักษ์ในการเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยสิ่งที่ได้จากการทำวิจัยคือทำให้ค้นพบ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ได้กระทำต่อตัวของเมื่อยหลวง ซึ่งมีลักษณะของการแสดงออกมาถึงพัฒนาการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

เริ่มแรกของพัฒนาการของเมื่อยหลวงเริ่มต้นที่การรับรู้ โดยที่กรณีศึกษาที่ 1 นั้นมีความแตกต่างจากกรณีศึกษาที่ 2,3 การรับรู้ของกรณีศึกษาที่ 1 "วาส" กับ "หมู" เป็นการที่เธอรับรู้ผ่านคำบอกเล่าของผู้อื่นก่อนเป็นลำดับแรกจึงตามมาด้วย เธอรับรู้ได้เองถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของสามีแล้วจึงมาบรรจบที่หลังจากที่เธอรับรู้แล้วว่า "หมู" ไปมีเมียน้อยเธอก็จึงแสดงพฤติกรรมของการใช้อำนาจที่รุนแรงกระทำต่อเขาเพื่อให้เขายอมรับ จึงทำให้ "วาส" บทสรุปของกรณีที่ 1 เริ่มจากการรับรู้ด้วยบุคคลภายนอกก่อนแล้วจึงมารับรู้จากการบอกกล่าวของสามีภายหลัง สำหรับกรณีที่ 2,3 คือ กรณีของ "ดวง" กับ "เงิน" และ "จิต" กับ "พล" เริ่มต้นการรับรู้ที่มีความคล้ายกัน ในตัวของตรรกะ เนื่องจากทั้ง 2 กรณี เริ่มการรับรู้ด้วยตัวเองผ่านอัตลักษณ์ที่ เปลี่ยนแปลงของสามีของตน นั่นก็คือ "เงิน" กับ "พล" โดยที่สามีของทั้ง 2 กรณี เป็นฝ่ายเลือกที่จะไม่บอกกล่าวว่าตนเองไปมีเมียน้อยซึ่งแตกต่างกับ กรณีของ "วาส" จนกระทั่งทั้ง "ดวง" และ "จิต" ได้เห็นว่ามีของตนอยู่กับผู้หญิงอื่น ซึ่งผิดปกติวิสัยของคนรู้จักกันธรรมดา จึงเป็นเหตุให้สามีของกรณีศึกษาที่ 2,3 ต้องยอมรับว่าตนเองไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น

หลังจากที่กรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี ได้รับรู้ว่ามีของตนมีเมียน้อยจึงนำไปสู่การเกิดการต่อต้านต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ทั้งการต่อต้านที่ตัวของสามีเองและเมียน้อย กรณีศึกษาที่ 1 “วาส” ใช้ความรุนแรงต่อสามี เป็นการใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในฐานะของการเป็นภรรยาเข้ากระทำที่ร่างกายของสามีเธอ ทั้งการด่าทอ เตะ ต่อย ดี ในกรณีที่ 2 “ดวง” มีความเหมือนกับ “วาส” ที่มุ่งใช้ความรุนแรงรวมเข้ากับโทษะ โดยใช้การแทงสามี กรณีที่ 3 “จิต” เป็นกรณีศึกษาที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากทั้ง กรณีศึกษาที่ 1, 2 ที่ใช้ความรุนแรง “จิต” กลับเลือกที่จะไม่ใช้ความรุนแรง แต่ก็เกิดการต่อต้าน ใช้การแสดงออกทางสีหน้า แววตา และท่าทางเป็นสัญลักษณ์ของความไม่พึงพอใจ

แทนการเลือกที่จะกำลัง อีกทั้งยุติความสัมพันธ์ทางเพศของตนกับสามี ในการใช้วิธี แยกห้องนอน เมื่อมีการต่อต้านเกิดขึ้นระยะเวลาแห่งการต่อสู้จึงเกิดขึ้นตามมาโดยที่กรณีของ “วาส” กับ “หมู” ใช้ระยะเวลาในการต่อสู้น้อยกว่ากรณีอื่น อาจเป็นเพราะการที่ “หมู” ยินยอมเล่าถึงสาเหตุอันแท้จริงที่ทำให้เขาต้องไปมีเมียน้อย ต่างจากกรณีของ “ดวง” และ “จิต” ที่สามีไม่ยอมรับจนกระทั่ง “ดวง” และ “จิต” ต้องเผชิญหน้า และพบเห็นด้วยตนเอง สำหรับกรณีของ “จิต” ถือได้ว่าเป็นระยะเวลาแห่งการต่อสู้ยาวนานที่สุด จากทั้ง 3 กรณีศึกษา ด้วยการใช้การที่เลือกที่จะหนี และทิ้งลูกไว้ อีกทั้งการเกรงกลัวต่อกระแสของสังคมที่จะทำการตอกย้ำถึงสถานะของเธอและบทบาทความเป็นแม่ที่เธอละทิ้งไป

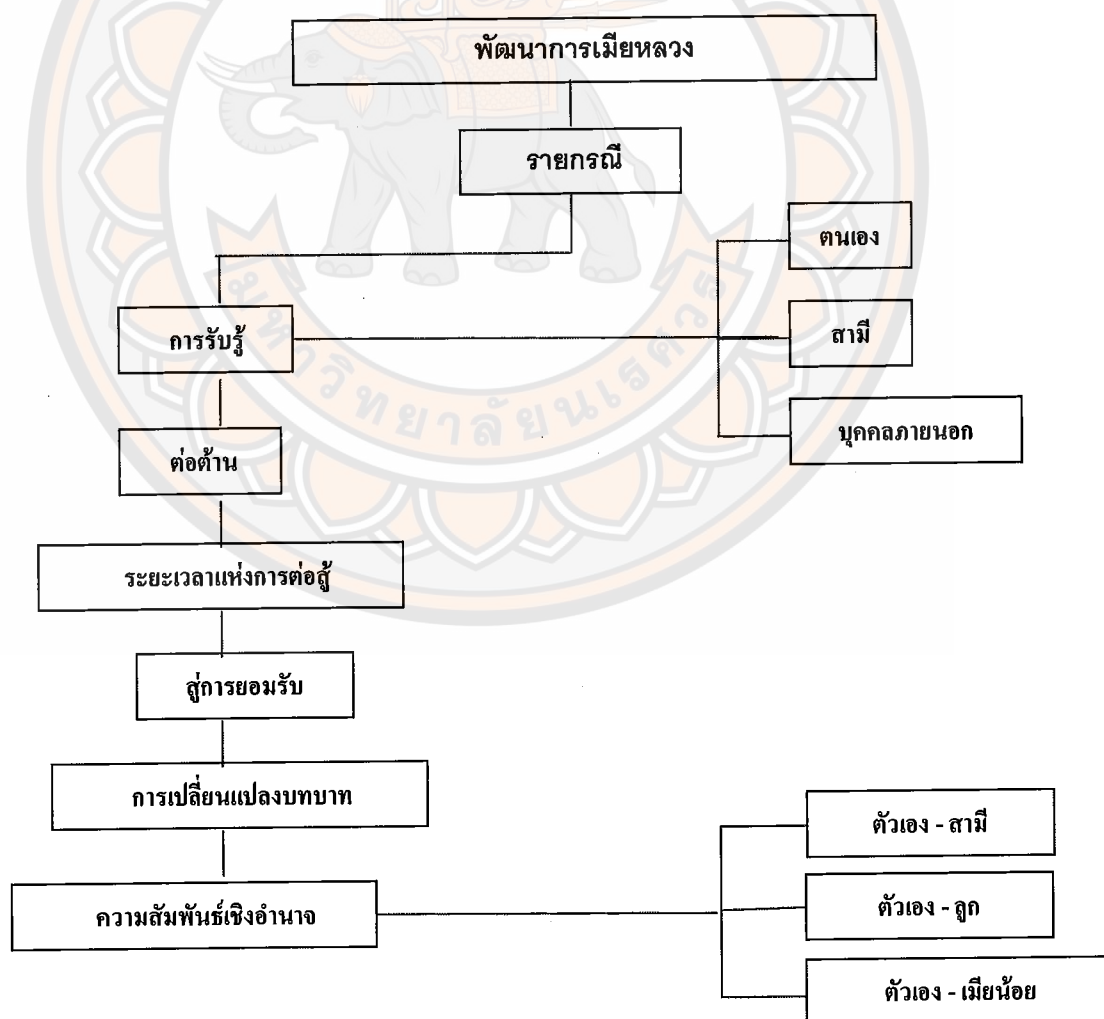
เมื่อระยะเวลาแห่งการต่อสู้ ได้สิ้นสุดลงการเข้ามาแทนที่ของการยอมรับต่อสถานะเมียหลวงของทั้ง 3 กรณีจึงเกิดขึ้น โดยที่มุ่งสู่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีสามีเป็นตัวขับเคลื่อนและช่วยเหลือครอบครัว อีกทั้งจากการผลิตชุดความรู้ในเรื่องของวาทกรรมความเป็นแม่ และครอบครัวมีอยู่ในอัตลักษณ์ของพวกเธอเป็นเหตุให้พวกเธอมีโอกาส หย่าร้างกับสามีของพวกเขาได้

จากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นตัวจุดและรั้งมิให้พวกเธอเลือกทางเดินตามสังคมหลัก กรอบแนวคิดเรื่องการหย่าร้างจึงมีอาจส่งผลให้พวกเธอประพฤติปฏิบัติตาม แต่เลือกที่จะขัดและแย้งโดยการดำรงสถานะของความเป็นเมียหลวงให้คงอยู่ จึงเป็นเหตุนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบทบาทที่จากเดิมทั้ง 3 กรณี มีเพียงบทบาทของความเป็นแม่ ภรรยา แต่ต้องเพิ่มสถานะของเมียหลวงจึงทำให้เกิดการรื้อประกอบสร้างทางสังคมที่มุ่งเน้นในกระแสผู้เดียวเมียเดียว การมีอยู่ของเมียหลวงจึงเป็นการชี้ช่องให้เห็นว่าแท้ที่จริงแล้วอำนาจมิสามารถที่ครอบงำทุกสิ่งตามปรารถนาแต่ก็มีการต่อต้านเกิดขึ้นตามมาด้วย

การรับรู้ ต่อต้าน ระยะเวลาแห่งการต่อต้าน สู่การยอมรับ การเปลี่ยนแปลงบทบาท เป็นพัฒนาการของเมียหลวงที่ท้ายที่สุดแล้วเปิดเผยถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่ได้ผสมผสานอยู่ในทุกขั้นตอนของการเปิดเผยถึงพัฒนาการของเมียหลวง ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้นย่อมมุ่งกระทำที่ตัวของเมียหลวงเองต่อสามี การกระทำที่ตัวของเมียหลวงต่อลูก และสุดท้ายที่การกระทำที่ตัวของเมียหลวงกับเมียน้อย ซึ่งกรณีศึกษาที่ 1, 2, 3 นั้นมีความคล้ายคลึงกันตรงที่ได้ใช้

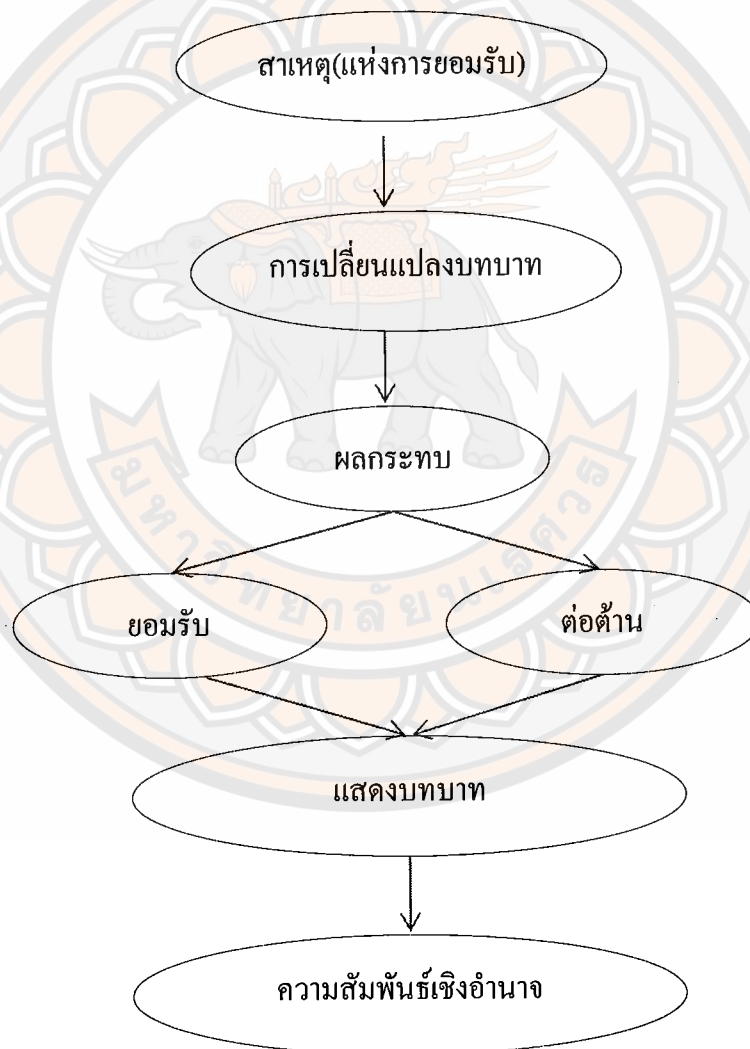
ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ตนเองมีอยู่ในฐานะของเมียหลวง ซึ่งมีสถานะที่สูงกว่าเมียน้อยทางสังคมไม่ยินยอมให้สามีนำเมียน้อยมาอยู่ร่วมบ้านเดียวกัน โดยมุ่งการใช้อำนาจตามกฎหมายคือการที่ตนเองเป็นภรรยาที่จดทะเบียนสมรส จึงส่งผลต่อการใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับสามีในเรื่องของข้อตกลงร่วมกันในเรื่องของการดูแลครอบครัว รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายทางเศรษฐกิจ แต่กระนั้นสิ่งที่แตกต่างในเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้นย่อมมี กรณีที่ 1,2 ได้ใช้ความเป็นแม่ในการกำหนดเรื่องของการต่อต้านความเป็นเพศชายให้กับลูกสาวของตนเอง โดยมองว่าผู้ชายนั้นเอาไร้เอาเปรียบ ชอบใช้อำนาจในความเป็นหัวหน้าครอบครัวทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกับผู้หญิง อีกทั้งยังกำหนดให้ลูกมีอาชีพที่สานสัมพันธ์กับผู้ชายในลักษณะของการคบหาได้ มุ่งเน้นที่เรื่องของกรอบในเรื่องการศึกษา ซึ่งเป็นภาคปฏิบัติการของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการ 'ปิดล้อม' ตัวของตัวเอง แต่สำหรับกรณีที่ 3 "จิต" กลับเลือกที่จะปกปิดถึงพฤติกรรมกรรมมีเมียน้อยของผู้ที่เป็นพ่อต่อลูกของตนเพื่อดำรงกรอบของครอบครัวในคงอยู่ ซึ่งสามารถนำมาแสดงเป็นแผนภาพที่ 1 ลำดับพัฒนาการของเมียหลวงได้ดังต่อไปนี้

๗๘ กรณีสอง แผนภาพ

จากผลที่ได้รับทำให้เห็นถึงพัฒนาการของเมื่อยหลวงผ่านจากการสื่อความในการสัมภาษณ์จากกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี เป็นการแสดงให้เห็นถึงตัวตนแห่งอำนาจอันแท้จริงที่มีใช่จากการอธิบายตามหลักของสังคมหลัก โดยมุ่งศึกษาที่ภาคปฏิบัติการเชิงอำนาจที่มองในส่วนปลายสุดของอำนาจ นั่นคือการที่อำนาจเข้ากระทำต่อร่างกายของมนุษย์ จากการเปิดเผยถึงตัวตนของกลุ่มผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นเมื่อยหลวง

เมื่อทราบถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจจากพัฒนาการของเมื่อยหลวง จึงเกิดเป็นบทสรุปของการวิจัยในครั้งนี้ ได้ว่าประกอบไปด้วย สาเหตุ(แห่งการยอมรับ) การเปลี่ยนแปลงบทบาท ผลกระทบ การแสดงบทบาท ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ สามารถอธิบายโดยแผนภาพที่ 2 ได้ดังนี้

สาเหตุ(แห่งการยอมรับ)

การที่สังคมหลักให้ความสำคัญต่ออำนาจในเพศชายมากกว่าเพศหญิง ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือแม้แต่อำนาจในการเป็นหัวหน้าครอบครัว การที่ผู้ชายมีเมียน้อยจึงถูกทำให้มองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย และกฎหมายไม่อาจควบคุม จึงทำให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายที่ถูกผู้ชายเข้ากระทำแต่ก็มี อาจเรียกร้องหรือต่อต้าน อีกทั้งการที่ผู้หญิงถูกถ่ายทอดกรอบแนวคิดให้ต้องเป็นฝ่ายที่พึงพิงผู้ชาย เนื่องจากเป็นเพศที่อ่อนแอต้องให้ผู้ชายปกป้อง จึงทำให้มีอาจที่จะออกนอกกรอบที่สังคมกำหนดไว้ได้ รวมทั้งการที่กลุ่มของเมียหลวงยังดำรงชีวิตได้อย่างปกติสามัญในสังคมและการที่มีค่านิยมว่าไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่น จึงทำให้เป็นสาเหตุแห่งการยอมรับถึงสถานะที่แตกต่างความเป็นผู้เดียวเมียเดียว

การเปลี่ยนแปลงบทบาท

เมื่อเกิดแนวคิดที่ว่าสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม และไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมถึงแม้ว่าจะเป็นการเพิกเฉยต่อกฎข้อบังคับทางกระแสหลักของผู้หญิงที่สามีไปเมียน้อยก็ ยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการผลิตวาทกรรมในเรื่องของเมียหลวง ที่สังคมเป็นตัวสร้างขึ้น เพื่อตีตราว่าพวกเธออยู่ในสถานะของพฤติกรรมที่นอกเหนือจากการยอมรับของสังคม แต่แท้จริง แล้วการสอดประสานตัวตนระหว่างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจหรือกรอบแนวคิดหลักในเรื่องของ ครอบครัว การแต่งงาน ความเป็นแม่ กลับเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ที่ต้องอยู่ในสถานะของเมียหลวงจำต้อง เปลี่ยนแปลงบทบาทเพื่อดำรงกรอบแนวคิดเหล่านั้นให้คงอยู่

ผลกระทบ

สิ่งที่สะท้อนกลับมายังตัวของเมียหลวงนั้นคือการเกิดขึ้นของยอมรับและการต่อต้าน ภายในบริบทของเมียหลวงซึ่งการยอมรับและการต่อต้าน ยังคงดำรงอยู่ในตัวของเมียหลวงพ ผ่านทางอัตลักษณ์ที่แสดงออกมา อาทิ การยอมรับต่อสถานะเมียหลวงของตน ยอมรับว่าสามีของตนมีเมียน้อย หรือยอมรับว่าตนเองต้องพึ่งพาสามีทำให้ไม่สามารถที่จะหย่าร้างกับสามีได้ ส่วน การต่อต้านนั้นคือ การต่อต้านถึงตัวของเมียน้อย ก่อให้เกิดการอคติโดยมองว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ต้องการเงิน หรือการต่อต้านตัวของสามีในการที่ไม่ยอมรับมีเพศสัมพันธ์ด้วย ดังนั้นการต่อต้าน และการยอมรับจึงดำรงอยู่ควบคู่กันไปกับตัวของเมียหลวงโดยที่มีอาจแยกออกจากกันได้

แสดงบทบาท

การคงอยู่ของบทบาทต่างๆที่ดำรงอยู่ในตัวของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นเมียหลวงยังคงแสดงออกมาผ่านทางอัตลักษณ์ของพวกเธอทั้งบทบาทของความเป็นแม่ มีความต้องการให้ครอบครัวของตนยังคงอยู่ มีสมาชิกอย่างพร้อมเพียงโดยมาจากค่านิยมที่ยึดจากวาทกรรมในพื้นที่ทางสังคมในเรื่องของความอบอุ่นในครอบครัวที่มองว่าจะต้องประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก มีสมาชิกภายในครอบครัวที่ครบถ้วนไม่ขาดพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งไปเพราะจะทำให้อีกฝ่ายเกิดความเครียดที่ต้องรับภาระซึ่งการดำรงครอบครัวในจินตภาพตามประเพณีของครอบครัว (อลิซาเบธ เบคเกอร์-แฮม แบลโดย วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2550 : 2) อาจทำให้เกิดความขัดและแย้งจากสภาพที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดการต้องทำใจยอมรับสภาพที่ตนเองต้องดำรงอยู่ในฐานะของแม่ที่มีบทบาทของการเป็นภรรยาคนหนึ่งที่สามีมีภรรยาหลายคน นอกจากการต้องการให้ครอบครัวดำเนินต่อไปแล้ว บทบาทของแม่ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อลูกก็เป็นสิ่งเร้าให้ต้องอดทน หรือแม้แต่บทบาทของการเป็นภรรยาก็ย่อมต้องปรนนิบัติสามี ดังนั้นผู้หญิงที่ยอมรับสถานะแห่งเมียหลวงจึงต้องแสดงออกถึงบทบาทของการเป็นแม่ ภรรยา และต้องรักษาความเป็นเมียหลวงไปด้วยพร้อมๆกัน

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

วาทกรรมที่ความสัมพันธ์ในสังคมเป็นตัวกำหนดขึ้นเป็นเครื่องชี้วัดว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้นมีอาจแยกตัวออกจากความสัมพันธ์ใดๆในสังคมได้ วาทกรรมในสังคมหลักเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมเพศของมนุษย์ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง จึงจะเป็นการปฏิบัติตาม แต่กระนั้น พฤติกรรมของมนุษย์ก็มิอาจที่จะใช้ความเป็นกระแสหลักมาอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่มีอยู่ได้ทั้งหมด ดังนั้น การที่เมียหลวงผู้ซึ่งดำรงถึงแนวคิดผัวเดียวหลายเมียอันมีความต่างจากสังคมหลักที่มุ่งถึงความ เป็นผัวเดียวเมียเดียว เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจมิอาจที่จะมีผลกระทบถึงพฤติกรรมที่นอกเหนือจากกระแสหลักได้เพียงพอต้องยึดถือตามหลักของสังคม

บทที่ 5
ข้อพิสูจน์ : วัตถุประสงค์

บทสรุป

ความปรารถนาแห่งความสัมพันธ์ทางเพศ ย่อมเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ภายใต้จิตห้วงสำนึกของมนุษย์เมื่อถึงวัยเจริญพันธุ์ ความต้องการทางเพศ และการตอบสนองทางเพศซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการตามแรงขับพื้นฐานของร่างกายและอารมณ์ที่ละเอียดอ่อน (นามแฝง J.Punch, 2543 : 54)ซึ่งมิได้หมายเพียงเพื่อต้องการทายาทสืบทอด เพียงอย่างเดียวแต่อาจเพื่อสนองตอบสิ่งที่ร่างกายมนุษย์ต้องการ ความสุขในเพศรสจึงเป็นเสมือนสิ่งที่เป็นเครื่องมือหาความสุขอย่างหนึ่งของคนเราที่นอกจากความสุขในด้านอื่น ความสุขทางเพศสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งที่แท้จริงแล้วร่างกายของมนุษย์ย่อมต้องการโดยพื้นฐานทางร่างกาย

แม้ว่าความสัมพันธ์ทางเพศจะเป็นความต้องการโดยพื้นฐานแต่ก็ถูกทำให้กลายเป็นสิ่งที่มีกรอบความคิดมาครอบงำ 'ปิดล้อม' ให้ต้องมีความสัมพันธ์เฉพาะกับคู่ครองของตนเพียงคนเดียว มิอาจให้มีความความสัมพันธ์นอกเหนือจากคู่ครองของตน กรอบทางด้านศาสนา การแต่งงาน แนวคิดผิวเดียวเมียเดียวโดยผ่านมิติของครอบครัวเป็นตัวสอดประสานให้ความสัมพันธ์ทางเพศและกรอบคิดหลักต่างๆเหล่านั้นต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกัน โดยมีกฎหมายเข้ามาควบคุมป้องกันสิ่งที่ผิดแปลก แต่บริบทที่ถูกเคลื่อนไ้วจากกรอบเรื่อง ครอบครัว แต่งงาน กฎหมาย กับมีสิ่งที่ถูกซุกซ่อนอยู่เบื้องใต้นั้น คือ อานาจอันแตกต่าง ความขัดแย้ง ภายใต้กรอบคิดของสังคมที่มองว่าเพศชายมีอำนาจมากกว่าทั้งพื้นที่สาธารณะ ด้านการเมือง หรือแม้กระทั่งความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วยค่านิยม ความเชื่อที่ว่า เพศหญิงถูกจำกัดหรือมองว่าเพศชายมีค่ามากกว่าเพศหญิง

ถึงแม้ว่าโดยทั่วไปสตรีสามารถแสดงบทบาทได้ดีในด้านเศรษฐกิจ และครัวเรือนแต่ก็ยังคงกีดกันจากศาสนา อาทิ พุทธศาสนาเพศชายเท่านั้นสามารถเป็นภิกษุ จำกัดเรื่องของการศึกษาไว้กับวัดเท่านั้น หรือแม้แต่อิสลามอนุญาตให้ชายมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน และลูกสาวได้มรดกเพียงครึ่งหนึ่งของลูกชาย) (โครงการสตรีศึกษาและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541 : 23-26) จะเห็นได้ว่าเพศหญิงย่อมถูกจำกัดขอบเขตทางด้านสิทธิเสรีภาพภายใต้กรอบแนวคิดที่ถูกทำให้เป็นเรื่องที่มีอาจต่อต้าน ผู้หญิงถูกทำให้ต้องรักเดียวใจเดียว มิอาจที่จะมีสามีหลายคนแตกต่างผู้ชายที่สามารถมีภรรยาได้หลายคนแต่สังคมก็มิอาจลงโทษอย่างจริงจัง กระนั้นกรอบแนวคิดต่างๆย่อมขึ้นอยู่กับบริบทเนื่องด้วยเรื่องของเวลาที่ในขณะนั้น สังคมแต่ละสังคมมีข้อปฏิบัติเป็นเช่นไร

ปัจจุบันตรรกะแห่งพื้นฐาน นั้นคือสตรีที่แต่งงานหรือจดทะเบียนสมรสแล้วยอมตกเป็นเหยื่อของการปฏิบัติที่ผิดแปลกจากที่เป็นอยู่นอกเหนือจากเรื่องของตัวเดียวเมียเดียวที่รับเอามาจากสังคมตะวันตก จะเห็นได้จากการที่ผู้ชายมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าควบคุมพื้นที่ทางสังคม เพศ เศรษฐกิจ และการเมืองแต่ถ้าหากเป็นผู้หญิงที่มีสามีมากกว่าแล้วข้อปฏิบัติทางสังคมที่มีจะเกิดการเปลี่ยนแปลง เพศหญิงจะไม่ได้รับการยอมรับต่อพฤติกรรมดังกล่าวอย่างมาก(โครงการสตรีศึกษาและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541 : 39)

เมื่อบุรุษมีอำนาจเหนือกว่า สตรียอมเกิดการแข็งขันต่อสิ่งนั้น กลายเป็นความต่อต้านขัดขืนต่อกระแสหลักอันเป็นสากล "เกิดเป็นทัศนคติที่เห็นว่าสตรีเป็นผู้กระทำเช่นเดียวกับบุรุษ จะช่วยให้เห็นถึงภาวะอำนาจ ความสามารถในการตัดสินใจ และการเป็นผู้กำหนดของสตรี" ซึ่งมาจากแนวคิดของ กรวิภา บุญชื้อ, 2537 (อ้างจากโครงการสตรีศึกษาและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541: 175) ที่มองถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง แต่กระนั้นถึงแม้ว่าสตรีเริ่มมีบทบาทเพื่อสร้างพื้นที่ให้กับตนในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ สิ่งที่ยังคงอยู่คือ การมีอาจขัดขืนต่อกระแสหลักได้อย่างแท้จริง ภาพลักษณ์ที่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจได้กระทำต่อสตรีเป็นสิ่งที่มิอาจหรือประกอบสร้างได้อย่างหมดสิ้น เพราะท้ายที่สุดแห่งการต่อต้านขัดขืนเหล่าสตรี ยังคงต้องมีจุดยืนที่มีอาจดำรงซึ่งแรงต่อต้านขัดขืนโดยลำพัง ยังคงไหวเอนตามแรงดึงของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เชื่อมโยงเป็นโครงข่ายอย่างแน่นหนากับความสัมพันธ์อื่นๆในสังคม ภายใต้กรอบของการเป็นผู้หญิงที่สังคมปรารถนา ครอบครั้ว การแต่งงาน และกฎหมาย หรือแม้กระทั่งการได้รับยอมรับจากสังคม

เมื่อเพศและความสัมพันธ์ทางเพศที่เป็นแง่มุมส่วนตัวของคนได้ถูกรัฐควบคุมกำกับ รัฐจึงต้องมีการกำหนดและรับรองลักษณะและรูปแบบของความสัมพันธ์เฉพาะที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับไว้ในกฎหมายและแนวนโยบายต่างๆของรัฐ กฎหมายของรัฐกำหนดรายละเอียดของความสัมพันธ์ส่วนตัวและการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมตามจินตภาพของครอบครัวในอุดมคติว่าประกอบด้วยใครบ้างและคนเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร(ชลิตาภรณ์ สงสัมพันธ์, 2549 : 49) โดยที่รัฐจำกัดรูปแบบความสัมพันธ์ทางเพศที่ขอรับรองว่าต้องเกิดขึ้นระหว่างชายหญิง และให้ความสำคัญกับครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ-แม่-ลูก และเอกลักษณ์ทางเพศของผู้ชาย วาทกรรมหลักทางสังคมของสังคมไทยเกี่ยวกับผู้หญิงมีอยู่มากมายตัวอย่างเช่น "ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงมีสัญชาติญาณของความเป็นแม่" ความสัมพันธ์เชิงอำนาจซึ่งเป็นผู้นิยาม "ภรรยาเป็นสมบัติของสามี" เป็นการให้ความชอบธรรมกับการที่สามีใช้ความรุนแรงกับภรรยา หรือวาทกรรมที่ว่า "สามีเป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัว" ก็เป็นวาทกรรมที่สร้างภาพว่าผู้หญิงไม่มีบทบาทและความสำคัญทาง

เศรษฐกิจ มีลักษณะเป็นตัวแทนเชิงวาทกรรม (discursive representations) ของ "ความเป็นผู้หญิง" หรือ "ผู้หญิง" (วิระดา สมสวัสดิ์, 2545 : 75-76)

ระบบชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย เป็นระบบโครงสร้างต่างๆในสังคมและเป็นการปฏิบัติ (ทางสังคม) ที่บรรดาผู้ชายครอบงำกดขี่ และขูดรีดพวกผู้หญิง (วิระดา สมสวัสดิ์, 2545 : 97) ซึ่งจากการที่ข้อปฏิบัติทางสังคมมีการเกิดพฤติกรรมของความขัดแย้ง เป็นการที่อำนาจเปิดเผยตัวตนให้เห็นถึงช่องว่างอันมีอาจที่เข้าควบคุมได้ทั้งหมด จึงเกิดประเด็นในการวิจัยเรื่องนี้ขึ้น เพื่อเป็นการเปิดถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สลับซับซ้อนอย่างเห็นได้ชัดกับความสัมพันธ์ในสังคม

ในการวิจัย เมียหลวง : ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลังสมัยใหม่เป็นการมองผ่านการใช้กรอบแนวคิดในเรื่องของ อำนาจ หลังสมัยใหม่ตามแนวคิดของฟูโกต์ โดยสมมติฐานของผู้วิจัยนั้น มองว่ากลุ่มเมียหลวงจำเป็นต้องทำให้ยอมรับผิดชอบต่อสถานะดังกล่าวเป็นการตอบคำถามต่อสิ่งที่เกิดภายใต้วัตถุประสงค์ 3 ประการ

ประการที่หนึ่ง เพื่อทำการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่กระทำต่อกลุ่มเมียหลวงในสังคมหลัก มองว่าแท้จริงแล้ว ผู้ที่ตกอยู่ในสถานะเมียหลวงนั้นถูกความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีอยู่สังคมเป็นผู้กระทำหรือตัวของผู้ที่เป็นเมียหลวงยินยอมในการยอมรับต่อสถานะดังกล่าว

ภาคปฏิบัติของวาทกรรมเป็นการแสดงออกของอำนาจที่ครอบงำโดยที่มนุษย์ไม่อาจรู้ตัว (สุภาวดี จันทวานิช, 2551:285)ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมีอาจแยกออกจากทุกความสัมพันธ์ในสังคม และจะเกิดขึ้นได้แทบจะทันทีที่เกิดความไม่เท่าเทียมแต่กระนั้นตัวของความสัมพันธ์เชิงอำนาจก็สามารถกระทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมได้ด้วยตัวของมันเองในความสัมพันธ์อื่น ดังนั้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงมีไขโครงสร้างอำนาจส่วนบน เพราะสามารถสร้างสิ่งอื่นขึ้นมาได้ด้วยโดยโครงสร้างนั้น ไม่มีตำแหน่งแห่งที่ตายตัว(จักษ์ พันธุ์เพชร, 2546:147) ทำให้เห็นว่า แท้จริงนั้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มเมียหลวง ซึ่งเป็นภาคปฏิบัติการแห่งอำนาจที่มุ่งกระทำการต่อร่างกายมนุษย์ โดยแฝงตัวมากับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ในครอบครัว การแต่งงาน มีผลต่อการยอมรับของผู้หญิงต่อสถานะเมียหลวงที่มีอาจได้แย้ง อีกทั้งเป็นการชี้ให้เห็นช่องของการผลิตซ้ำที่สังคมได้กระทำขึ้น ก่อให้เกิด คำ เช่นคำว่าเมียหลวง เป็นการตีตราต่อตัวผู้หญิงที่สามีไปมีเมียน้อยอันเป็นผลจากภาคปฏิบัติการของอำนาจที่ได้กระทำต่อผู้หญิง

จึงสามารถสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้นเป็นตัวสร้างวาทกรรมให้ผู้ที่อยู่ในสถานะของเมียหลวงต้องยินยอมต่อการยอมรับสถานะเมียหลวงโดยใช้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ วาทกรรมความรู้เรื่องของคนรอบครัว สถาบันการแต่งงาน บทบาทของความเป็นแม่ล้วนแล้วแต่ถูกกำหนดขึ้นจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจทำให้ต้องยอมรับสถานะเมียหลวง

ประการที่สอง เพื่อศึกษาการต่อต้านชัดเจนของกลุ่มเมียหลวงที่มีพฤติกรรมฝ่าฝืนถึงข้อห้ามกระเสหลกในเรื่องผัวเดียวเมียเดียว

สิ่งที่แสดงออกมาให้เห็นถึงภาคปฏิบัติการเชิงอำนาจนั้นสิ่งที่ซ่อนอยู่เบื้องลึกคือ การต่อต้านชัดเจนยอมเป็นการแสดงให้เห็นว่าอำนาจจากกระเสหลกมีอาจครอบงำ หรือให้ผู้ที่ดำรงอยู่ในสังคมนั้นยอมรับได้ทั้งหมด จึงเกิดการต่อต้านและเกิดเป็นอำนาจกระเสหลกขึ้นมาอันมีอาจที่จะปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับ หรือวาทกรรมความรู้ที่กระเสหลกต้องการครอบงำได้ โดยการต่อต้านชัดเจนนั้นเกิดขึ้นแทบจะเรียกได้ว่าพร้อมกับการยอมรับแห่งวิถีทางของอำนาจ ดังเช่นที่กลุ่มเมียหลวงได้กระทำ บริบทที่แอบแฝง ยอมรับให้สามีมีเมียน้อย แต่สิ่งขัดแย้งคือไม่ยอมให้สามีนำเมียน้อยมาอยู่ร่วมบ้านเดียวกัน

ประการที่สาม เพื่อศึกษาถึงความคิดที่ถูกกดทับและเป็นการรื้อประกอบสร้างอำนาจกระเสหลกให้สามารถเปิดเผยถึงความคิดที่แตกต่างของกลุ่มเมียหลวง มุ่งศึกษาที่ตัวของผู้ที่ต้องตกอยู่ในสถานะเมียหลวง แท้จริงแล้วบริบทที่แฝงอยู่ภายใต้การครอบงำจากสังคมหลักนั้นคือสิ่งใด

สังคมหลักได้กำหนดเรื่องของผัวเดียวเมียเดียวไว้เพื่อให้คนในสังคมปฏิบัติตาม แต่เมื่อเกิดกลุ่มเมียหลวงขึ้น จึงเป็นการรื้อประกอบสร้างให้เห็นถึงอำนาจในกระเสหลกที่ถูกกดทับจากกระเสหลก ที่สังคมหลักมีอาจครอบงำผู้คนที่อยู่ในสังคมได้ทั้งหมด อีกทั้งเผยถึงความคิดที่ถูกกดทับจากกระเสหลกโดยบริบทที่แฝงอยู่ในแนวคิดสิ่งที่เปิดเผยออกมานั้นคือ กรอบคิดในเรื่องของคนรอบครัว บทบาทของผู้หญิง และลูก ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่อำนาจได้มีภาคปฏิบัติการต่อร่างกายพวกเธอทั้งสิ้น ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ที่คนในสังคมล้วนแสดงออกมาถูกภาคปฏิบัติการเชิงอำนาจเข้าครอบงำ ซึ่งเป็นการปฏิบัติการเชิงจุลภาคแห่งอำนาจที่มุ่งการกระทำสู่ร่างกายของมนุษย์

อย่างไรก็ตามกรอบแนวคิดในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นสิ่งที่มีได้หมายถึงการตีค่าคนส่วนใหญ่บนพื้นที่ทางสังคม เป็นเพียงแค่การเปิดเผยอำนาจรองที่เกิดขึ้นจากการถูกสังคมหลักเบียดเสียดให้กลายเป็นสิ่งที่นอกเหนือการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ จุดเริ่มต้นของกรอบความคิดมาจากสาเหตุแห่งการยอมรับที่แต่ละกรณีศึกษามีความคล้ายคลึงกันนั้นคือความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มี อาจแยกตัวออกจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจอีกทั้ง บริบทของสังคมมิได้จำกัดอยู่เฉพาะกับกลุ่มคนที่เป็นชนบท หากจนเท่านั้นแต่ยังเกิดขึ้นได้กับกลุ่มคนทุกระดับทุกชนชั้น ที่เพศชายมีอิทธิพลเหนือเพศหญิงจากภาคปฏิบัติการของอำนาจ ที่มุ่งกระทำโดยตรงต่อมนุษย์และร่างกายของมนุษย์ ส่งผลต่อจิตใจ พฤติกรรมการแสดงออกที่มีอาจชัดเจนได้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบทบาทที่แต่ละกรณีศึกษามีได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ยังคงดำรงบทบาทของความเป็นภรรยาที่ต้องปรนนิบัติต่อสามี แต่บางกรณีศึกษาที่ถ่วงในเรื่องของความสัมพันธ์ทางเพศ และยังคงบทบาทของแม่ที่ต้องเลี้ยงดูลูก โดยมีการเปลี่ยนผ่านแนวคิดที่เกิดการอคติต่อเพศชาย เนื่องจากการที่สามีของตนเองไปมีเมียช้อย บริบทของเพศชายจึงถูกเปลี่ยนแปลงไป การปิดล้อมจึงเกิดขึ้นกับกรณีศึกษาที่มีลูกเป็นเพศหญิง แนวคิดเรื่องเพศชายเป็นเพศที่เห็นแก่ตัว เอารัดเอาเปรียบได้ถูกเปลี่ยนผ่านสู่บุตรสาว ซึ่งเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การต่อต้านและการยอมรับ ที่สามารถเรียกได้ว่าเกิดขึ้นแทบจะทันทีพร้อมกันจนกลายเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจโดยการศึกษาผ่านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มเมียหลวง ใช้ลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีอยู่ก่อนที่จะได้มีการเริ่มทำวิจัยเป็นตัวสนับสนุนให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลอย่างครบถ้วน ก่อให้เกิดบทพิสูจน์แห่งวัตถุประสงค์

ท้ายที่สุดแห่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจ กลุ่มเมียหลวงกลับเลือกให้สถานะดังกล่าวของพวกเขาเธอคงอยู่ เนื่องจากกฎ ระเบียบเรื่องผิวเดี๋ยวเมียเดียวที่สังคมหลักประกอบสร้างขึ้น พวกเขา มองว่าไม่ได้มีอิทธิพลเหนือความรู้สึก นึกคิดของพวกเขา อีกทั้งพวกเขามิได้สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นจึงเป็นการยืนยันถึงจุดยืนของพวกเขา และบริบทนอกเหนือคือตรรกะของการมีอำนาจนั้นสังคมได้มอบให้กับเพศชาย มากกว่าเพศหญิง จึงทำให้พวกเขาอาจมีชีวิตรอยู่ภายใต้บริบทของเรื่องผิวเดี๋ยวเมียเดียวอย่างปกติภายในสังคมได้ จึงต้องจำยอมทนต่อสถานะเมียหลวงต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

สำหรับงานวิจัยชิ้นมุ่งเน้นที่ต้องการศึกษาถึงการต่อต้านขัดขืนต่อกฎหลักของสังคมโดยมุ่งที่การปฏิบัติการเชิงอำนาจในการสร้างวาทกรรมความรู้โดยมองว่าเรื่องที่มีไขชายของตนเองเป็นความรู้ที่ผิด โดยเป็นการศึกษาถึงแนวคิดหลังสมัยใหม่ ที่มองว่าทุกอย่างล้วนแต่เกิดจากการที่มนุษย์สร้างวาทกรรมขึ้นแต่ท้ายที่สุดแล้วก็ถูกวาทกรรมที่สร้างขึ้นนั้นมากำหนดพฤติกรรมของตน

หากผู้ที่สนใจศึกษา ไม่ว่าจะจะเป็นนิสิตนักศึกษา หรือบุคคลทั่วไปที่สนใจต่อประเด็น การศึกษาลักษณะเดียวกันกับการศึกษาวิจัยนี้ สามารถที่จะนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปเป็น ตัวอย่างหรือสามารถนำเอาผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ โดยอาจเป็นการนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ วิพากษ์ ตลอดจนทำความเข้าใจกับการเกิดขึ้นของพฤติกรรมมนุษย์ที่มีความแตกต่างจากแนวคิดใน สังคมหลัก หรือต่อยอดองค์ความรู้ในการวิจัยต่อไปได้

การต่อยอดทางการวิจัยนั้นอาจเพิ่มกรณีศึกษาในกลุ่มของเมียหลวง จากเดิม 3 กรณี เป็น 5 กรณี เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของผลการศึกษา แต่กระนั้นก็ได้หมายความว่าผลการศึกษาเป็น ภาพลักษณ์ที่ใช้แทนสังคมทั้งหมด เป็นเพียงแต่การร้อยประกอบสร้างทางสังคมให้เห็นถึงความคิดที่ แตกต่างของคนที่ดำรงอยู่ในสังคมเดียวกัน นอกจากนั้นสามารถเพิ่มกรณีศึกษาเป็นสัมภาษณ์สามี ของกลุ่มเมียหลวงด้วย เพื่อเป็นการขยายกรอบความคิดในมุมมองที่แตกต่างจากผู้ที่ถูกกระทำคือ เมียหลวง มาเป็นผู้กระทำนั่นคือตัวของสามี ว่ามีความเห็น รู้สึกนึกคิดเช่นไร เหตุใดจึงมีพฤติกรรม ต่อต้านเรื่องผัวเดียวเมียเดียวเพื่อเป็นการสร้างกรอบความคิดอีกช่องทางหนึ่งนอกเหนือจากการ รับรู้กรอบความคิดเพียงช่องทางเดียว นอกจากนั้นอีกทั้งยังสามารถขยายการวิจัยสู่ความสัมพันธ์ เชิงอำนาจในรูปแบบอื่นนอกจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจในรูปแบบของเมียหลวง เพราะ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นสิ่งที่เกิดมาจากรากฐานของทุกความสัมพันธ์ในสังคม ดังนั้นสิ่งที่แฝง อยู่ในอำนาจย่อมมีการต่อต้านขัดขืนที่อำนาจอาจครอบงำได้ทั้งหมด การเกิดการต่อต้านขัดขืนที่ มีความคล้ายคลึงกับกรณีของเมียหลวงย่อมมีอยู่ อาทิ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในรูปแบบของเมีย น้อย เมียเก็บ เพื่อแนวทางการขยายสู่ความสัมพันธ์ เชิงอำนาจในรูปแบบอื่นที่มีลักษณะที่ คล้ายคลึงกันในมิติอื่นๆต่อไป

บรรณานุกรม

- ✓ เกศริน เตียวสกุล. กฎหมายครอบครัว ประกาศนียบัตรกฎหมายมหาชน ภาควิชานิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม , 2542
- โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา. สตรีศึกษา: โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541
- จักร์ พันธุ์เพชร. เพศสัมพันธ์ในสายเลือด : ตรรกแห่งการต่อต้านชัดเจน. (Incest : Logic of Resistance), 2546
- ✓ สติดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. เมื่อผู้หญิงคิดจะมีหนวด : การต่อสู้ ความจริง ของเรื่องเพศในสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2549
- ✓ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา (พิมพ์ครั้งที่ 2), 2543
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. รัฐศาสตร์แนววิพากษ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2544
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา (พิมพ์ครั้งที่ 2), 2545
- ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา . สถาบันครอบครัวกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด , 2545
- ธีรยุทธ บุญมี. โลก MODERN & POST MODERN. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สายธาร, 2550
- นพพร ประชากุล (แปล). ร่างกายใต้บังคับการ. โดย มิเชล ฟูโกต์ . The chapter "Les corps docils" from *Surveiller et punir* กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2549

✓ พิชัย นิลทองคำ . ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6 ประมวลกฎหมายอาญา.
กรุงเทพฯ: อทตยา มิเลินเนี่ยม,2548

รัชดา แดงจำริญ . ครอบครัวสองบ้าน. โดย ริชชี อีโซลินา : บริษัทบอสส์การพิมพ์ จำกัด,2549

✓ วาธุณี ภูริสินสิทธิ์ (แปล). ครอบครัวในความหมายใหม่ : การค้นหาวิถีชีวิตแบบใหม่.
โดย อลิษาเบธ เบค-เกอร์นส์เฮม. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ ,2550

วาธุณี ภูริสินสิทธิ์ . สตรีนิยม : ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ:
โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545

วิระดา สมสวัสดิ์ . พลวัตสังคมผ่านสายต่านักวิชาการไทย : หกสิบปีตลาดชาย รมิตานนท์ :
โรงพิมพ์มิ่งเมือง เชียงใหม่ ,2545

ศุภิมา (นฤมล) วงศ์สุภาพ. นางงามตุ๊กกระจก : การศึกษากระบวนการกลายเป็นหมอนวดไทย .
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม,2541

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. สังคมวิทยาครอบครัว : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2544

✓ สุภาวดี จันทวานิช. ทฤษฎีสังคมวิทยา : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2551

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ . รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 .
พิมพ์ครั้งที่ 2 ,2551

อมรา พงศาพิชญ์ . เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2548

J .Punch (นามแฝง). LOVE & LIFE . พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร:มายด์ พลับลิชชิง,2543 .

เว็ลด์ วาย เวบ

_____ .ความหมายของครอบครัว.<http://arts.kmutt.ac.th/ssc260/ssc260_2/011.pdf>.

20 พฤศจิกายน.2551.

_____ ความหมายที่หลากหลายของครอบครัว<<http://www.onec.go.th/Act/6.31/conception.htm>>.20 พฤศจิกายน 2551.

ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและชุมชน .ครอบครัวและสถาบันครอบครัว.

<<http://www.human.cmu.ac.th/~hc/ebook/006103/lesson1/04.htm>> .20 พฤศจิกายน 2551

- ไม่มีแบบสอบ ๓๓

บทความที่เกี่ยวข้อง

ยศ สันตสมบัติ(ไม่ระบุปีที่พิมพ์)ได้ศึกษาเรื่องการทำ ความเข้าใจในเพศสถานะ และเพศวิถีในสังคมไทย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปิดประเด็น ยั่วให้แย้งและนำเสนอบทวิพากษ์ว่าด้วยแนวคิดเรื่องปิตาธิปไตยในสตรีศึกษา อีกทั้งยังเรียกร้องให้มีการตีความใหม่ และการปรับกระบวนการทัศน์ว่าด้วย "เพศสถานะ" และ"เพศวิถี"ระหว่างเพศและกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมไทยในลักษณะที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น เพศสถานะและเพศวิถีเป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีเงื่อนไขซับซ้อน และมีอาจทำความเข้าใจได้โดยอาศัยมุมมองในลักษณะทวินิยมแยกขั้ว และเน้นการเอาวัดเอาเปรียบระหว่างหญิงกับชายเป็นสรณะ หากแต่เราจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจเพศสถานะและเพศวิถี ในฐานะที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่ถูกสร้างและผลิตใหม่อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสถานการณ์ (relationally and situationally constructed)โดยให้ความสำคัญกับบริบท เงื่อนไข มิติและมุมมองอันหลากหลายและเลื่อนไหลผ่านกาลเวลา จากการศึกษาพบว่า 1.ระบบเครือญาติและสถานะของผู้หญิงที่มีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ความแตกต่างทางชนชั้นที่เพิ่มมากขึ้นในชุมชน และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในระบบครอบครัวและเครือญาติ มีผลต่อการสร้างความหมายของเพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย 2.การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสัมพันธ์แบบเงินตราและระบบทุนนิยม ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อแนวคิดที่ว่าด้วยเพศสถานะและเพศสัมพันธ์ในสังคมไทย 3.ชาติพันธุ์และความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่มีลักษณะจำเพาะและแตกต่าง ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของระบบทุนนิยมและการแทรกแซงทั้งจากของรัฐและสังคมเมือง 4.การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการควบคุมพฤติกรรมทางเพศทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นเรื่องที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่น 5.เพศวิถีและการเพิ่มขึ้นของเพศพาณิชย์ ได้รับผลจากระบบทุนนิยมและการบริโภคนิยมร่วมถึงการเปิดกว้างและไหลผ่านของวัฒนธรรมจากชาติตะวันตก ทำให้มุมมองที่เรื่องเพศเป็นเรื่องปกติ และการซื้อสินค้าทางเพศกลายเป็นเรื่องที่เปิดเผยและแพร่หลาย 6.ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการก่อรูปของอัตลักษณ์ทางเพศแบบใหม่ๆเช่นชายที่แต่งตัวเป็นหญิง ความรักระหว่างเพศเดียวกัน เกย์ เลสเบียน กระเทย มีพลังต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเพศสถานะและเพศวิถี

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (ภิกษุณีธรรมนันทดา) (ไม่ระบุปีที่พิมพ์) ศึกษาเรื่อง "ก้าวข้ามพันธกิจทางเพศ" โดยพยายามที่จะทำความเข้าใจเรื่องเพศสถานะผ่านมุมมองทางพระพุทธศาสนา แต่เนื่องจากความกว้างของเนื้อหาในเรื่องดังกล่าว เนื้อหาส่วนนี้จึงศึกษาเฉพาะเรื่องเพศสถานะจากมุมมองของสงฆ์ และศึกษาจากหลักคำสอนพื้นฐานที่เรียกว่า "ปาติโมกข์" สำหรับภิกษุณี หรือพระวินัยที่บัญญัติขึ้นสำหรับแม่ชี พระวินัยเหล่านี้บัญญัติขึ้นเพื่อให้สติในพุทธศาสนารู้ว่า สิ่งใดเป็นข้อล่วงละเมิดและข้อปฏิบัติที่พึงหลีกเลี่ยง แต่ในบทความนี้ได้ นำข้อบัญญัติเกี่ยวกับข้อปฏิบัติทั้งหมดมารวมไว้ ความสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องเพศถูกพิจารณาเป็นเสมือนความปรารถนาที่ลึกที่สุดที่ยึดติดอยู่กับมนุษย์ปุถุชน ดังนั้น ในการพิจารณาข้อละเมิดซึ่งจะมีผลให้สงฆ์ที่จะประพฤติผิดถูกสกัดออกจากความเป็นสงฆ์ เนื้อหาของพระวินัยจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศในหลายรูปแบบและหลายระดับ และในการศึกษาพระวินัยเหล่านี้ จะทำให้มองเห็นกฎระเบียบในสังคมอินเดียสมัยพุทธกาล ความสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องเพศและสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมักจะถูกกรอบอยู่ภายใต้ค่านิยมทางสังคมและระเบียบจารีตประเพณีที่ผู้ชายเป็นใหญ่แท่งที่ครั้งหนึ่งผู้หญิงสามารถบวชชีได้ ซึ่งหมายความว่า ผู้หญิงมีอิสระจากข้อผูกมัดทางสังคม ซึ่งเสมือนพวกเขาได้ปลดปล่อยตัวจากค่านิยมทางสังคมและข้อปฏิบัติทางจารีตประเพณีที่สร้างขึ้น ดังนั้น การที่พวกเขาสามารถบวชชีได้ถือเป็นอิสระจากกรอบของค่านิยมทางสังคม อย่างน้อยก็จากความสัมพันธ์ในเรื่องเพศ ดังนั้น การที่ไม่เอาเรื่องเพศมาผูกมัดสำหรับผู้ชายและผู้หญิง จะทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความป็นอิสระที่แท้จริง

สุชาดา ทวีสิทธิ์ (ไม่ระบุปีที่พิมพ์) ได้ศึกษา "การเลื่อนไหลของเพศสถานะและเพศวิถีของผู้หญิงไทย" นำเสนองานศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณาในประเด็นเกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถีของผู้หญิงไทยร่วมสมัย ใจความสำคัญเป็นการตอบคำถามเกี่ยวกับความหมายเชิงวัฒนธรรมของความเป็นหญิง (womenhood) ในสังคมไทย โดยชี้ประเด็นว่า เพศสถานะและเพศวิถีของผู้หญิงในสังคมไทยสมัยใหม่มีลักษณะที่หลากหลาย ซับซ้อน เลื่อนไหลไม่คงเส้นคงวา และเป็นพลวัต ซึ่งลักษณะนี้มีให้เห็นในชีวิตจริงของผู้หญิงทุกคนและทุกชนชั้น สาเหตุที่มาของความหลากหลายของเพศสถานะและเพศวิถีของผู้หญิงไทยคือ การปรากฏตัวของวาทกรรมใหม่ที่มีส่วนในการหล่อหลอมตัวตนของผู้หญิง และวาทกรรมเหล่านั้นมีความซับซ้อนและหลากหลายกว่าวาทกรรมที่เคยกำกับชีวิตของผู้หญิงไทยมาในอดีต โดยทั่วไปแล้ววาทกรรมมุ่งผลปฏิบัติที่แตกต่างกันไป ในหลายกรณีพบว่า วาทกรรมใหม่มักนิยามความเป็นผู้หญิงขัดแย้งกับวาทกรรมดั้งเดิม มักรื้อถอนและสร้างนิยามตัวตนของผู้หญิงไทยขึ้นมาใหม่ ป้อยครั้งที่พบว่าวาทกรรมใหม่มีเนื้อหาที่สอดคล้อง ตอกย้ำ รวมทั้งทำการผลิตซ้ำนิยามดั้งเดิมของความเป็นหญิงไทย การศึกษาชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่า โดยรวมแล้วนิยามแห่งความเป็นหญิงตามประเพณีดั้งเดิมกำลังได้รับความท้าทายและ

สั้นคลอนอย่างหนัก อย่างไรก็ตาม ภาพตัวแทนของผู้หญิงที่นำเสนอโดยผู้หญิงเอง ทั้งในเรื่องเล่า และในชีวิตประจำวันได้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงไทยยังคงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบคิดที่ผู้ชายเป็นศูนย์กลางอยู่มาก ขณะเดียวกันได้เปิดเผยให้เห็นถึงความเข้มแข็ง พลังอำนาจ และความปรารถนาของผู้หญิงในการที่จะเป็นผู้กำหนดโชคชะตาชีวิตของตนเองได้อย่างอิสระเสรีด้วย

กฤตยา อาชวนิจกุล, กนกวรรณ ธาราวรรณ (ไม่ระบุปีที่พิมพ์) ศึกษาเรื่อง " การเมืองเรื่องเพศ และร่างกายผู้หญิง เอดส์ แท้ง-ความรุนแรง และหญิงรักหญิง" กล่าวว่า ตามธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นประกอบด้วย 4 ประเด็นคือ สิทธิการทำแท้ง ผู้หญิงกับเอดส์ สิทธิของหญิงรักหญิง และความรุนแรงต่อผู้หญิง พบว่า การเคลื่อนไหวในด้านการทำแท้งที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น ไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก ส่วนเรื่องผู้หญิงกับเอดส์นั้น ยังขาดความรู้ในเรื่องยาที่ทันสมัย ซึ่งจำเป็นต่อการวางแผนในระดับนโยบาย และแม้ว่าประเทศไทยจะมีกลุ่มอาจารย์ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มหญิงรักหญิงแต่ก็เป็นเพียงกลุ่มเดียวที่พบในประเทศไทย และปัญหาเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้น แม้สังคมจะเริ่มหันมาให้ความสนใจ แต่ก็ยังคงเป็นปัญหาเฉพาะปัจเจกบุคคลที่คนส่วนใหญ่ยังคิดว่า ความรุนแรง ไม่ใช่ปัญหาระดับที่มวลชนจะต้องเข้าไปจัดการแต่อย่างไร โดยผู้เขียนให้ข้อเสนอว่า ควรมีกิจกรรมหรือความเคลื่อนไหวของผู้หญิงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในประเด็นต่อไปนี้ 1. การตระหนักถึงการมีส่วนร่วม

ของมวลชนในประเด็นผู้หญิงและการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนกับแนวนโยบายที่ชัดเจนจะเป็นแรงสนับสนุนให้กระบวนการเคลื่อนไหวประสบผลสำเร็จ 2. กระบวนการเคลื่อนไหวจะต้องมีความจริงจังต่อเป้าหมายในการที่จะเปลี่ยนความคิดที่จะกีดกันการตัดสินใจด้วยตนเอง และควรมีอิสระของผู้หญิงจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เพียงจะทำให้พวกเธอไร้สิทธิและเสียง

3. ประวัติศาสตร์ของผู้หญิงและการมีส่วนร่วมจากอดีตสู่ปัจจุบัน วัฒนธรรมเรื่องเพศของไทยและความไม่มีสิทธิมีเสียงของผู้หญิง ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิสตรีในความเป็นเพศสภาพและตัวตนของพวกเธอ เป็นความจริงที่ผู้หญิงต้องเผชิญอยู่ในขณะนี้

กนกวรรณ